

Univerzita Palackého v Olomouci

Filozofická fakulta

Bc. David Březina

Migrační krize jako nástroj politického zneužití

Diplomová práce

Vedoucí práce

Prof. PhDr. Jiří Lach, M.A., Ph.D.

Olomouc 2019

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci na téma Migrační krize jako nástroj politického zneužití vypracoval samostatně a citoval jsem všechny použité zdroje.

V Olomouci dne 2. 5. 2019

Bc. David Březina

Poděkování

Předem bych velice rád poděkoval mým přátelům a rodině, za podporu a pozitivní přístup při psaní této diplomové práce. Dále bych rád poděkoval profesorovi Lachovi, za jeho rady, které rovněž dopomohly dopsat tuto práci. V neposlední řadě je nutné poděkovat profesorovi Račiusovi, který díky svým znalostem o muslimofobii jehož rady byly velmi nápomocné při popisování muslimofobie v České republice.

Obsah

Úvod	6
1. Doba migrace	12
1.1 Právní postavení uprchlíků v EU	15
1.2 Reakce EU	16
1.3 Reakce států V4	18
1.4 Otázka identity	20
2. Migrace v ČR	25
2.1 Demografické aspekty života cizinců v ČR	25
2.2 Vývoj české azylové politiky	26
2.3 Období 1990–1992	27
2.4 Období 1993–1998	27
2.5 Období 1999–2002	29
2.6 Období 2003–2008	31
2.7 Nelegální migrace	33
2.8 Období 2008–2017	36
3. Parlamentní a prezidentské volby v letech 2017 a 2018	43
3.1 Volební programy stran v roce 2013	44
3.2 Téma migrace ve volebních programech relevantních politických stran do parlamentních voleb v roce 2017 a výsledek voleb	46
3.3 Volební kampaň 2017	50
3.4 Tradiční konzervativní strany a téma migrace a bezpečnosti	53
3.5 Téma migrace v prezidentské volbě v roce 2018	55
4. Reakce české společnosti	58
4.1 Přítomný orientalismus	58

4.2 Česká společnost, islám a muslimové	60
4.3 Průzkumy veřejného mínění české společnosti k přijímání uprchlíků z roku 2015	64
4.4 Průzkum veřejného mínění české společnosti k přijímání uprchlíků z roku 2017	67
Závěr	70
Literatura	74
Seznam používaných grafů/obrázků	80
Abstrakt	81
Abstract	81

Úvod

Diplomová práce se zabývá tématem migrace a současné migrační krize¹, která postihla zejména členské státy EU od roku 2015. Migrační krize přešla přes Středozevní moře dál do Evropy, kde zastihla mnohé, ne-li všechny státy nepřipravené. Z regionálního problému se stal mezinárodní, ze sociálního politický a z humanitárního bezpečnostní. Než došlo k vyjádření elit, ovládli na mnoha místech prostor populisté a v neposlední řadě i extrémisté, kteří se rozhodli štvát společnosti proti nově příchozím, a to nehledě na rozdíly, které jsou právně nastaveny mezi migranty a uprchlíky.

Problém, který je popsán výše, zaznamenaly jak země postižené migrační vlnou, což je příklad Itálie, Řecka, Francie, Německa, Anglie, Malty, tak země, které se prezenční migrační vlně sice vyhnuly, ale nikoliv již jako politickému tématu, jež silně rezonuje ve společnostech zmiňovaných států. Mezi zástupce těchto zemí se řadí Polsko, Česká republika, Slovensko a další státy bývalého východního bloku. Rozsah této práce je omezený a autor zvolil jako cíl svého zkoumání Českou republiku. Pokud má Německo problém s migrací, či je ohroženo migrační krizí, je to problém, který lze skutečně pozorovat v daném státě. Laicky řečeno migranti a uprchlíci jsou fyzicky přítomni v Německu. Oproti tomu Česká republika má problém opačného typu. Migrace jako téma je přítomna, avšak bez migrantů či uprchlíků. Chybí zde tedy přítomnost lidí s migrační tematikou spojených. Problém, který bude autor zkoumat skrze případovou studii a který nastal v České republice, je zřejmý. Česká republika se potýká s velmi nízkým, ne-li neexistujícím migračním proudem, nicméně byla a je silně ovlivněna současnou globální mezinárodní krizí.

Za zkoumaný objekt je tedy zvolena reakce České republiky na migrační krizi. Reakcí se v tomto slova smyslu rozumí reakce dvojí, elit, především relevantních politických aktérů a reakce společnosti. Za metodu tohoto kvalitativního výzkumu je zvolena případová studie. Analýze a komparaci budou na následujících stranách podrobeny politické programy, se kterými se ucházely o místo relevantní politické strany v parlamentních volbách v roce 2013, tedy v roce, kdy náznaky migrační krize mohly být patrné za hranicemi EU, nicméně problém samotný nebyl komunikován v takové míře jako následující rok. Dále budou analyzovány politické programy stran v parlamentních volbách v roce 2017, tedy v čase, kdy migrační krize

---

¹ Termín spíše vyprodukovan médii, nicméně používá se v současném politickém diskurzu i v akademických debatách, aby popsal současnou situaci (Pachocka 2016: 102)

eskalovala. Přihlédnuto bude i k volbám prezidentským, jež se konaly v roce 2018, a to z důvodu že ani jim se nevyhnula témata související s migrací. Hlavním cílem, který si práce klade, je ukázat skrze tento problém, že reakce elit, zejména určitých politických stran jim skrze štvavou antiimigrační kampaň zaměřenou proti nově příchozím přidala politické body, pokud se nejednalo přímo o důvod, proč se strany umístily na lepších pozicích v parlamentních volbách. Politické body tak získaly za fabrikaci imaginárního problému, který je pro Českou republiku až irrelevantní, jak bude následně prokázáno dle údajů Českého statistického úřadu. Zjednodušeně řečeno, cílem práce je prokázat politické zneužití tématu migrace. Ač na jednu stranu Česká republika nečelí zástupu migrantů, na stranu druhou je zde patrná islamofobie/muslimofobie. Je na pováženu, jak dalece dokázaly islamofobii a muslimofobii vyvolat určitá politická uskupení a jak hluboce je tento problém zakořeněn v české společnosti. Faktem ovšem zůstává perspektiva, skrze niž je na uprchlíky a migranty nahlíženo jako na muslimy, a to na takové, kteří představují hrozbu.

Navzdory faktu, že Česká republika patří mezi desítku nejbezpečnějších států na světě se těmto politickým aktérům podařilo pomocí strachu vydobýt si své místo ve společnosti. Bezpečnost a nově příchozí s cizí kulturou, která je označována jako agresivní, byli právě tak často spojováni s migrační krizí a vykreslováni jako hrozba pro občany České republiky.

Pro tuto diplomovou práci byla stanovena následující stěžejní hypotéza: „Migrační krize byla využita pro politické cíle (zejména ve volebních obdobích) ve společnosti, která nečelí výzvě týkající se migrace, přesto bylo toto globální téma přetvořeno v lokální politický problém. Pro tuto práci si autor stanovil následující výzkumné otázky:

1. Jsou obavy české společnosti z migrace spojeny s islámským náboženstvím?
2. Jakým způsobem vyvolávají politické strany obavy z migrantů/uprchlíků, je zde uplatněna sekuritizace tématu migrace?
3. Je muslimofobie v české společnosti spojená s bezpečnostní tematikou?

Práce je rozdělena do následujících čtyř kapitol. První kapitola popisuje aspekty současné migrační krize, její vznik a průběh. Jedná se o důležité shrnutí pro tuto diplomovou práci, bez kterého by nebylo možné plně pochopit následující text.

Druhá kapitola se již týká migrace v rámci České republiky. Analyzován je zde migrační proud od roku 1993 do roku 2017, včetně. Druhá kapitola tak zahrnuje počet cizinců, kteří přišli do ČR, a jejich charakteristiku. Data Českého statistického úřadu ukazují, z jaké země pochází nejvíce migrantů/uprchlíků, zda je s nimi spojena kriminální činnost případně v jaké míře. Tyto charakteristiky cizinců, kteří vstoupili na území ČR od roku 1993 nakonec popisují pohled, který by měli občané ČR na uprchlíky/migranty mít v souvislosti s jejich historickým působením na území ČR. Velice přínosnou pro tuto kapitolu je práce od Alice Szczepanikové, která zanalyzovala změny právního statusu uprchlíka v České republice mezi lety 1990 a 2009, a společná práce *Illegal Economic and Transit Migration in the Czech Republic: A Study of Individual Migrants' Behaviour* Dušana Drbohlava a Evy Jánské. Druhá kapitola, která popisuje aspekty života cizinců v České republice, počet migrantů/uprchlíků, je stěžejní pro tuto práci a následné kapitoly, zejména pak pro kapitolu třetí.

Třetí kapitola se věnuje parlamentním a prezidentským volbám. Parlamentním v roce 2013 a 2017 a prezidentským v roce 2018. Na základě údajů z druhé kapitoly je tak možno porovnat, s jakým migračním náparem se Česká republika potýkala a jaké postoje zaujaly politické strany skrze své programy do parlamentních voleb. Migrace byla ve společnosti ožehavým tématem, které pro svou kampaň využila nejedna strana. Ve volebních spotech se objevili fiktivní migranti, i akcent na české národní hodnoty a tradice, jež se tak mohou ocitnout v nebezpečí. Část věnovaná prezidentským volbám bude analyzovat, jak bylo téma migrace komunikováno a užito v kampaních. Téma jako takové se neobjevilo pouze v předvolebním období. „Český prezident Miloš Zeman ve svém nejnovějším výlevu obvinil bohaté ekonomické migranty z toho, že zneužívají děti k tomu, aby se dostali do Evropské unie.“ (Bauman 2017: 64). Výrok z konce roku 2015 je jedním z mnoha, jimiž Miloš Zeman udržoval své voliče stále mobilizované k tématu migrační krize, avšak nebyl sám. Skvělé zhodnocení politické situace zde přináší článek od Seana Hanleyho a Milady Anny Vachudové *Understanding the illiberal turn: democratic backsliding in the Czech Republic a Millionaires and the public in Czech politics* od Andrewa Robertse. Přínosná byla i literatura porovnávající politickou reakci na migraci v rámci zemí V4, tu přinesla kniha *Muslims in Poland and Eastern Europe: Widening the European Discourse on Islam* od Katarzyny Górak-Sosnowské a kolektivu. Třetí kapitola je založena na výzkumu autora práce a Terezy Chmelíkové pro European Liberal Forum z roku 2018 s názvem *Political Relevance of the Migration Issue at*

Czech Elections 2017 and 2018. Na základě tohoto výzkumu byl popsán vztah mezi migrační krizí a volbami v roce 2017 a 2018.

Čtvrtá a poslední kapitola této diplomové práce je věnována reakci veřejnosti na migrační krizi. Skrze analýzu průzkumů veřejného mínění od roku 2015 do roku 2017, včetně, autor práce demonstruje, jak česká veřejnost smýšlí o migrantech/uprchlících. Česká společnost je v otázce migrační krize dosti vyhraněná, což se neprojevuje pouze na debatách, jež v ní rezonují, ale i na činech s ní spojených. Od vzniku domobran, šíření řetězových e-mailových zpráv plných nenávisti po spáchání teroristického činu v souvislosti s těmito poplašnými zprávami. V poslední, čtvrté, kapitole je popsána česká islamofobie nebo spíše muslimofobie, jak bude vysvětleno níže. Velkým přínosem pro tuto kapitolu jsou každoroční zprávy o islamofobii v České republice v rozmezí let 2015–2017 od Selmy Muhič Dizdarevičové. Islamofobií se dále zabývali Ondřej Slačálek a Eva Svobodová ve svém článku *The Czech Islamophobic movement: beyond 'populism'?* a práce od Abdeslama Marfouka *I'm neither racist, nor xenophobic, but: dissecting European attitudes towards a ban on Muslim's immigration*. Tyto práce si kladou otázku, jaké možnosti mají nově příchozí, aby se vymanili z kategorie druhořadých evropských občanů a z prismaticu, skrze které je na ně nahlíženo a popisují s jakými předsudky je spojena muslimská komunita.

Autor pro svou práci použil jako podpůrný zdroj dvě konzultace. První konzultace byla vedena s druhým ředitelem Eurovalu Oldřichem Martinů. Konzultace se tak týkala pojmů bezpečnosti a radikalizace, především z důvodu jejich prezence v diskusích o migrační krizi. Autor práce vyzdvihuje bezpečnostní tematiku zejména z důvodu, že je v České republice právě tak často spojována s migrační krizí vykreslenou jako bezpečnostní riziko, o kterém se zmiňují elity. Jak popisuje ve své knize *Cizinci před branami* Zygmunt Bauman, jsou to ony zprávy, které nás obklopují každý den, zprávy šířící poselství o tom, jak evropský způsob života zanikne kvůli určitému zlu. A toto zlo pro Evropany právě představují nově příchozí. Migranti a uprchlíci představují společného nepřítele, cizí kulturu, která se údajně není schopna přizpůsobit evropskému stylu života. Reálně jde o souhrn předsudků, proti kterým se nedaří bojovat, také z nemalé části z důvodu maření této činnosti ze strany politických aktérů a médií. „*Cizinci vyvolávají obavy právě proto, že jsou „cizí“ – a tak děsivě nepředvídatelní a úplně jiní než ti, s nimiž přicházíme denně do styku, a víme, jak se alespoň domníváme, co od nich můžeme očekávat; pokud jde o nás, silný přívál cizinců by mohl zničit to, na čem nám záleží – a možná že mají v úmyslu nás připravit o náš důvěrně známý způsob života.*“ (Bauman 2017: 15). Zprávy,

o kterých se zmiňuje Bauman, mluví o zániku Evropy a její civilizace, společností se šíří jak smyšlené příběhy o kriminálních činech a návyčích migrantů, tak odkazy na kapitoly knihy *Střetu civilizací* od Samuela Huntingtona, které jsou zneužívány jako předpověď expertů a akademiků pro souboj mezi islámským a křesťanským světem. Konzultace s Oldřichem Martinů o bezpečnostní situaci je nanejvýš důležitým bodem této práce z důvodu objevení pojmu sekuritizace v debatách o migraci. Jedná se o neologismus, který Bauman popisuje jako nejednoznačný termín spojený s nejistotou, který byl převeden pod správu bezpečnostních orgánů (Bauman 2017: 26).

Druhá konzultace proběhla s profesorem z litevské univerzity Vytautas Magnus v Kaunase, Egdunasem Račiušem, odborníkem na muslimské menšiny ve střední a východní Evropě. Konzultace se týkala kulturních rozdílů, rozdílů mezi pojmy muslimofobie a islamofobie a *de facto* navazovala na diskuzi, kterou přináší Bauman. Do popředí vystupuje otázka kulturního povědomí neboli povědomí o nově přichozích. Autor práce si všímá, že se jedná o aspekt České republiky často cizí, nebo založený na mylných představách. Račius tyto mylné představy nazývá *pastí orientalismu*. Pastí orientalismu je míněn pohled Evropy na neevropské kultury, který s sebou přináší dichotomii my versus oni. My jako stálá vyspělá civilizace a proti nám nižší nestálý civilizační status. Orientalismus je *de facto* zlovykem, který pokřivoval vztahy mezi Evropany a Orientálci od dob své institucionalizace, tedy z koloniální éry. Edward Said ve své knize *Orientalismus* zmiňuje, že až příliš často Evropané jednali a stále jednají skrze tento orientalismus směrem k neevropským kulturám na základě předpokladu své nadřazenosti, včetně nadřazenosti vědění. Tento zlovyk je možno vysvětlit jako efekt zrcadla. Když pohlédne Evropan na kostel, jako protiklad se mu v rámci orientalismu vybaví mešita. Velikonoční svátky jsou ramadánem pro muslimy, Korán je Biblí. Evropa je vyspělá, a země, odkud pochází migranti, jsou nevyspělé, a co více, skrze svou vyspělost nabyli určití Evropané přesvědčení nebo spíše iluze vědění. Jedná se o iluzi lepších znalostí o zemích a lidech mimo Evropu lepších, než mohou mít oni samotní. „*Mnohem složitější problém spočívá ve ‚znalostech‘ vygenerovaných procesem studia kultur, které příliš často nereprezentují skutečnou realitu těchto kultur, nýbrž naše vnímání této skutečnosti.*“ (Račius 2007: 62).

Autorů, kteří se zabývají migrační krizí, je nespočet, tato diplomová práce čerpá z díla *The Age of Migration* od Stephena Castllese a Marka J. Millera. Dále z knihy *Cizinci před branami* od Zygmunta Baumana, která přináší aktuální pohled na politickou krizi, jež zneužila

migrační vlnu ve. Mezi další významné publikace, z nichž autor čerpal, se řadí dílo od Miroslava Mareše *Ne islámu! Protiislámská politika v České republice*, které popisuje postoje českých politických stran směrem k migraci a islámu do roku 2015. Knihou, která byla pro práci velice přínosná byla kniha Dušana Drbohlava *Migrace a (i)migranti v Česku. Kdo jsme, odkud pocházíme, kam jdeme?* Tato kniha se popisuje vývoj české migrační politiky od roku 1989 do roku 2010, přičemž naráží i na předsudky české společnosti vůči migrantům a uprchlíkům. Pro popis současné migrační krize čerpal autor práce z knih *Homo Sapiens* a *21 Lessons for the 21st Century* od Yuvala Noaha Harariho a Manuela Castellse *The Power of Identity*.

Motivací pro toto téma je kromě jeho aktuálnosti a inovativnosti i fakt, že se jedná o téma stále neprozkoumané. Můžeme najít literaturu zabývající se do jisté míry islamofobií/ muslimofobií v České republice, můžeme najít literaturu věnovanou populistickým tendencím a extrémistickým hnutím, která vznikla na území České republiky jako reakce na pocit ohrožení migrací a uprchlíky. Práce je však inovativní, co se týče deskripce volebních programů, s nimiž politické strany vstupovaly do parlamentních voleb v roce 2017 a programy prezidentských voleb v roce 2018 v souvislosti s tématem migrace, uprchlictví a průzkumů postojů veřejnosti k přijímání uprchlíků.

1. Doba migrace

Kapitola se zabývá naší dobou, označenou jako doba migrace. Svým názvem tak reaguje na stejnojmenné dílo kolektivu autorů *The Age of Migration* v čele se Stephenem Castlesem. Ve výše zmíněné knize jsou analyzovány jednotlivé body, jako je kupříkladu mezinárodní migrace, která přetváří společnosti a politiky napříč světem. Zde v této kapitole však bude sledována událost migrace především v zemích Evropské unie. Ustálená dichotomie mezi státy, které migranty vysílají, a státy, jež je přijímají, již neplatí a je narušena. Většina zemí má zkušenosti s obojím, jak s emigrací, tak s přistěhovalectvím a zároveň skupina určitých zemí získala roli tranzitních států pro migranty. Jak uvádí Castles, státy jako Francie, Spolková republika Německo, Anglie a země Beneluxu se staly cílovou destinací pracovního přistěhovalectví. Stalo se tak zejména po druhé světové válce, kde právě tyto země motivovaly k přesídlení nově příchozí ze států jižní a jihovýchodní Evropy dobrými pracovními podmínkami. V současnosti se země, jako je Španělsko, Řecko a v neposlední řadě Itálie, které byly do 80. let 20. století popisovány jako země emigrace, se staly zeměmi imigrace. Na základě této narušené dichotomie, se zeměmi imigrace dnešní doby stávají dle autorů státy jako je Maďarsko, Polsko a Česká republika (Castles, Miller, 7-8: 2009).

Jak udává ve své knize *21 Lessons for the 21st Century* Yuval Noah Harari, Evropa se v současné situaci ocitla v krizi zejména kvůli sobě samé. Její úspěch a blahobyt je často zmiňován jako *de facto* ono lákadlo pro nově příchozí. Nicméně Japonsko je bohatší zemí, než je Německo, Saudská Arábie je zase o poznání blíže a zároveň bohatou zemí, jak si tento jev vysvětlit? Evropa si vybudovala multikulturní systém, který nejenže funguje, ale je i udržitelný a prosperuje. Jednoduchým důvodem, proč uprchlík zamíří spíše do Německa, než do Saudské Arábie je, že Německo má daleko lepší výsledky v přijímání cizinců. Harari přispívá do debaty o současné imigrační krizi třemi, dle něj hlavními, podmínkami, které by měly vyjasnit základní premisy v debatě o současné migraci a migračních trendech. První podmínkou je, že hostující země přijme imigranty. Následuje druhá podmínka, pokud země imigranty přijme, ti se musí přizpůsobit normám a hodnotám hostující země. Poslední podmínka uvádí jistou úroveň, na niž se imigrant ve své integraci posune, a stane se tak „jedním z nás“, tedy občanem první třídy hostující země (Harari 2018: 140).

Debata, na kterou naráží Harari, je přítomna ve všech hostujících zemích, Českou republiku nevyjímaje. Je možné s jistotou tvrdit, že každá podmínka rozdělí diskutující na dva

tábory. Tedy na zastávce politiky přijímání imigrantů a na její odpůrce. Oba názorově odlišné tábory mají společný předmět, jenž kritizují, za hlavní cíl kritiky si totiž nevybraly sebe navzájem, ani imigranty, nejvíce kritiky se soustředí na instituci státu. Tábor odmítající imigranty, ať už z jakýchkoliv důvodů, viní stát a nejenom svůj, v našem případě vládu České republiky, ale i „Brusel“, tedy elity Evropské unie. Jak vláda ČR, tak Brusel totiž v jejich očích selhali a dělají žalostně málo proto, aby ochránili hranice EU a evropské občany. Druhý tábor zajisté reaguje podobně, EU a vlády členských států dělají málo. Málo usilují o to, aby zajistili bezpečné přijetí imigrantů a jejich integraci do evropské společnosti. V současné situaci platí, že jeden tábor neslyší názory tábora druhého. Z průzkumů veřejného mínění je pak o to méně pozornosti věnováno reakci akademiků a výzkumníků, což otevírá prostor pro reakci určitých politických elit s nacionalistickými idejemi.

„Jak jsme se tady dostali?“ je otázka položená v článku Loren B. Landau. Popisuje tak situaci, kdy se zvětšily vlny migrace přes Středozemní moře² z 60 000 v roce 2010 na 280 000 v roce 2014, až přes jeden milion příchozích v roce 2015. Skoro 80 % příchozích hledalo útočiště, neboť přišli z válkou zmítaného Blízkého východu. Část však také přišla z afrických zemí, jako je Nigérie, Senegal a z afrického rohu³. Landau popisuje připravenost zemí EU jako téměř nulovou. Zatímco se EU zotavovala z ekonomické krize, která ji zasáhla v roce 2008 a 2009, z řecké krize zadluženosti a nové hrozby v podobě teroristických útoků, objevila se nová výzva v podobě migrace. Tradiční „brány“ do EU, k nimž vede často nebezpečná cesta⁴ přes Středozemní moře, tedy státy jako Řecko, Itálie a Španělsko, byly záhy za hranicemi svých možností, nedokázaly zvládnout nastalý nápor migrujících (Landau et al. 2018). V roce 2015 ukázala data Eurostatu, že nejvíce žádosti o azyl v EU pocházelo od obyvatel Sýrie, Afghánistánu a Iráku, tedy z regionu Blízkého východu, viz graf číslo 1 níže. Je možné s určitostí tvrdit, že všechny státy na prvních příčkách byly v nedávné době postiženy dlouhotrvajícím válečným konfliktem, žádosti o azyl přicházely ze společností, které byly těmito konflikty rozvráceny. Dle mezinárodního práva mají tito lidé právo na ochranu a musí s nimi být zacházeno jako s uprchlíky.

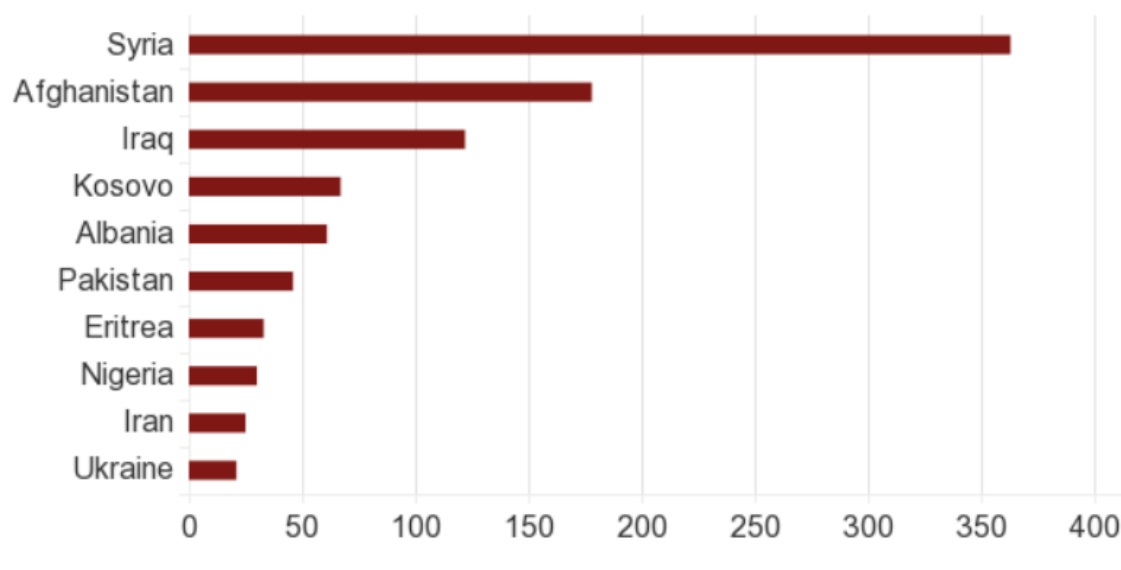
---

² Převážná část migrantů/uprchlíků zvolila cestu přes Středozemní moře, část zvolila tzv. Balkánskou cestu, tedy přes Turecko a Albánii.

³ Mezi hlavní důvody migrace z afrických zemí patří především špatná ekonomická situace, ale i bezpečnost a klimatické změny, které ohrožují tamější obyvatele. S tím souvisí i růst populace, která nenalézá pracovní příležitosti. Stále však převládá vnitřní migrace na africkém kontinentu (Šmolík 2019).

⁴ Během let 2014 a 2015 zahynulo ve vlnách Středozemního moře přes 7000 lidí (Landau et al. 2018).

First-time applications in 2015, in thousands

Source: Eurostat

(Graf č.1. Žadatelé o azyl v roce 2015. Zdroj: <https://www.bbc.com/news/world-europe-34131911>)

Faktem zůstává, že Evropa nečelí migračnímu náporu poprvé. Nejen v debatách uvnitř společnosti, ale i v rámci akademické obce často zaznívá srovnání s migračním náporem, se kterým se potýkaly evropské státy v 90. letech. V tomto období se jednalo o migraci osob převážně z bývalých postkomunistických/postsovětských zemí anebo se jednalo o uprchlíky z balkánských válek. Na otázku, co se za bezmála 20 let změnilo v reakci Evropanů na migraci, odpovídá svým článkem *Peeling an onion: the „refugee crisis“ from historical perspective* Leo Lucassen. První odpovědí je bezprecedentní počet osob s odlišnou kulturou, které počínaje rokem 2014 žádaly o azyl. Ani Německo, jež se stalo oblíbenou destinací migrantů a uprchlíků v raných 90. letech, nezažilo tak velký nápor, avšak země jako Nizozemsko a další západní státy se vypořádávaly se stejnými, nebo nižšími počty osob žádajících o azyl než v 90. letech. Odpověď tedy bude jiná. Jeden důležitý aspekt nebyl v 90. letech natolik výrazný jako nyní, je jím islamofobie/muslimofobie a reakce často až postapokalyptického typu, které si osvojily jak xenofobní hnutí, tak tradiční politické strany. Toto se stalo hlavním rozdílem v reakci na migrační krizi. Projevuje se antiislámská rétorika a existencionální strach o evropskou kulturu a obyvatelstvo (Lucassen 2017: 1-3). O tom, jak dokázaly politické strany využít antiislámskou

rétoriku, je pojednáno ve třetí kapitole. Reakce české společnosti, zejména islamofobní a muslimofobní jsou uvedeny v kapitole čtvrté.

Důležitým bodem pro tuto práci je vymezení právního postavení uprchlíka a podmínek, jež musí tato osoba splnit pro získání azylu, nebo doplňkové ochrany.

1.1 Právní postavení uprchlíků v EU

EU v otázkách azylových vychází z Ženevské úmluvy⁵ z roku 1951 a z jejího protokolu z roku 1967, které jsou z velké části včleněny do právního řádu Unie. Hlavním bodem pro ochranu uprchlíků je jejich nenavracení do země původu, kde jim hrozí bezprostřední nebezpečí. *„Žádný smluvní stát nevyhostí jakýmkoli způsobem nebo nevrátí uprchlíka na hranice země, ve kterých by jeho život či osobní svoboda byly ohroženy na základě jeho rasy, náboženství, národnosti, příslušnosti k určité společenské vrstvě či politického přesvědčení.“* (Agentura Evropské unie pro základní práva 2015: 60).

Osoby, které žádají o mezinárodní ochranu, tak činí, protože se nemohou vrátit do svých zemí původu, aniž by jim hrozilo nebezpečí. *„Podle právních předpisů EU zaručuje Listina základních práv EU právo na azyl, čímž jde nad rámec práva požádat o azyl. Ti, kteří mají nárok na azyl, mají právo na uznání tohoto statusu. Články 13 a 18 kvalifikační směrnice (2011/95/EU) dávají výslovné právo na přiznání statusu uprchlíka nebo doplňkové ochrany. Osoby, jimž je přiznána mezinárodní ochrana, mohou o svůj status přijít, pokud dojde ke skutečnému zlepšení situace v jejich zemi původu... Osoby, u nichž je uznána potřeba mezinárodní ochrany, mají nárok na povolení k pobytu: na tři roky pro uprchlíky a na jeden rok pro osoby, jimž byla přiznána doplňková ochrana.“* (Agentura Evropské unie pro základní práva 2015: 43). Pro to, aby osoba získala nárok na doplňkovou ochranu⁶ musí splnit podmínky vážné újmy.

Definice vážné újmy je následující:

- 1) Uložení nebo vykonání trestu smrti nebo,
- 2) Mučení, nelidské zacházení nebo trest vůči žadateli v zemi původu nebo,

---

⁵ Ženevská úmluva a její protokol jsou dokumenty mezinárodně právního charakteru.

⁶ Doplňkovou ochranu zaručuje EU osobám, které nesplňují podmínky pro uznání statusu uprchlíka, nicméně kdyby se vrátily do země původu, hrozila by jim újma. Žadatel o doplňkovou ochranu musí prokázat, že je dotčen faktory týkajícími se jeho osobní situace nebo svévolným násilím. Čím více je žadatel schopný doložit, že je dotčen faktory týkajícími se jeho osobní situace, tím nižší je míra svévolného násilí požadována pro to, aby byl způsobilý k přiznání doplňkové ochrany (Agentura Evropské unie pro základní práva 2015: 64-65).

- 3) Vážné individuální ohrožení života nebo nedotknutelnosti civilisty v důsledku svévolného násilí během mezinárodního nebo vnitrostátního konfliktu.

(EUR-LEX 2011/95/EU)

Země EU však nečelily pouze nátlaku ze strany osob, které žádaly o azyl, či doplňkovou ochranu. Byla zde i značná část osob, která výše zmíněné podmínky nesplňovala. Řeč je o migrantech, na něž je nahlíženo jako na osoby, které ilegálně vstoupily do prostoru EU. Následující kapitoly zejména 3. a 4. uvedou, zda je toto rozdělení důležitým bodem pro debaty ve společnosti, případně zda rozdělení na uprchlíky a migranty hrálo roli ve volebních kampaních. *„Přítomnost osob, které buď vstoupily do státu, nebo v něm zůstaly bez povolení či zákonem povoleného důvodu, je považována za nelegální, nebo protiprávní. K nelegální nebo protiprávní přítomnosti může dojít mnoha způsoby, počínaje nelegálním vstupem nebo skrýváním se mimo povolené bydliště a konče nezpůsobilostí k obnově jinak právoplatného povolení k pobytu z důvodu změny osobní situace.“* (Agentura Evropské unie pro základní práva 2015: 46).

1.2 Reakce EU

Jednou z prvních reakcí na evropské úrovni byla snaha relokovat migranty a uprchlíky do všech členských států EU. Evropská rada, která se konala mezi 25. – 26. červnem roku 2015 se zabývala relokačním mechanismem, který navrhla Evropská komise. Pomoc tak byla směřována zejména k Řecku a Itálii (jako nejvíce postiženým zemím). Kvóty stanovily počet relokovaných osob, jichž mělo být na 40 000. Česká republika měla v daný čas přijmout 1100 osob. Nejvíce jich mělo přijmout Německo (10 500). Kromě relokace osob z Řecka a Itálie se debata zabývala přesídlením osob ze třetích zemí⁷, a to na dobrovolné bázi. Dle zprávy Parlamentního institutu souhlasila Česká republika s přijetím 400 osob.⁸ Na tuto aktivitu vyčlenila Evropská komise 50 miliónů eur jako příspěvek členským zemím EU za každou takto relokovanou osobu. Nápomocen měl být zároveň Vysoký úřad OSN pro uprchlíky a Mezinárodní organizace pro migraci (Tetourová, Kuta 2015: 5).

---

⁷ Třetími zeměmi jsou zde myšleny země severní Afriky, Blízkého východu a rohu Afriky (Tetourová, Kuta 2015:5).

⁸ Na dobrovolném přesídlení osob z třetích zemí se shodly všechny státy EU, včetně států jako je Lichtenštejnsko, Island, Norsko a Švýcarsko. Jedinou zemí, která odmítla, se stalo Maďarsko, uvedlo negativní postoj z důvodu omezených kapacit (Tetourová, Kuta 2015:5).

Právě otázka kvót a mechanismu relokací rozdělila členské státy EU. Země, které se nejvíce vymezily vůči této politice, patřily překvapivě mezi země, jichž se migrační nápor doposud dotýkal nejméně (výjimku zde tvořilo pouze Maďarsko). Po boku Maďarska se tak následně postavily všechny členské státy politického uskupení V4. Často tak členské vlády reagovaly na nálady ve společnosti, která se vůči migraci vymezovala.

Mezi hlavní přijaté závěry z debaty Evropské rady z konce června 2015 patřily:

- 1) Shoda na přijetí opatření pro pomoc 60 000 osob s podmínkami, že 40 000 z nich bude relokováno z Řecka a Itálie, na čemž se mají podílet všechny členské státy, dle dohody z konce července roku 2015.⁹
- 2) Členským státům, které slouží jako brány do EU, bude poskytnuta okamžitá finanční pomoc.
- 3) Ve státech, které čelí největšímu migračnímu náporu, budou vytvořeny tzv. hotspoty, v nichž budou působit jak odborníci z dalších členských zemí, tak odborníci z agentury Frontex, Europolu a Evropského podpůrného úřadu pro otázky azylu. Jejich hlavní náplní práce bude zajištění identifikace a registrace migrantů a rozlišení těch, kteří potřebují mezinárodní ochranu.
- 4) Snaha o zefektivnění politiky readmise lidí, kteří nemají nárok na poskytnutí mezinárodní ochrany.
- 5) Co nejrychlejší uvolnění finančních prostředků pro návratovou politiku EU.
- 6) Posílení spolupráce se zeměmi původu a tranzitu s hlavním cílem zastavit příliv nelegálních migrantů a vytvořit udržitelný plán na řešení příčin migrace, zároveň tak zastavit podněty motivující k migraci.

(Teutourová, Kuta 2015: 3-4).

Tato reakce EU a jejich vrcholných institucí vyvolává domněnku, že debata o migraci v hlavním bodě nesměřuje k omezení faktorů migrace, spíše k zabezpečení Unie. Bauman uvádí, že když se na konci roku 2015 sešli evropští lídři a diskutovali o migračním problému, debatu ovládl bod, který lze popsat jako potřebu opět získat kontrolu nad hranicemi Evropy včetně „konsolidace přepážky“. Přepážky mezi dvěma světy, mezi světem, který je čistý, viditelný a zdravý, můžeme dokonce tvrdit i civilizovaný. Na opačné straně přepážky je svět nemocný, neviditelný pro první svět. Druhý zmiňovaný svět je tak světem pozůstatků čili lidí,

---

⁹ Výjimku měly v tomto ohledu státy jako Dánsko a Velká Británie a Irsko. (Teutourová, Kuta 2015).

kteří jsou mimo zorné pole prvního světa. „Tyto pozůstatky obývají bezpočet táborů, kilometry tranzitních koridorů, mořských ostrovů a oplocených areálů uprostřed pouště... Pokud se jim podaří navštívit náš svět, tam a dovnitř procházejí úzkými chodbami, filtrem kamer, čteček otisků prstů, detektorů zbraní, virů a bakterií, únosců myšlenek a vzpomínek.“ (Bauman 2017: 68). Popis, který uvádí Bauman lze dohledat i v díle Edwarda Saida. Jedná se o popis, kde Západ představuje vše dobré a zbytek (v tomto případě Orient), představuje vše zlé. Reakce EU se tak zaměřila primárně na zabezpečení hranic.

Zatím reakce EU zůstala u smlouvy s Tureckem, které má snížit počet migrujících po Balkánské cestě výměnou za 6 miliard eur. Několik zemí jako kupříkladu Maďarsko vsadilo na stavbu plotů podél svých hranic. Tato řešení měla svůj podíl na snížení počtu nově příchozích, během prvních osmi měsíců se počty migrantů, kteří směřovali do EU, snížily pod 70 000. EU má oficiálně však reakci dvojitou, tou první je forma ekonomické pomoci a stabilizace regionů, ze kterých pochází většina migrantů, tedy pomoc africkým zemím. Od této pomoci si slibuje omezení trendů vedoucích k migraci. Druhá forma je žádanější a lichotivější pro část evropské společnosti. Jedná se o formu fortifikace EU, skrze navýšení kapacit pohraničních stráží či agentury Frontex, od otisků prstů až po výcvik libyjské pobřežní stráže, od které se očekává, že zastaví proud migrantů dál do států jižní Evropy. Pokud Řecko a Itálie, v neposlední řadě i Španělsko představovaly bránu do Evropy, stejné označení nese po uzavření Balkánské trasy Libye. Viz obrázek číslo 1 níže (Landau et al. 2018). Názory na řešení migrační krize se ovšem liší mezi členskými státy.

1.3 Reakce států V4

Co se týče reakce států politického uskupení V4, velmi dobré shrnutí podává Marta Pachocká. Kromě popisu dat, která se, jak Pachocká uvádí, liší na základě použité metodologie, bylo by na pováženou určit přesný počet migrantů a uprchlíků v Evropě. Podle agentury Frontex bylo zaznamenáno přes 1,82 milionů případů ilegálního přechodu hranic podél vnějších hranic EU v roce 2015, jedná se o šestnásobek čísel z roku 2014. O tři sta tisíc na 701 tisíc vzrostl počet osob, které byly odhaleny jako ilegální osoby pobývající na území EU. Hlavním rozdílem mezi státy EU je, jakým typem země se staly. Mohou to být země, které jsou v „první linii“, tranzitní země, cílové, nebo země, které nejsou migrací postiženy. Dle tohoto rozlišení je určována reakce států a jejich snahy řešit migraci na úrovni EU. Země V4 se až na jednu výjimku neseťkaly s nárůstem počtu osob, žádajících o azyl. V roce 2014 se jednalo o

8,4 % z celkového počtu bezmála 630 000 žadatelů o azyl v rámci celé EU a o rok později o 14,4 % z 1,3 milionů. Výjimku zde tvoří Maďarsko, které se kvůli své geografické poloze stalo tranzitní zemí migrantů na cestě především do západních států EU (Pachocká 2016: 102–107).

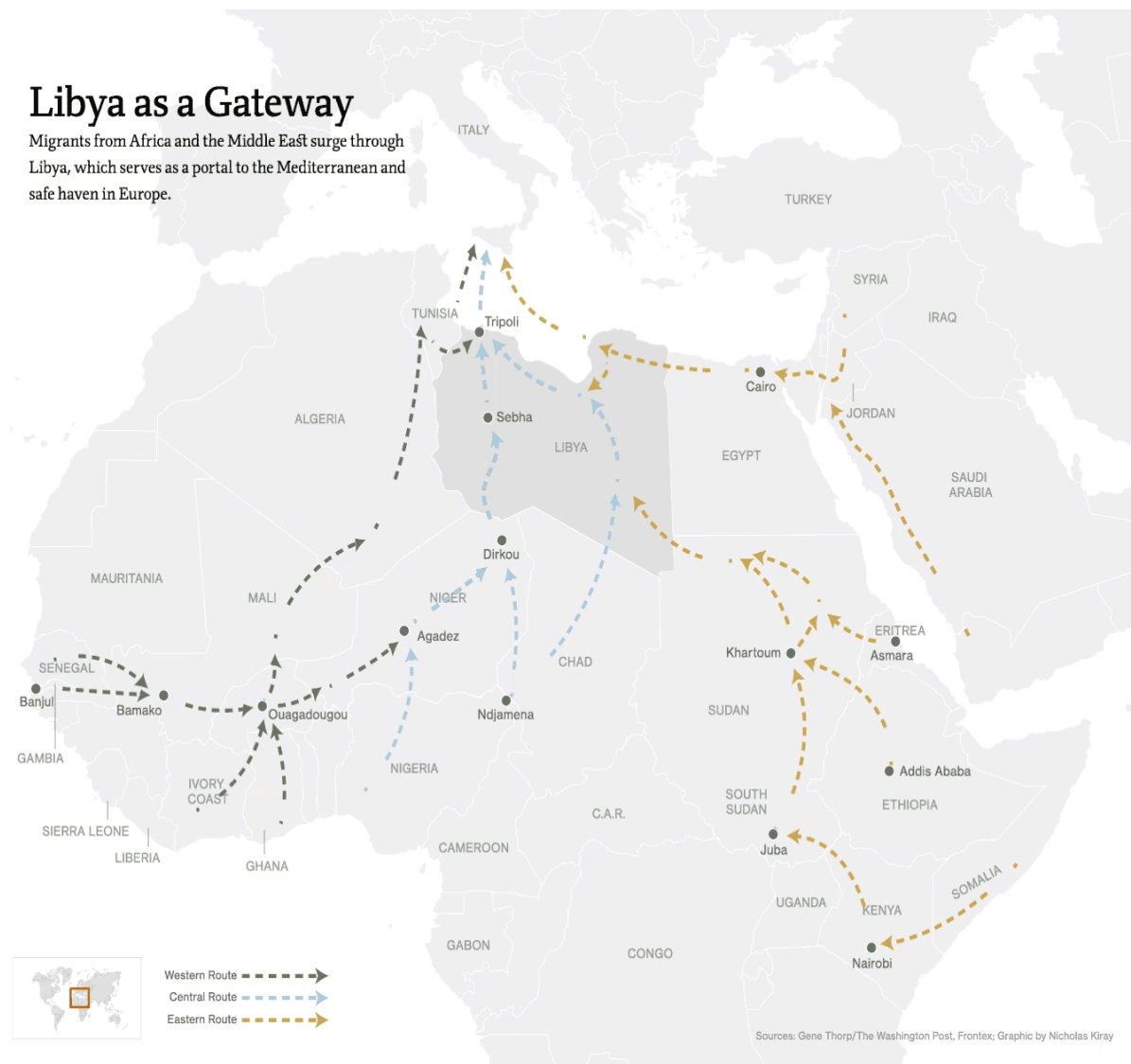
Ze setkání premiérů zemí V4 vyplývá paradoxně stejný přístup, který zaujaly západní země, ačkoliv je tento přístup zemí V4 západními zeměmi kritizován. Jako hlavní téma diskuze převládlo téma bezpečnosti. *„Bezpečnostní prostředí Evropy je dynamické a nepředvídatelné, přičemž jej ohrožují zvětšující se hrozby v bezprostředním sousedství EU...Na jihu se rozkládá pás slabých a destabilizovaných zemí, který se táhne od severní Afriky přes roh Afriky k Iráku a Jemenu a vytváří prostředí vedoucí k výzvám, jako je bezprecedentní migrace. V této souvislosti zdůrazňujeme důležitost přístupu, který je vyvážený a zabýval by se jak hrozbami a výzvami, kterým EU čelí na jihu a východě... Visegrádské země jsou připraveny nést svůj díl odpovědnosti za evropskou bezpečnost jako celek a hrát aktivní úlohu při řešení výzev ve východním a jižním sousedství.“* (Pachocká 2016: 121).

Země V4 dokázaly zaujmout silný odmítavý postoj vůči řešení na Evropské úrovni, jehož základem byl relokační systém¹⁰. S premisou, kdy země V4 nepatří mezi hlavní země ohrožené náporom migrujících, zvolily tyto země, mající zkušenosti týkající se migrace především z období druhé světové války, taktiku preventivní obrany. Debata o migraci v těchto zemích představuje debatu o příčinách migrace a o tom, jak předcházet obdobné migraci do budoucích let. Především je to však také debata o bezpečnosti států samotných, což se týká kupříkladu Maďarska, které vystavělo na ohrožené hranici se Srbskem a Chorvatskem plot, i bezpečnosti vnějších hranic EU. Reakce zemí V4 se neobešla bez silného postoje zemí proti uprchlíkům a migraci jako takové, podstatné pro tuto práci je, že tato kritika vycházela nejen z antiislámských a antiuprchlických hnutí, ale i od vládnoucích stran a v neposlední řadě společností. Jak Pachocká zmiňuje, je to právě populistický styl politiky, který v současné době vládne v zemích V4, ten v kombinaci s nedostatkem pochopení a zkušeností v otázce migrace a uprchlictví a strachem z neznámého upevňuje svou pozici (Pachocká 2016: 128–130).

---

¹⁰ Česká republika, Maďarsko a Slovensko hlasovaly proti rozhodnutí Rady v září 2015 relokovat do zemí V4 120 000 osob žádajících o azyl z Řecka a Itálie. Jediné Polsko hlasovalo pro návrh. Kvótní systém Slovensko a Maďarsko napadly u Evropského soudního dvora v prosinci 2015. Kromě České republiky, která v malém měřítku participovala na relokačním systému, (přijala 4 relokované osoby z Řecka a 52 osob žádajících o azyl ze Sýrie, Libanonu a Jordánska), ostatní země V4 neparticipovaly (Pachocká 2016: 129).

Jak již bylo zmíněno výše, země V4 byly za svůj postoj silně kritizovány ze strany západní Evropy. Politické elity nejen z Evropské komise, ale i ze členských států používaly spojení termínů solidarity a morálních hodnot, které podle nich tyto státy nemají, a rozhodly se pouze čerpat výhody vyplývající ze členství v EU. Stojí za zmínku, že podobný přístup zemí V4 postupně přijaly státy jako Rakousko, Itálie a Velká Británie.

(Obrázek č. 1. Migrační trasy do Evropy. Zdroj: Sakuma 2017)

1.4 Otázka identity

Pokud v předešlé podkapitole bylo zmíněno, že reakcí EU na migrační problém je dle Baumana konsolidace překážek, znamená to *de facto* vložení pojmu identity do debaty stylem my vs. oni. Otázka identity je pro tuto práci výraznou. Jedná se o otázku dvojí, otázku, kterou si kladou Evropané v podobě, kdo jsou a odkud pocházejí. Jaké mají kořeny, z jakých tradic vzešla společnost? Jsou to křesťansko-židovské kořeny na kterých stojí dnešní EU? Je to

liberalismus, který převládl v 90. letech a po rozpadu Sovětského svazu se stal spolu s kapitalismem jediným možným uznávaným směrem? Otázka identity se odráží i v podobě podmínek, jejichž splnění je nutné, aby se imigranti stali Evropany. Musejí se vzdát svých tradic? Pokud přicházejí ze Sýrie, znamená to zavrhnout islám a přistoupit na křesťanský způsob života, protože EU, jak je v posledních letech často zmiňováno, je přece vybudována na těchto hodnotách. Musejí se nově příchozí naučit jazyk země, ve které žijí? A jaká je lhůta, po které se stanou občany „první třídy“ a nebude na ně nahlíženo jako na cizí objekt? Tyto otázky si diplomová práce neklade za cíl zodpovědět, má ale za cíl, uvést je do debaty o migraci a o tom, jak na migranty nahlíží evropská společnost, zejména pak společnost česká.

Identita hraje bezesporu důležitou roli ve společnostech a rovněž slouží jako odkaz, ke kterému se národy a společnosti hlásí. Andrius Švarplys, který popisuje evropskou identitu a identitu národů střední a východní Evropy, tvrdí, že evropská identita se odvíjela od myšlenky panevropanství. Historicky se však odvolává k elementům evropské identity jako je starověké Řecko a Řím, křesťanství, renesanční a reformační období Evropy, doba osvícenství, industrializace a demokratizace, a evropská integrace. Idea Evropy však byla historicky vynalezena a redefinována několikrát v rámci diskurzu moci (Švarplys 2013: 17–19).

Evropská identita je zde dosti důležitým styčným bodem. Hlásí se k ní totiž jak příznivci, tak i odpůrci migrace. Evropská identita se však nemusí nutně rovnat pojmu identita EU. Pokud zde uvedeme příklad Maďarska, které si do svého čela zvolilo člověka, jenž se nebrání kritizovat politiku EU, přestože výsledky eurobarometru ukazují, že v Maďarsku je Evropské unii nakloněno více respondentů než ve Francii, Itálii, České republice, na Kypru či v Řecku (Evropská komise 2017). Identita jako taková, je ve výsledku velmi těžko definovatelný pojem, avšak jedná se o pojem, který je spjatý se současnou migrační krizí. Jak jinak by odpůrci migrace mohli ospravedlnit svou kritiku nově příchozích, aniž by zmínili pojem identity? Současnou dobu lze velmi dobře uvést jako období renesance pojmu sociálního stigma. Jeho principem je označení a vyloučení určité skupiny lidí ze společnosti. Na tuto skupinu lidí je nahlíženo s premisou jinakosti a podezřelosti. *„Dehumanizace dláždí cestu k jejich vynětí z kategorie legitimních držitelů práv a vede, s děsivými důsledky, k přesunutí migrační otázky ze sféry etiky do sféry bezpečnostních hrozeb, prevence kriminality a trestního práva, udržování pořádku a celkově stavu pohotovosti, který je obvykle spojován s hrozbou vojenské agrese a válečného stavu“* (Bauman 2017: 64). Je to právě evropská identita a kultura, co je ohroženo

migrací, alespoň dle tvrzení islamofobů a xenofobů. Fobie je označení pro přehnaný nelogický strach. Islamofobií se tedy rozumí přehnaný nelogický strach z islámu.

Koncept islamofobie se stal rétorickou pomůckou v mnoha kruzích společnosti, politické nevyjímaje. V praxi to znamená krystalizaci určitého negativního vnímání islámu hostitelskou společností, jako antizápadní podřadné, agresivní a v neposlední řadě náboženské kultury (Hesová 2016: 3). Islám je tedy vyobrazen jako nebezpečí pro evropskou kulturu.

Koncept kultury je chápán jako vazba národa tak, aby si jeho každý člen dokázal říci, že náleží k národu na základě této vazby. „*Tradičně se jedná o pouta jako je jazyk, zvyky a obyčeje, náboženství, národní ideologie (symboly, mýty, vládcí, bitvy a další důležité historické události), symbolika, veřejnost atd. Kulturní stejnost pomáhá vytvořit společenství se stejným osudem – zámkou politické identity národa. Historicky, kultura hrála nejvýznamnější roli v 19. a 20. století, kdy povzbudila národy k tomu, aby vytvořily své vlastní suverénní státy, zejména ve střední Evropě po pádu říší.*“ (Švarplys 2013: 85). Co se týče společného evropského kulturního dědictví, zde se jedná o koncept, ideu, že jisté společné kulturní rysy pocházejí z historických kulturních tradic a ty následně sjednocovaly Evropany napříč národními (kulturními) rozdíly. Tato myšlenka je velmi populární mezi evropskými politickými elitami, intelektuály, a dokonce i mezi vzdělanou veřejností. Je docela rozumné myslet si, že evropská civilizace, stejně jako jiné civilizace, se historicky vyvinula ze stejných principů. Historici a kulturní antropologové hledají hlubší (ideologické) politické, kulturní, sociální principy, které jsou specifické pro partikulární civilizaci nebo kulturu. Například demokracie, právní stát a lidská práva jsou považována za charakteristická pro západní civilizaci stejně jako volný trh, kapitalistická ekonomika nebo starořecká filosofie, římské právo a humanismus. Někdy jsou všechny tyto pojmy dohromady nazývány jako společné evropské kulturní dědictví. (Švarplys 2013: 86–87).

Co je tedy identita? Identita je zdrojem. Zdrojem lidského významu a zkušeností. Konstrukce identit je postavena z několika surovin, jako je historie, biologie, kolektivní paměť, geografie, náboženství, či moc. Castells zmiňuje identitu a její budování jako proces budování významu na základě kulturních atributů. (Castells 2010: 6). Jaké je však pojetí identity v současném globalizovaném světě? V době, kdy je pojem identita rekonstruován a pluralizován, se národní stát musí potýkat s jistou krizí, kterou popsal Habermas jako krizi legitimity. Aby národní stát takovou krizí zažehnal, má jako nástroj použít decentralizaci, dalo

by se říci, až subsidiaritu. Tedy přenechat určitou politickou moc lokální politické instituci. Castells se odkazuje na hypotézu, že většina lidí odkazuje svou identitu od teritoria a státu. (Castells 2010: 334).

Přes snahu národních států zachovat si své postavení se do popředí dostává globalizace. Termín, který jako by zaujal postavení nepřítele národních států. Oba termíny, národní stát a globalizace, mají své příznivce a není náhoda, že se tyto tábory obdobně rozdělily i v otázce migrace. Zástupci národního státu jsou vyobrazeni jako zpátečníci. Lidé, kteří se snaží zachovat staré pořádky, jsou v západní literatuře označováni jako „losers of globalisation“, v České republice je tato skupina často nazývána „obyčejnými lidmi“. Tito lidé tvrdí, že jim globalizace škodí vším, co přináší. Musejí se vypořádat s tím, že jejich regiony se nerozvíjejí tak jako regiony, do nichž proudí více investic, a potýkají se s nezaměstnaností, zároveň se na úkor pracovních možností musejí vypořádat s nucenou ochranou životního prostředí, ohrožuje je pracovní migrace osob, které jsou ochotny pracovat za nižší platové ohodnocení apod. Takovým lidem pak hrozí stejné sociální stigma jako migrantům proudícím do Evropy. V podstatě se jedná o paradox, kdy skupina, která se brání globalizaci a profiluje se jako její odpůrce, ať již dobrovolně nebo ne, je ostatními ostrakizována a není jí často dovoleno zasahovat do veřejné debaty (viz 3. kapitola o českých parlamentních a prezidentských volbách, kdy byla jistá skupina po zveřejnění volebních výsledků silně ostrakizována a označena jako nevzdělaná).

Je možné tvrdit, že tato partikulární skupina lidí nese označení (alespoň v České republice), které použil Erik Tabery ve své stejnojmenné knize *Opuštěná společnost*. V jeho pojetí, se jedná o společnost, která postrádá cíl a pokládá si základní otázky týkající se základů, na nichž česká společnost stojí. Pokud však nečelí žádné výzvě, může „plout“ dál. Výzva ovšem přišla s migrační krizí, kdy společnost zasáhla otázka, jak česká společnost naloží s tématem migrace. Vyjma otázek, zda chce český národ pomoci migrantům nebo lidem, kteří prchají před válkou, se vyskytly i otázky zpochybňující členství v EU, víru v liberální demokracii. Pojem opuštěná společnost užíváme, protože nedošlo k žádnému vyjasnění hodnot, na kterých společnost stojí. Opuštěná i proto, že během prvních měsíců, kdy média plnila svůj obsah migrační problematikou, chyběla zde reakce českých politických elit. A jak píše Tabery, tato chvíle vytvořila vakuum, jehož využijí populisté (Tabery 2017: 208–212).

Tato kapitola popsala základní charakteristiku migrační krize, která zastihla Evropu, a především státy EU od roku 2015 do současnosti (2017). Ač má nápor migrantů klesající

tendenci, téma stále silně rezonuje jak na politické úrovni, tak ve společnostech. Důležitým bodem bylo vyzdvižení antiislámské rétoriky, kterou se současná reakce evropských společenství liší od reakcí minulých minimálně v míře antagonismu.

2. Migrace v ČR

V této kapitole jsou popsány demografické aspekty života cizinců na území České republiky, včetně migračního proudu od roku 1993 do roku 2017. Hlavním přínosem této kapitoly a také jejím cílem je stručný popis zkušenosti, kterou má Česká republika s migrací a cizinci. V první části kapitoly je uvedeno základní rozdělení cizinců dle zákonů České republiky. Dále jsou podrobněji popsány právní aspekty jejich života, ilegální pobyty a překračování hranic, zda jsou spojeni s určitou kriminální činností, případně jestli mají zkušenosti s „klientelistickým systémem vykořisťování“. Všechny tyto, pro tuto práci signifikantní, údaje mají za cíl vytvořit jistý pohled společnosti. Tedy prisma, skrz které se česká společnost dívá, nebo by se měla dívat na cizince v České republice, právě na základě výše uvedených aspektů. Pro druhou kapitolu je důležitým zdrojem práce Alice Sczepanikové, která se zabývala tématem migrace v České republice od roku 1990 do roku 2009. Dalším neméně důležitým zdrojem je článek Dušana Drbohlava a Evy Jánské, kteří pomocí interview analyzovali chování ilegálních migrantů v České republice.

2.1 Demografické aspekty života cizinců v ČR

Pobyt cizinců se v ČR řídí zákonem o pobytu cizinců. Jejich celkové působení v České republice má ve své gesci ministerstvo vnitra spolu s ministerstvem zahraničních věcí a policií. Pobyt cizinců se dělí do dvou kategorií, a to na dlouhodobý a krátkodobý pobyt. O pobytu krátkodobém a udělení krátkodobého víza do 90 dní rozhoduje ministerstvo zahraničních věcí, zatímco o dlouhodobém pobytu, v délce nad 90 dní ministerstvo vnitra. To má také v kompetenci dlouhodobý pobyt občanů třetích zemí. Občany třetích zemí je možno rozdělit dle formy pobytu do následujících kategorií:

- 1) Občané třetích zemí pobývající v ČR krátkodobě bez víz,
- 2) Občané třetích zemí pobývající na území ČR s krátkodobými vízy,
- 3) Občané třetích zemí pobývající v ČR s dlouhodobými vízy,
- 4) Občané třetích zemí s povolením k dlouhodobému pobytu,
- 5) Občané třetích zemí s povolením k trvalému pobytu,
- 6) Cizinci s uděleným azylem,
- 7) Cizinci s udělenou doplňkovou ochranou,
- 8) Cizinci pobývající v ČR v rámci dočasné ochrany,

- 9) Žadatelé o mezinárodní ochranu,
- 10) Žadatelé o dočasnou ochranu,
- 11) Cizinci s nelegálním pobytem na území ČR.

(Český statistický úřad *Demografické aspekty života cizinců* 2015: 3–4).

2.2 Vývoj české azylové politiky

O tom, jak se v České republice utvářel status „uprchlíka“ referuje článek Alice Szczepanikové. Po sametové revoluci zavládlo silné přesvědčení o nutnosti vytvoření právního a institucionálního rámce pro přijímání uprchlíků, rovněž se jednalo o reakci na všeobecnou euforii, jež zavládla v tehdejší Československu. Přesvědčení pramenilo i z faktu, že nově demokraticky zvolení poslanci často pocházeli z řad bývalých disidentů, tudíž jejich postoj k uprchlíkům bylo možno hodnotit jako velice kladný. Dne 16. listopadu 1990 federální shromáždění České a Slovenské Federativní Republiky ratifikovalo zákon o uprchlících, který byl stěžejní pro formující se azylovou politiku České republiky a podmínkou pro přijetí Ženevské konvence a jejího protokolu. Szczepaniková uvádí, že již v této době se objevily obavy o to, aby se do tehdejšího Československa nenahrnuly 2 miliony lidí, které na to údajně čekaly. Tyto obavy byly v tehdejší době potlačeny reálnou situací, kdy vzhledem k ekonomické situaci se Československo stalo tranzitní zemí, skrz kterou proudily osoby dále na západ do svých cílových destinací (Szczepaniková 2011: 791–792). „...vývoje migrační politiky v prvních dvou dekádách (1989–2008/11), jsou obvykle rozděleny do několika fází. Tyto fáze jsou definovány úrovní svobody či restrikcí migrační politiky...“ (Barša, Baršová in Buriánová, Votradovcová 2018: 87). Třetí dekáda tedy od roku 2011 až doposud není pokryta akademickou reflexí vývoje migrační politiky a je stále předmětem mnoha debat o tom, jakým směrem se v otázce migrační politiky vydala Česká republika (Buriánová, Votradovcová 2018: 88).

Bližší charakteristiku jednotlivých období uvádí ve své knize *Migrace a (i)migranti v Česku* Dušan Drbohlav. Jeho základní premisou jsou změny v migrační legislativě v souvislosti s ekonomickou situací České republiky (Drbohlav et al. 2010: 71). Z logiky věci plyne, že pokud se ekonomická situace země zhoršuje, stává se migrační politika restriktivnější a naopak, jak bude uvedeno v následujících odstavcích. Otázkou ovšem zůstává, zda je tento diskurz stále platný ve třetí fázi, tedy ve fázi, kterou ovlivnila právě migrační krize.

„Českou migrační politiku po roce 1989 lze spíše považovat za reaktivní politický nástroj s nedostatkem systematického přístupu.“ (Drbohlav et al. 2010: 71). Takto Drbohlav popsal počínající přístup k migrační politice po sametové revoluci.

2.3 Období 1990–1992

Jak již nastínila Szczepaniková, pro toto období byla charakteristická určitá euforie, která se pojila s náladou české společnosti v souvislosti s polistopadovým děním. Nesystematičnost a zbrklá rozhodnutí tvoří taktéž obraz této krátké éry mladé země, která neměla v porovnání se západními zeměmi zkušenosti s migrační politikou. Do země mohl přijet téměř kdokoli na základě politiky liberální tolerance, potíž ovšem nastala, pokud daná osoba chtěla pobývat na území dlouhodoběji. Zákon o pobytu cizinců z roku 1992 uvádí, že je možno pobývat na území České republiky v krátkodobé lhůtě, tedy do šesti měsíců či dlouhodobě, do jednoho roku, či trvale. Trvalý pobyt však byl určen pouze pro rodinné příslušníky českých občanů. Aby osoba cizí státní příslušnosti, získala trvalý pobyt, musela by uzavřít manželský svazek s českým občanem. Osoby migrující za prací přijížděly na pozvání, či na základě turistického víza. Jednalo se taktéž o období, kdy nelegální práce vykonávaná migranty nebyla považována za problém, do kterého by měl stát zasahovat (Drbohlav et al. 2010: 71–72). Co se týče počtu lidí, kterým byl udělen status uprchlíka, patřilo toto období ke „zlatému věku“¹¹. Mezi nejčastější národnosti, které získaly tento status patřily národnosti jako je rumunská, vietnamská a lidé z postsovětských republik. V roce 1992 a následně 1993 byla udělena dočasná ochrana občanům bývalé Jugoslávie¹².

2.4 Období 1993–1998

Hlavní změny v otázce migrace přineslo rozdělení Československa, čímž se *de facto* změnil status Slováků žijících na území České republiky¹³. Stávajícím trendem se stal i příliv migrantů, kteří vnímali Českou republiku jako liberální stát s příznivou migrační politikou. Právě na tento

---

¹¹ Szczepaniková uvádí, že období mezi lety 1990 až 1993 patřilo k nejliberálnějším a nejpříznivějším pro osoby, které žádaly o status uprchlíka. Osoby, kterým byl tento status udělen, tvoří 37 % všech schválených žádostí až do roku 2009.

¹² Tato dočasná ochrana byla v roce 1993 zúžena usnesením vlády pouze pro občany zemí Bosny a Hercegoviny (Parlament České republiky 1994).

¹³ Na 400 000 Slováků zažádalo o udělení českého občanství a rázem se také stali největší skupinou migrantů na území České republiky. Mezi Českem a Slovenskem byla uzavřena smlouva o volném pohybu a celkové podmínky pro pracovní migraci byly pro slovenské občany svobodnější nežli pro ostatní migranty z cizích zemí (Drbohlav et al. 2010: 73). „Nepotřebovali pracovní povolení, stačilo se pouze zaregistrovat u místního úřadu práce. V roce 2004 se tyto podmínky změnil na standardní režim občanů EU.“ (Drbohlav et al. 2010: 73).

trend reagovala Česká republika restriktivnějšími opatřeními¹⁴. Tato opatření přišla jako odpověď na dvě ožehavá otázky. Jednou z nich byla bezpečnost hranic, kterou kritizovalo Německo a druhou aktivita migrantů na trhu práce (Drbohlav et al. 2010: 73).

Zde již tedy můžeme pozorovat restriktivnější politiku, a to v otázce přechodu státních hranic i ekonomických aktivit migrantů. Německo se snažilo zabránit přílivu migrantů z České republiky, z toho důvodu vyvíjelo na Českou republiku tlak směřující k přijetí smlouvy o zpětném převzetí uprchlíků, kteří skrze Českou republiku cestovali do Německa. Dohoda vstoupila v platnost v roce 1995 a změnila se i opodstatnění přijímání uprchlíků do České republiky a s tím i charakteristika azylové politiky. Již nešlo o argument založený na incidenci československých uprchlíků v době totalitního režimu. Nyní šlo o to být „dobrým sousedem“. A dobrý soused v tomto ohledu musí zajistit své hranice a zároveň implementovat azylovou politiku EU, aby ke druhým stejně dobrým sousedům neproudily nežádoucí osoby (Szczepaniková 2011: 794). „Česká republika se tak stala součástí nové nárazníkové zóny, která drží západní Evropou nechtěné migranty zpátky.“ (Wallace a Palayanistsya in Szczepaniková 2011: 794).

Tento jev představuje jistou formu imperativu od západní Evropy směrem nejenom k České republice, ale i Polsku¹⁵ a jedná se o velmi podobnou strategii, kterou nyní přijaly za svou země jižní Evropy. „Argument, že československý a později český uprchlický status těmto uprchlíkům nestačil, byl později využit jako důkaz, že jejich zájmy nebyly opravdové, nýbrž motivované ekonomickými důvody. Tato logika následně utvářela českou migrační politiku.“ (Szczepaniková 2011: 794). Je nutno zde uvést, že obdobný argument zazníval i v debatách od roku 2015. Vzhledem k migrační historii a typu země Česká republika od samého počátku své existence nebyla pro většinu uprchlíků ani migrantů cílovou destinací.

Druhá polovina 90. let je kromě stoupající tendence přílivu cizinců do České republiky charakteristická i celkovým poklesem české ekonomiky. Narůstající počet cizinců pracujících

---

¹⁴ Mezi tato opatření se řadí například rozšíření pravomocí české policie kontrolovat finanční obnosy cizinců pro pobyt v zemi (Drbohlav et al. 2010: 73).

¹⁵ Německo přijalo strategii, kdy nechtěné migranty vracelo do jejich zemí původu, či bezpečných zemí, kterými se staly hlavně Česká republika s Polskem. Německo spolu s financemi Evropské komise z programu PHARE investovalo do výcviku pohraničních stráží Polska a České republiky včetně jejich vybavení (Szczepaniková 2016: 793).

v České republice, počet nelegálních migrantů a zároveň narůstající nezaměstnanost¹⁶ si žádaly řešení.

2.5 Období 1999–2002

Ekonomické problémy, které poznamenaly druhou polovinu 90. let, se promítly i do migrační politiky České republiky. Nově přijaté zákony tak měly nejvíce postihnout cizince, kteří chtěli pracovat v České republice, což měla být reakce na velkou poptávku po práci ze strany místních obyvatel a zároveň vzrůstající nezaměstnanost. Dne 1. 1. 2000 začaly platit dva zákony týkající se migrace. Prvním byl zákon o pobytu cizinců a druhým zákon o azylu (Drbohlav et al. 2010: 74). Zákon o azylu vstoupil v platnost z důvodu mnoha nedostatků a nevybavenosti zákona o uprchlících z roku 1990, tedy z období, které Drbohlav popisuje jako období zmatenosti a nesystematičnosti. Zároveň však vstoupil v platnost také kvůli nutnosti splnění podmínek pro vstup do EU, a tedy i kvůli harmonizaci českých zákonů o azylu s těmi evropskými¹⁷ (Szczepaniková 2011: 794).

Kromě ostatního, zákon o azylu zavedl pojmy jako *bezpečná země původu* a *bezpečná třetí země*. Termínem bezpečná země původu se rozumí země, ze které cizinec pochází či zde má trvalé bydliště. V takové zemi mu pak nemůže hrozit pronásledování, mučení, či další nelidské ponižující zacházení. Bezpečná země původu dále umožňuje právníkům osobám dohlížet na dodržování lidských práv a zároveň dodržuje mezinárodní smlouvy o lidských právech. Bezpečná třetí země je termín označující stát, do kterého se zjednodušeně řečeno může cizinec navrátit a požádat o status uprchlíka. Ani v této zemi nesmí být cizinec pronásledován a nesmí mu hrozit pronásledování nebo vážná újma. V takové zemi je dodržována zásada nenavracení a zároveň stát nemůže cizince vyhostit, pokud by jej to ohrozilo dle mezinárodního práva. Bezpečná třetí země se od země původu liší jistým aspektem, a to takovým, že bezpečnou třetí zemi představuje i stát, ve kterém cizinec pobýval a vytvořil si zde vazby před tím, než vstoupil na území dalšího státu (Poslanecká sněmovna parlamentu České republiky 1999)¹⁸.

---

¹⁶ Oproti počátku 90. let měla nezaměstnanost stoupající tendenci ve druhé polovině 90. let. K hlavnímu nárůstu došlo mezi roky 1996 až 2000. Zhoršující se ekonomická situace byla ve spojitosti s poklesem růstu HDP a rostla i nabídka pracovní síly (Drbohlav et al. 2010: 66–67).

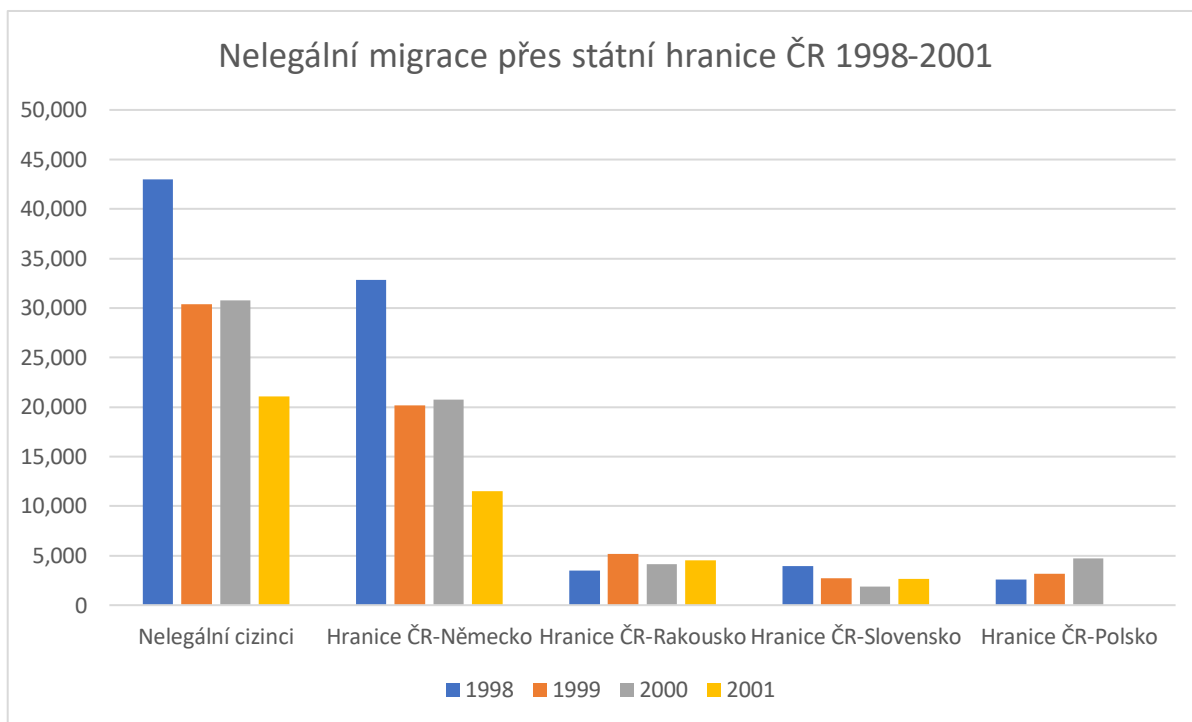
¹⁷ V téže době probíhala reforma evropské politiky, která skončila přijetím Amsterdamské smlouvy a v roce 1997 a následně smlouvy z Tampere v roce 1999. Nová role EU připomínala nadnárodní uskupení států, které společně pracují na kontrole migrantů jak uvnitř těchto států, tak i za jejich hranicemi (Leitner in Szczepaniková 2010: 794).

¹⁸ Tato opatření byla navržena členskými státy EU tak, aby zmírnila zatížení žádostmi o azyl uvnitř EU (Szczepaniková 2011: 794).

Azylový zákon se stal i předmětem diskusí v Parlamentu, jak uvádí Szczepaniková. Nutnost tohoto zákona byla obhajována rétorikou zneužívání azylové politiky cizinci, kteří hledají jednoduchou cestu, jak obhájit svůj pobyt v České republice. Samotný zákon však také přinesl řadu zlepšení pro postavení osob žádajících o azyl v České republice. Pozitivní změnou byla jistě možnost nežít v uprchlických táborech po celou dobu azylového řízení, spojená s možností žádat o finanční podporu při soukromém ubytování. Taktéž ode dne, kdy se tyto osoby přihlásily do azylového řízení, mohly začít legálně pracovat, bez dalších administrativních překážek (Szczepaniková 2011: 795). Zákon o pobytu cizinců přispěl k řešení situace nárůstu migrantů v České republice tím, že zavedl povinnost žádat o vstupní vízum a pobytové prodloužení na českých zastupitelských úřadech. Do té doby mohli cizinci volně žádat o vízum na území České republiky. Mezi další hlavní změny, které přinesl tento zákon patřily například změny týkající se typu pobytu, zákon rozlišoval přechodný typ pobytu, nevyžadující nutně vízum a trvalý typ pobytu. O rok později vstoupila v platnost novela restriktivního zákona o pobytu cizinců a dále byl schválen návrh na projekt, který měl reagovat na klesající demografickou křivku České republiky. Jednalo se o snahu přilákat kvalifikované migranty ze zahraničí. Česká republika se tak zařadila po bok států, které si začaly vybírat, jaké cizince preferuje na svém území. Restriktivní politika pokračovala i novelou liberálnějšího zákona o azylu v roce 2002 s hlavním cílem snížit rostoucí počet neoprávněných žádostí o azyl. V návaznosti na debaty o zneužívání českého azylového systému jako o možnosti legalizovat svůj pobyt a práci na území České republiky, novela zakazovala pracovat osobám žádajícím o azyl po dobu jednoho roku od podání azylové žádosti. Osoby zdržující se v detenčních zařízeních musejí v těchto zařízeních zůstat po dobu azylového řízení (Drbohlav et al. 2010: 75–76). Takto byla zakončena liberální éra české migrační politiky, která patřila mezi nejliberálnější začátkem 90. let. Restriktivní opatření z této doby poznamenala debatu o uprchlících dlouho dopředu, téma bezpečnosti nevyjímaje

Tyto reakce byly odůvodněny v Parlamentu jako nutná akce pro kontrolu rostoucího počtu cizinců proudících do České republiky a zároveň byla imigrace vykreslena jako nekontrolovaná bezpečnostní hrozba (Szczepaniková 2011: 795). Pokud byla migrace uvedena jako nekontrolovatelná hrozba pro Českou republiku, je nezbytné nastínit, s jakým počtem migrujících cizinců se republika v dané období potýkala, viz graf číslo 2 níže.

Výsledek restriktivní migrační politiky se dostavil okamžitě. Jak ukazují hodnoty grafu číslo 2, snížila se nelegální migrace přes státní hranice, zejména ve směru z České republiky do Německa, zároveň však tato politika vedla k chaotické situaci na území České republiky, když změnila podmínky týkající se několika desítek tisíc cizinců, kteří se rázem změnili v osoby zdržující se v Česku ilegálně¹⁹ (Szczepaniková 2011: 797).

(Graf číslo 2. Zdroj: Český statistický úřad *Vývoj nelegální migrace přes státní hranice ČR v letech 1993, 1997–2007*).

2.6 Období 2003–2008

Hlavní změny migrační politiky v tomto období byly provedeny v rámci přistoupení České republiky k EU, kdy došlo ke kategorizaci cizinců, ti pocházeli buďto ze zemí EU/EHP, anebo ze třetích zemí. Po restriktivní politice z předešlého období přišly liberálnější změny²⁰ pro občany třetích zemí v podobě novely zákona o pobytu cizinců. Nově bylo zavedeno povolení

¹⁹ Zákon o pobytu cizinců na území České republiky vytvořil nové podmínky pro prodloužení dlouhodobého pobytu. Zmatení cizinci často přicházeli pro radu na cizineckou policii, ta ovšem sama nevěděla, jak jim poradit, neboť změn přišla najednou celá řada. Cizinci si museli vyřídit nové certifikáty určené k pobytu v České republice, než však byly tyto změny dostatečně komunikovány, řadě z nich vypršel jejich legální status, a tak se ocitli v ilegalitě, či požádali o azyl. Mnoho imigrantů, ze kterých změny systému udělaly imigranty ilegální, se nepřihlásilo o nová víza, ale přihlásili se do azylového řízení (Szczepaniková 2011: 797).

²⁰ Nejvíce se liberální změny dotkly občanů EU/EHP a občanů Švýcarska, kteří již nemuseli v České republice žádat o povolení k pobytu a pracovní činnosti (Drbohlav et al. 2010: 79).

k dlouhodobému pobytu, které mohla osoba získat po prvním roce, ve kterém pobývala na území Česka. Novela azylového zákona zase včlenila evropské směrnice, které stanovily minimální normy pro přijímání osob žádajících o azyl a právo na sloučení rodin. Stěžejní bylo přijetí nařízení Evropské rady ze dne 18. 2. 2003, to zavedlo kritéria určující, který členský stát EU bude příslušný k posouzení žádosti o azyl. Tuto žádost musí podat osoba třetí země v některém ze členských států. Jedná se o tzv. dublinský systém II²¹ (Drbohlav et al.

2010: 79–80). Příklad vstupu do EU znamenal pro státy střední a východní Evropy nutnost harmonizovat svou legislativu s legislativou unijní, včetně zlepšení podmínek pro přijímání migrantů a uprchlíků (Grabbe in Szczepaniková 2010: 801).

Po překonání hospodářského poklesu pokračovala Česká republika ve snaze nalákat zahraniční migranty jako pracovní sílu. Za tímto účelem byl spuštěn pilotní projekt²², který měl takto kvalifikované pracovníky přilákat ideálně i s jejich rodinami, aby nedocházelo k časté migraci pracujících a ti se usadili v Česku. Projekt nicméně nebyl dostatečně úspěšný, a tak se mezi další snahy České republiky, jak přilákat kvalifikovanou pracovní sílu, zařadil projekt tzv. zelených karet. Oproti předešlému projektu neměl tak vysoké nároky a nejednalo se ani o bodovaný systém participantů. Jeho hlavním cílem byla podpora krátkodobých pracovních pobytů a prevence nepravdělné pracovní migrace. Spolu se strategií regulované pracovní migrace se do popředí dostává i téma integrace cizinců, zejména pak těch, kteří zůstávali v České republice déle než jeden rok. K větší integraci migrantů měly dopomoci požadavky jako znalost českého jazyka, kulturních a sociálních hodnot a finanční samostatnost (Buriánová, Votradcová 2018: 90).

Jak již bylo zmíněno výše, období po roce 2004 bylo charakteristické opět liberálnějšími tendencemi v migrační politice, a je tedy možné jej definovat jako liberálnější než období

---

²¹ „Dublin II je označení výše uvedeného Nařízení Rady ES (č. 343/2003), které navazuje na Dublinskou úmluvu. Jeho účelem je zajistit, aby byla azylová žádost posuzována pouze jednou zemí v rámci EU, a to tou, která sehrála nejdůležitější roli při vstupu žadatele na území EU.“ (Baršová in Drbohlav et al. 2010: 80).

²² Tento pětiletý projekt ministerstva práce a sociálních věcí z roku 2003 vznikl za účelem přivést do České republiky kvalifikovanou pracovní sílu, která se zde integruje i s rodinnými příslušníky. Projekt reagoval na prognózu, kdy v roce 2030 bude v České republice chybět 4 20 000 osob na trhu práce. Podstata projektu byla v bodovém hodnocení kandidátů nejprve ze tří kulturně rozdílných zemí (Chorvatska, Bulharska a Kazachstánu). V praxi však tito žadatelé nemohli očekávat velkou podporu, museli mít minimálně středoškolské vzdělání, dopředu dohodnuté zaměstnání v Česku a také vízum k pobytu nad 90 dní. Česká republika tak zaměstnání nezprostředkovávala (Migraceonline.cz 2003). Účastníkům tohoto projektu nebylo vypomoženo ani s ubytováním či administrativní zátěží. Postupně se však rozrůstal počet zemí, ze kterých mohly osoby pocházet, což bylo dáno nízkým počtem participantů v projektu. Do konce roku 2008 se do projektu zapojilo 2 600 osob, i s rodinnými příslušníky (Drbohlav et al, 2010: 78-79).

předešlé, přesto je zde možno najít i restriktivnější opatření. K takovým patřila především větší snaha kontrolovat státní hranice a proudění nelegální migrace. Téma bezpečnosti tedy bylo stále přítomné.

2.7 Nelegální migrace

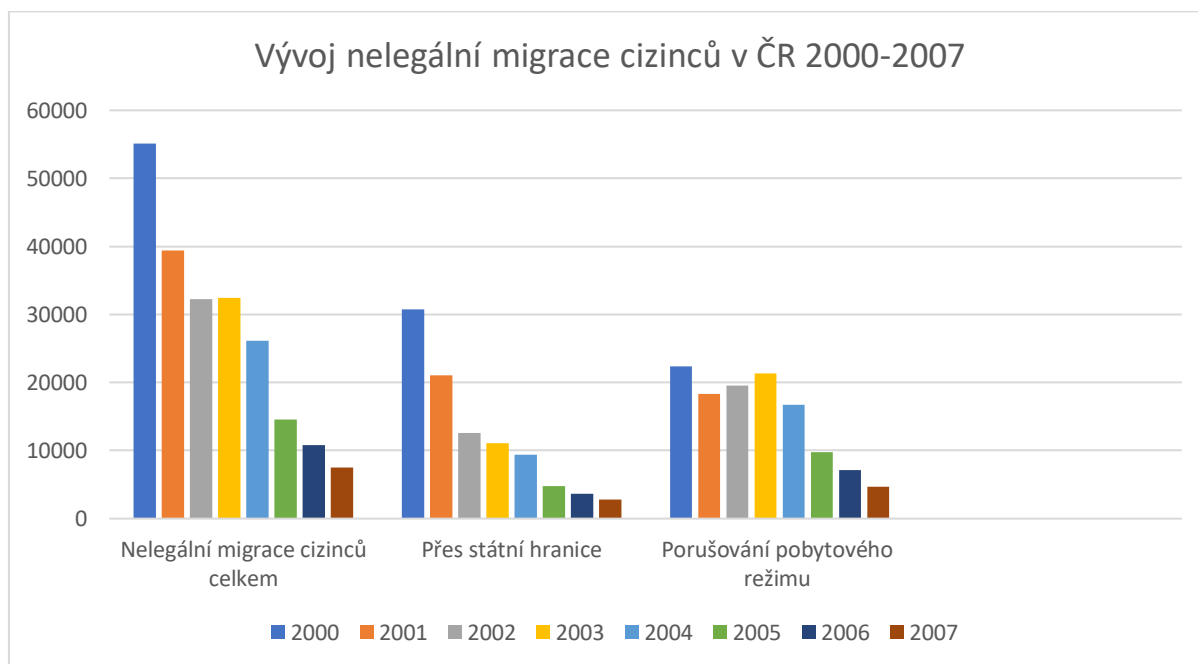
Drbohlav a Jánská ve své studii *Illegal Economic and Transit Migration in the Czech Republic: A study of Individual Migrant's Behaviour* přináší náhled na téma nelegální migrace právě v tomto období 2003-2008, který doplnili o interview s nelegálními migranty v roce 2006 o tom, jakým způsobem se dostali na území České republiky.

V úvodu své studie uvádí Drbohlav s Jánskou problematiku nelegální migrace v České republice jako řádně neprozkoumanou v porovnání se západními státy EU. Jako dva hlavní důvody jsou uvedeny nezkušenost s tématem migrace a nezáměr jej řešit. Podle dat české cizinecké a pohraniční policie bylo v roce 2006 zadrženo na 10 793 nelegálních migrantů²³; z toho 3 676 jich bylo zadrženo na státních hranicích a 7 117 porušilo pobytový režim. Ve studii jsou migranti rozděleni do čtyř kategorií; A kategorií představují osoby, které úmyslně vstoupily na území České republiky, jsou ekonomicky aktivní, ale jsou závislé na další osobě, která za finanční částku zprostředkovává jejich pracovní činnost. B kategorie je tvořena migranty, kteří stejně jako osoby A vstoupili úmyslně na území České republiky, ale nejsou v žádném klientském vztahu. Osoby spadající do kategorie C si vybraly Českou republiku za svůj cíl a ze začátku svého pobytu jsou v klientském vztahu, který však postupně opustí a organizují svůj život a práci svévolně. Poslední kategorie D zahrnuje osoby, které nehodlají zůstat na území České republiky a země pro ně představuje pouze tranzitní území do jejich cílové destinace (Drbohlav, Jánská 2010: 141–145). Paradoxní situace nastala právě v období parlamentních voleb v roce 2017, kdy byla skupina D nejvíce zmiňovaná v sekci migrace ve volebních programech politických stran.

---

²³ Nelegální migrace je rozdělena do dvou kategorií. První kategorií je nelegální migrace přes státní hranice České republiky. Jedná se o osoby cizích národností, které nelegálně překročily hranice České republiky. Do této skupiny se řadí i pokusy o překonání státní hranice, nedovolené opuštění území České republiky, použití nepravých cestovních dokladů, přechod státních hranic za pomoci převaděčů, či v úkrytech dopravních prostředků. Druhá kategorie nelegální migrace se týká porušování pobytového režimu, tedy situací, kdy příslušník cizího státu neoprávněně pobývá na území České republiky. Hlavní změnu přinesl rok 2008, kdy se Česká republika zapojila do Schengenského prostoru, proto není možné porovnávat statistiky týkající se nelegální migrace s předešlými lety. Od vstupu do Schengenského prostoru jsou hlavními dvěma kategoriemi nelegální překročení vnější schengenské hranice České republiky a nelegální pobyt (Ministerstvo vnitra České republiky Nelegální migrace).

Co se týče dat pro toto Drbohlavem a Jánskou popisované období, údaje hovoří o klesající tendenci nelegální migrace²⁴, viz graf číslo 3.

(Graf číslo 3. Zdroj: Český statistický úřad *Vývoj nelegální migrace cizinců v ČR v letech 2000–2007*)

Nelegální migrace po roce 2008 přes státní hranici je uvedena ve statistikách Českého statistického úřadu jako *nelegální migrace přes vnější schengenskou hranici, tzn. pouze vzdušná hranice* (Český statistický úřad *Vývoj nelegální migrace cizinců v ČR v letech 2008–2017*). Z tohoto důvodu je důležité zaměřit se následně především na údaje o nelegálním pobytu na území České republiky, a nikoliv na hraniční přechody, jelikož ty byly tvořeny letištními kontrolami²⁵, kde se reálně jedná o zanedbatelná čísla.

Pro bližší ilustraci nelegálního pobytu do roku 2006, které se věnují Drbohlav a Jánská ve své studii, zde existuje řada faktorů, které podněcují migraci do České republiky. Jedním z nich je úroveň kulturní podobnosti²⁶ místa původu se zeměmi cílovými, v tomto případě tedy České republiky, což často vede k debatám o identitě, viz první kapitola. Dalším faktorem je

²⁴ Před rokem 2008.

²⁵ *Vnější hranice České republiky se nacházejí pouze na hraničních přechodech umístěných na mezinárodních letištích* (Ministerstvo vnitra České republiky *Nelegální migrace v České republice*).

²⁶ Proto také hlavními dvěma rozdíly mezi výše zmíněnými skupinami migrantů (A, B, C, D) jsou jejich země původu a cíl. Zatímco první tři skupiny jsou nejčastěji z post-sovětských zemí, které si za svůj cíl zvolily Českou republiku, skupina D je reprezentována zeměmi jako Indie, Nigérie, Pákistán, Srí Lanka, Čína apod.), pro které Česká republika představuje pouze tranzitní zemi (Drbohlav, Jánská 2010: 145,152).

možná konsolidace rodiny, vztahy s mafií a kriminální činnost²⁷ na území Česka²⁸, únik před povinnou vojenskou službou a další. Hlavním faktorem, proč většina migrantů přišla do České republiky byly dle Drbohlava a Jánské ekonomické důvody. Forma příchodu migrantů se dělila na již zmíněnou nelegální a legální, která byla uvedena jako většinová. Problém však nastal ve chvíli, kdy většina migrantů překročila hranice České republiky s turistickými vízy, která jim však nedovolovala vykonávat pracovní činnost, a tudíž pokud se do ní migranti zapojili, byli automaticky postaveni mimo zákon. Jak již bylo zmíněno, nelegální pracovní činnost však ze strany obyvatel nebyl problém, kterým by se měla vláda zabývat. Ze studie dále vyplývá, že pokud si migrant obstaral nepravé dokumenty, dostal se tak často do klientelistické pasti. Znamé, avšak ne časté jsou i přechody tzv. zelené hranice (Drbohlav, Jánská 2010: 147–151).

Do kriminální činnosti se častěji zapojují migranti, kteří si nezvolili Českou republiku jako tranzitní zemi, to však neplatí o úplatcích. Bude však zajímavé pozorovat, jakým způsobem (a zda vůbec) o těchto migrantech referují politické strany, když se ve svých volebních programech z roku 2017 zabývají tématem migrace.

Kromě spojení migrantů s kriminální činností existuje ještě jeden další předpoklad, který se opakuje již od 90. let. Tím se stala premisa zneužívání azylového systému v České republice. Situace se stala vyhocenou po přijetí nového zákona o cizincích v roce 2000, kdy se až o 100 % navýšil počet žadatelů o azyl, a to především z Ukrajiny²⁹. Nejednalo se převážně o osoby prchající před určitou hrozbou, jako spíše o možnost vyhnout se ilegálně a být zadrženi na základě nových platných podmínek. Tato strategie pracovních migrantů, kdy využívají azylového řízení jako mechanismu pro legalizaci a prodloužení jejich pobytu přináší náhled na to, jakým způsobem se migranti přizpůsobují právním změnám. Taková strategie může mít dle Szczepanikové dlouhotrvající efekt a pojem uprchlík tak nabývá stejného významu jako migrant. Azyl byl však jedinou cestou pro ty, kteří se ocitli v takzvané pasti ilegality. *„Není mnoho příležitostí vrátit se z ilegality. Pád do ní je obvykle definitivní. Jednou z mála cest je*

---

²⁷ Osoba může kromě trestu odnětí svobody být potrestána trestem vyhoštění. V takové chvíli Ředitelství služby cizinecké policie označí cizince jako osobu nežádoucí a zároveň ji umístí na seznam nežádoucích osob pro Českou republiku (Český statistický úřad *Kriminalita cizinců*).

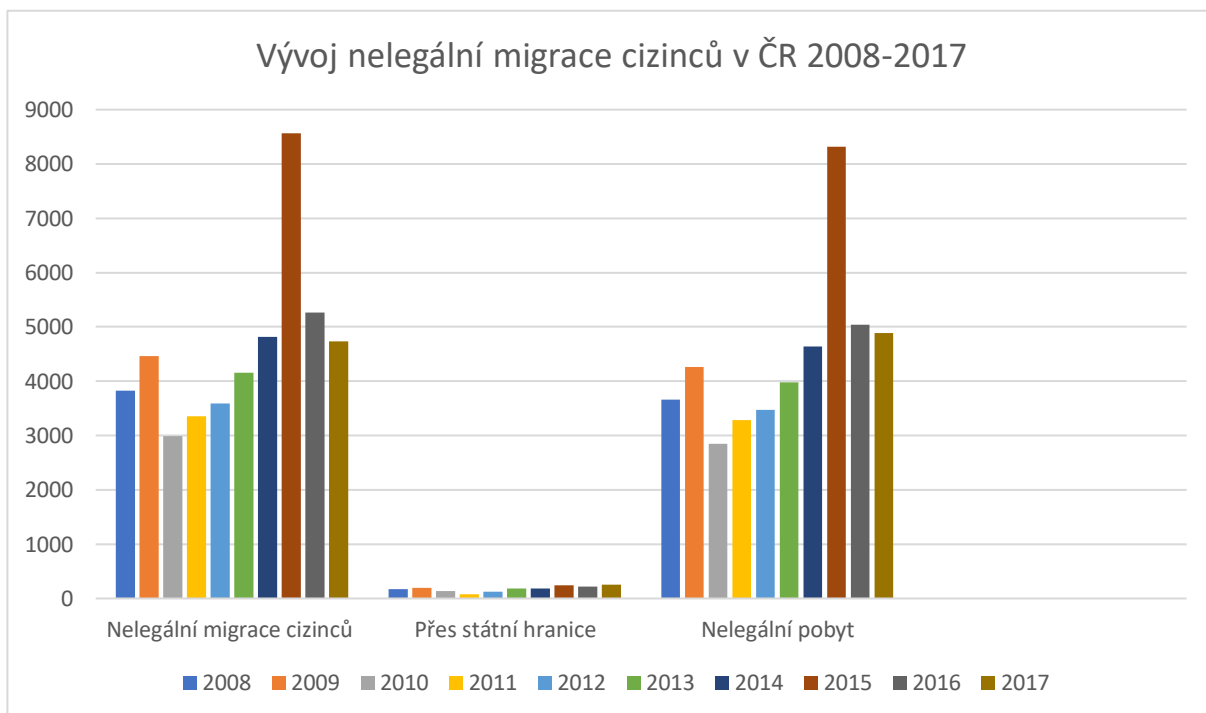
²⁸ Největší počet odsouzených cizinců se pojí k roku 2008, kdy jich bylo odsouzeno 5 498. Co se týče „krizových migračních let“ 2015 a 2016, čísla jsou následující. V roce 2015 jich bylo odsouzeno 4 877 osob a v roce 2016 byl počet odsouzených cizinců 5 092. V obou letech však první tři místa obsadily národnosti, které jsou v České republice nejpočetnější. Jednalo se tak o obyvatele Slovenska, Ukrajince a Vietnamce (Český statistický úřad *Odsouzené osoby a uložené tresty vyhoštění v letech 1993–2017*).

²⁹ V témže roce byl zrušen bezvízový styk pro občany Ruské federace, Ukrajiny, Moldavska a Běloruska (Szczepaniková 2011: 797).

žádost o azyl. Pracovní migranti ji využívají obvykle, když jsou unaveni neustálými změnami vyčerpávajících prací, nebo pokud se dostanou do nebezpečí.“ (Topinka in Szczepaniková 2011: 798). Mezi taková nebezpečí je možno zařadit i formy klientelistického vztahu, jak uváděli ve své studii Drbohlav a Jánská. Uniknout z tohoto vztahu, ve kterém jsou migranti využíváni jako levná pracovní síla, která nemusí někdy ani obdržet finanční ohodnocení za svou práci, je ovšem složitý proces. Skrývání se před policií, a snaha nevyčnívat vede k velmi omezenému kontaktu s českou společností, pokud vůbec k nějakému (Drbohlav, Jánská 2010: 150–152).

2.8 Období 2008–2017

Toto období je poznamenáno dvěma stěžejními událostmi. První z nich představuje globální ekonomickou krizi a druhá krizi migrační. „...vazba mezinárodních migrantů a ekonomik v nesnázích je samozřejmě komplikovanější a mnohvrstevná a netýká se pouze ztráty zaměstnání/práce. Souvisí rovněž s měnící se poptávkou a jejím uspokojením cizí pracovní silou, s možným návratem do zdrojové země...ale i například i s diskriminací a xenofobií ze strany majoritní společnosti (Drbohlav et al. 2010: 139). Statistiky uvádějí srovnání celkového vývoje nelegální migrace cizinců v ČR od roku 2008 do roku 2017 pro lepší ilustraci situace, viz graf číslo 4.

(Graf č.4.Zdroj: Český statistický úřad *Vývoj nelegální migrace cizinců v ČR v letech 2008–2017*)

Jak již bylo uvedeno výše, kategorie nelegální migrace přes státní hranice poměrně ztrácí na svém významu, jelikož se jedná pouze o mezinárodní letištní kontroly, proto je důležité zaměřit se spíše na kategorii nelegálního pobytu. Přestože Drbohlav tvrdí, že ekonomické krize mohou být spojeny s návratem migrantů do jejich zemí původu, nejedná se dle statistiky Českého statistického úřadu o případ České republiky.

Od roku 2008 je možné pozorovat dvojí vývoj v české migrační politice. Jednak stále převládá trend přilákat do České republiky vybrané ekonomické migranty, zároveň byly znovu zavedeny restriktivní zákony. Restriktivní opatření jsou patrná na dodatcích cizineckého zákona z let 2011 a 2017. Zhoršily se tak podmínky pro cizince v oblastech nejen pracovních ale i zdravotnických³⁰. V roce 2008 přesahoval počet zahraničních pracovníků 360 tisíc, což činilo cca 6,43 % pracujících v České republice. V návaznosti na ekonomickou krizi se Česká republika rozhodla reagovat restriktivními opatřeními, která měla za úkol ochránit české pracovníky na trhu a omezit ty zahraniční³¹. Počet povolení k pracovním pobytům udělených osobám pocházejícím ze třetích zemí mezi lety 2008 a 2012 klesl o 70 %. Tento jev však nemusí být zcela výsledkem ekonomické krize, jako spíše přílivu pracovní síly z Rumunska a Bulharska, jež zaujala místo pracovníků ze třetích zemí. Nejvíce postihovanými oblastmi byly pracovní činnosti spojené s manuální prací, jako manufaktura a montáže³² (Votradovcová, Buriánová 2018: 94). Drbohlav dodává v kapitole věnující se globální ekonomické krizi, že nejvíce byly poklesem cizinců postiženy regiony pohraniční, zatímco ve městech jako Praha a Brno se počet cizinců zvýšil (Horáková in Drbohlav 2010: 142).

Ekonomická krize měla spíše dopad na ekonomické aktivity³³ cizinců, tedy na jejich nezaměstnanost než na jejich emigraci z České republiky. Kromě ekonomických dopadů je

---

³⁰ Česká republika v rámci snah ochránit českou pracovní sílu dočasně pozastavila přijímání žádostí o vízum z nejčastějších zemí původu pracovních migrantů (Ukrajina, Vietnam, Moldavsko). Zároveň byl vyvíjen tlak na pracovní úřady, aby důrazněji kontrolovaly pracovní povolení, která měli dostávat pouze ti cizinci, jejichž pracovní místa nelze lehce obsadit českou pracovní silou, či občany z EU (Drbohlav et al. 2010: 147).

³¹ Jedním z těchto opatření byl například návratový program pro cizince do jejich zemí původu, v době, kdy ztratili práci v České republice (Buriánová, Votradovcová 2018: 94).

³² V rámci intelektuální platformy složené z neziskových organizací převládá názor, že pracovní migranti v České republice obsazují pozice, o které Češi nejeví zájem a nejedná se pro ně o lukrativní práci (Drbohlav et al. 2010: 149).

³³ Statistiky o ekonomických aktivitách cizinců, které uvádí Drbohlav a další autoři věnující se tomuto tématu se však zabývají pouze cizinci, kteří jsou registrovaní. V době ekonomické krize se ovšem zvyšuje tendence počtu cizinců ekonomicky aktivních v tzv. šedé ekonomice, tedy nelegálně zaměstnaných. Na jedné straně je tedy možné poukázat na rostoucí počet nezaměstnaných cizinců, jejichž rodiny často spoléhají na systém remitencí, a na straně druhé nedošlo k odlivu cizinců z České republiky, z čehož vyplývá potvrzení této teorie (Drbohlav et al. 2010: 144).

možné pozorovat i dopady sociální, které se týkaly například vietnamské komunity³⁴ a pocitů sociálního vyloučení ze společnosti. Jedná se o období, v němž se migranti musejí spolehnout sami na sebe, či paradoxně na pomoc těch, jimž posílají remitence, navíc se někteří z nich stále nacházejí v klientském vztahu. Vykořisťování migrantů se navýšilo i ze stran zprostředkovatelských pracovních agentur (Drbohlav et al. 2010: 146). Po odeznění ekonomické krize se česká ekonomika signifikantně zlepšila a nastala opět poptávka po pracovní síle³⁵.

V roce 2014 byl zaznamenán růst ekonomiky a s ním i postupné snižování nezaměstnanosti. Ta klesla mezi lety 2014 až 2018 k nejnižší úrovni v historii České republiky. V roce 2018 dle Českého statistického úřadu byla nezaměstnanost 2,2 %. Paradoxně se však nezvýšila pracovní migrace do České republiky. V roce 2017 bylo registrováno 472 354 zaměstnaných³⁶ cizinců, z čehož 70 % pocházelo ze zemí EU a třetí země byly tradičně reprezentovány národnostmi ukrajinskou, ruskou a vietnamskou (Buriánová, Votradovcová 2018: 95–96).

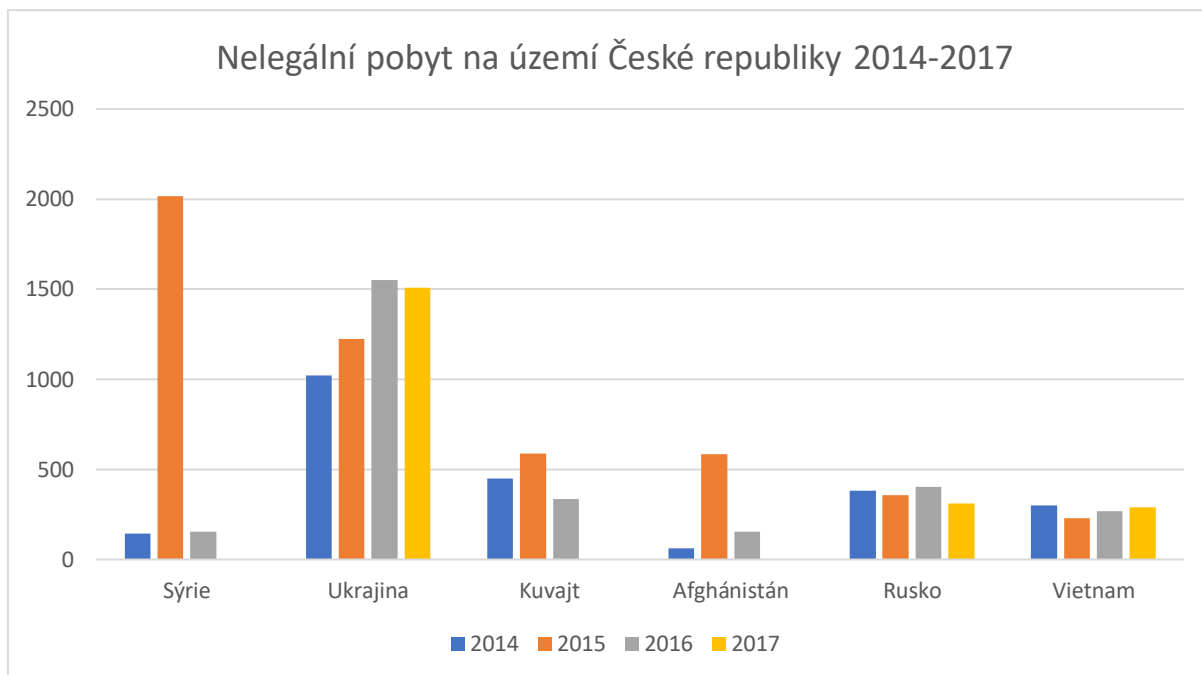
Jak již bylo uvedeno v subkapitole o nelegální migraci výše, významným rokem v tomto období se stal rok 2015. Tedy rok, ve kterém se v médiích rovněž začalo psát o migrační krizi, která postihla Evropu. „*Co se přihodilo v České republice v období 2015-2016 se dá pospat jako debata o migraci na steroidech. Po dekády, téma migrace, azyl a integrace cizinců nebylo pro politiky a společnost zajímavým.*“ (Jungwirth 2017: 7). Rok 2015 se však stal přelomovým pro tyto debaty a pro pozornost politiků, médií a veřejnosti. Oproti roku 2014 se zvýšil počet nelegálních migrantů o 77,6 %, čísla o 3471 osob z celkového počtu 8 563 zadržených na základě nelegálního pobytu (Buriánová, Votradovcová 2018: 97). Data z Českého statistického úřadu udávají, že mezi nejčastější státní občanství zadržených osob při kontrole a bezpečnostních akcích v roce 2015 patřili na prvním místě Syřané, následovaní Ukrajinci, Kuvajťany, Afghánci, Iráčany a Rusy, viz graf číslo 5.

---

³⁴ Vietnamská komunita byla uznána jako národní menšina v České republice v létě 2013 (Sloboda 2016: 1808).

³⁵ Největší poptávka je po manuálních pracovních pozicích (Buriánová, Votradovcová 2018: 94).

³⁶ Rovněž v témže roce bylo registrováno 87 228 cizinců, kteří byli vedeni jako podnikatelé. Nejčastější země původu byly Vietnam, Ukrajina a Slovensko.

(Graf číslo 5. Zdroj: Český statistický úřad *Cizinci v České republice 2018*)

Z grafu je patrné, že v roce 2015 byl zaznamenán zvýšený počet obyvatel Sýrie zadržovaných za porušování pobytu na území České republiky. Situace se však následující rok neopakovala a vykazuje dlouhodobě klesající tendenci. V roce 2016 byli na prvním místě obyvatelé Ukrajiny, stejně tak jako v roce 2017. „I v časech zvýšeného počtu nelegálních migrantů, Česká republika představovala pro migranty mířící primárně do Německa především tranzitní zemi.“ (Burianová, Votradovcová 2018: 97). Zvýšený počet nelegálních migrantů v České republice je možné vysvětlit v kontextu válečného konfliktu v Sýrii a ozbrojeného konfliktu mezi Ruskem a Ukrajinou na Donbasu. Zároveň se v roce 2015 zvýšil počet žádostí o mezinárodní ochranu a azyl. Vztaheno na 135 obyvatel Sýrie, kteří zažádali roku 2015 o azyl v České republice, bylo vyhověno 29 z nich a následně byla 101 osobám udělena doplňková ochrana (Český statistický úřad *Řízení o mezinárodní ochraně v roce 2015*).

Je nutné zde uvést, že téma migrace nebylo diskutovaným tématem, které silně rezonovalo v parlamentních a společenských kruzích do roku 2015, kdy převládlo v podobě migrační krize. Migrační krize a aspekty s ní spojené si vyhradily první místo v politických debatách i ve společnosti, přestože – jak bylo demonstrováno na grafech výše – Česká republika se nepotýkala s migračním náporem. K navýšení počtu nelegálních migrantů došlo v roce 2015, avšak jednalo se o dobu, ve které do zemí EU přicházeli uprchlíci ze států postižených válečným konfliktem, například Syřané. Ti také zaujali první místo ve statistikách nelegální migrace v rámci České republiky. Stalo se to nicméně pouze v roce 2015 a jak udává

Votradovcová a Burianová, Česká republika nebyla pro tuto úzkou skupinu osob cílovou destinací. Typ České republiky se tedy nezměnil a neměnná zůstala i struktura příchozích cizinců.

Kromě trendu politizace tématu migrace, došlo i k jeho sekuritizaci, a to skrze politické debaty a prohlášení. Tento postupný vývoj týkající se především sekuritizace je možno pozorovat již od roku 2001, kdy termín hrozba v souvislosti s migrací zazněl v českém parlamentu. Šlo o vykreslení migrace jako nekontrolovatelné hrozby spolu s kritikou liberálního období mladé republiky. Příkladem sekuritizace ze současnosti byla například aktivita ministra vnitra v roce 2017 Milana Chovance, který navštívil regionální průmyslová centra zaměstnávající migranty, kteří dle něho páchají kriminální činnost. Tyto aktivity společně s policejní razíí ve firmách zaměstnávající migranty z Ukrajiny s polskými vízy vedly k turbulenci otázek od dopadů zahraniční pracovní migrace na český trh až po otázku identity a pokojného soužití s cizinci. Na adresu těchto migrantů pracujících v průmyslových centrech a páchajících drobnou kriminalitu zazněl v médiích výrok tehdejšího ministra vnitra Milana Chovane: „*Pro mě není přijatelné, aby se lidé báli vyjít na ulici.*“ (Jungwirth 2017:8). Zákon předložený ministrem vnitra v roce 2017 o opatřeních k řešení bezpečnosti³⁷ v průmyslových zónách v souvislosti se zvýšeným počtem cizinců byl schválen v únoru 2017 (Jungwirth 2017: 9). Dalším z příkladů sekuritizace je dokument Ministerstva vnitra vydaný v roce 2015 s názvem *Strategie migrační politiky České republiky*, který začíná sedmi zásadami české strategie. Česká republika:

- 1) Dostojí povinnosti zajistit občanům v rámci své migrační politiky klidné soužití s cizinci a díky účinné integraci zabrání vzniku negativních sociálních jevů.
- 2) Zajistí bezpečnost svých občanů a efektivní vynucování práva v oblasti nelegální migrace, návratové politiky a organizovaného zločinu spojeného s převaděčstvím a obchodováním s lidmi.
- 3) Dostojí svým závazkům v oblasti azylu a zajistí flexibilní kapacity svého systému.
- 4) Posílí aktivity s cílem pomoci uprchlíkům v zahraničí a s tím související prevenci dalších migračních toků, včetně podpory rozvojových zemí při zvládnutí migračních krizí.

---

³⁷ K zajištění bezpečnosti v průmyslových zónách a v jejich okolí, které vykazovaly výskyt cizinců měla být nápomocná police ČR (Jungwirth 2017: 9).

- 5) Bude prosazovat udržení výhod volného pobytu osob v rámci EU a Schengenského prostoru.
- 6) Podpoří legální migraci, která je pro stát a jeho občany přínosná, tak aby Česká republika mohla pružně reagovat na potřeby svého pracovního trhu i reflektovat dlouhodobé potřeby státu.
- 7) Dostojí mezinárodním a evropským závazkům v oblasti migrace a aktivně se zapojí do celoevropských debat a hledání společných řešení.

(Ministerstvo vnitra České republiky 2015 *Strategie migrační politiky České republiky: 2*).

První dvě zásady tak vyvolávají všeobecný dojem, že České republice hrozí jistá forma nebezpečí ať již ve formě neklidného soužití s cizinci nebo ve formě nelegální migrace. Na tento specifický dokument navázal vládní *Audit národní bezpečnosti*.

Poslední vývoj české migrační politiky znovu vykazuje restriktivní trend. Prvním restriktivním trendem vlády v tomto období je výměna ministra pro lidská práva Jiřího Dientsbira, který byl vnímán jako obránce práv menšin, včetně uprchlíků a migrantů. Jeho nástupcem se stal Jan Chvojka rovněž z ČSSD, který se vymezil proti politice svého předchůdce a uvedl, že bude prosazovat smířlivější politiku ve vztahu k převažujícímu veřejnému mínění a prezidentu Zemanovi. Na základě této vládní rošády ztratily neziskové organizace věnující se pomoci migrantů a uprchlíků partnera ve vládě (Jungwirth 2017: 10-11). Tyto trendy bylo možné v české migrační politice pozorovat po léta, kdy se jednalo o praktickou reakci v dobách útlumu české ekonomiky, jak popisuje Drbohlav ve své analýze vývoje české migrační politiky. Jakým způsobem však vysvětlit restriktivní opatření po odeznění globální ekonomické krize? V době kdy, jak bylo uvedeno výše, česká ekonomika zaznamenala růst a nezaměstnanost klesla na historické minimum, již není možné tento model aplikovat. V době ekonomického růstu nemá nikdo zapotřebí přehnaně chránit českou pracovní sílu, jelikož nastal všeobecný nedostatek veškeré pracovní síly v České republice. Musí se zde jednat o jiný, nový fenomén v českém přístupu k migraci.

Přístup k migrantům se z liberální éry změnil v éru, kterou je možno nazvat nedůvěřivou. Azylantů byli vykresleni jako osoby, které zneužívají azylový systém, a tento pohled byl upevňován od roku 2001. Politické elity měly na této rétorice rovněž zásluhu. Dle nich přísnější azylový systém odradí migranty, ale nikoliv osoby, které potřebují ochranu. Tito lidé byli definováni jako osoby, které zažily několik hrůzných situací ve svých domovinách,

proto těmto osobám nebudou vadit restriktivní nařízení ve stylu zákazu pracovní činnosti po dobu jednoho roku a nucený pobyt v uprchlickém táboře. Podle tohoto popisu se muselo nutně jednat o pokorné a vděčně uprchlíky s pevnou strukturou hierarchie potřeb, které přesně popisuje český právní systém. Pokud se daná osoba „nenapasuje“ do této hierarchie, může na ni být nahlíženo jako na osobu, jež zneužívá státní ochranu (Szczepaniková 2010: 800). Všeobecně tak v tomto ohledu převládá přesvědčení, které je možno nalézt u autorů, zabývajících se diskurzem orientalismu. Přesvědčení, že Evropané a západní civilizace tak, jak ji popisuje Huntington, znají nově příchozí osoby a jejich potřeby daleko lépe než dané osoby. Jedná se o přesvědčení, zakládající se na několika předsudcích a zjednodušeních a v neposledním případě se jedná o přesvědčení založené na dichotomickém pojetí situace „*my vs oni*“.

3. Parlamentní a prezidentské volby v letech 2017 a 2018

Kapitola tvoří jádro celé diplomové práce, popisuje, jakým způsobem ovlivnila migrační krize téma posledních parlamentních a prezidentských voleb. Jakým způsobem se politické elity postavily k pro Českou republiku novému tématu, které tak silně zasáhlo její společnost a jistým způsobem bylo v daný okamžik všudypřítomné. Postupně se totiž téma migrace dostávalo stále více do bezpečnostní sféry. V této kapitole budou také zodpovězeny dvě výzkumné otázky a to, zda je migrace v České republice spojena s bezpečnostní hrozbou a jakým způsobem vyvolávají politické strany obavy z migrantů. Jak je již možné pozorovat v předchozí kapitole, Česká republika se nepotýkala s migračním nápoem, který by bylo možné označit za krizový a vyjma roku 2015, kdy došlo k nárůstu počtu žadatelů o mezinárodní ochranu, se dle dat Českého statistického úřadu migrační tendence na území České republiky nezměnily. Pro tuto kapitolu je stěžejní studie provedená autorem práce Davidem Březinou a Terezou Chmelíkovou pro European Liberal Forum *Political Relevance of the Migration Issue at Czech Elections 2017 and 2018*. Studie se zaměřuje na volební programy relevantních politických stran, kandidujících v parlamentních volbách v roce 2017 v souvislosti s tématem migrace. Dále se pak studie zabývá otázkou, do jaké míry byly stejným tématem ovlivněny prezidentské volby v roce 2018.

Mezi lety 2015 a 2016 došlo k masivnímu nárůstu přítomnosti tématu migrace ve veřejném prostoru. Čeští občané byli vystaveni tlaku pocházejícímu nejenom ze strany médií, ale i ze strany politických elit, které jako by se až předháněly v imaginárním závodě udržení společnosti ve stavu obezřetnosti a mobilizace. „*Různé typy médií začaly zpravovat o migrační vlně každý den, a tak byla mysl českých občanů ovlivněna touto novou situací na kontinentu. Pokud ne samotnými migranty, pak alespoň strachem z nově příchozích.*“ (Chmelíková, Březina 2018:7). Pro Českou republiku je relevantní strach z nově příchozích více než jejich samotná přítomnost. Česká veřejnost neměla reálně mnoho šancí spatřit zástupy cizinců, tak jako tomu bylo například v Německu, Maďarsku či Rakousku. Jak bylo uvedeno ve druhé kapitole, existovala již od roku 2001 snaha spojit téma migrace s bezpečnostní problematikou, avšak nárůst strachu z migrace je patrný až s příchodem migrační krize. V následujících podkapitolách bude uvedeno, jak strany ve svých volebních programech na toto téma reagovaly. První podkapitola přináší krátké ohlédnutí za volebním rokem 2013 a analýzu volebních programů, což si klade za cíl demonstrovat prudký vzestup tématu až po roce 2015.

3.1 Volební programy stran v roce 2013

Analýza volebních programů politických stran do voleb roce 2013 prokazuje jistou laxnost v komunikaci tématu migrace, jak bude níže prokázáno. Ve volbách do Poslanecké sněmovny roku 2013 přesáhlo 5% hranici 7 stran v následujícím pořadí:

- 1) ČSSD,
- 2) ANO 2011,
- 3) KSČM,
- 4) TOP09,
- 5) ODS,
- 6) ÚSVIT,
- 7) KDU-ČSL.

(Český statistický úřad *Volby do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky konané ve dnech 25.10. – 26.10.2013*)

Vítěz voleb ve svém volebním programu nezmínil téma migrace ani jednou, a to ani ve spojitosti s cizinci na území České republiky. Co se bezpečnostního hlediska týče, byla vyjmenována témata jako navýšení počtu policistů, hasičů a také energetická bezpečnost, v neposlední řadě bylo okrajově zmíněno ukotvení České republiky v bezpečnostním konceptu EU – USA, tedy jako součást Severoatlantické aliance (ČSSD 2013).

Hnutí ANO 2011, které se umístilo na druhém místě, ve svém programu krátce zmínilo vnější bezpečnost, která byla spojena s tehdejšími událostmi na Blízkém východě. *„Na pozadí mezinárodního terorismu je stále aktuálnější hrozba šíření zbraní hromadného ničení a nekontrolovatelné migrace lidí z postižených oblastí.“* (ANO 2013). Dále však nebyla tato kapitola analyzována a stejně tak jako u předešlé strany byla akcentována přítomnost České republiky ve strukturách NATO.

Komunistická strana se k tématu migrace nevyjádřila vůbec, avšak oproti svým dvěma předchůdcům zpochybňovala setrvání České republiky v rámci NATO (KSČM 2013). Stejně tak se k migraci nevyjadřovala ani strana TOP09 (TOP 2013).

Občanská demokratická strana věnovala tématu migrace ve svém volebním programu krátký odstavec, kde tvrdila že: *„Migrační politika musí být přínosná pro Českou republiku... ulehčovat podmínky vstupu těm, kteří jsou přínosem, a naopak zpříšňovat podmínky těm, kterým jde jen o zneužívání našeho zdravotního a sociálního systému.“* (ODS 2013).

Další stranou v pořadí bylo uskupení Úsvit přímé demokracie Tomia Okamury³⁸. Co se týče zaměření na téma migrace, program tuto pasáž zmiňuje v následující krátké podobě: *„Chceme přísné podmínky imigrační politiky České republiky. Nechceme zde nepřizpůsobivé imigranty nebo příchod náboženských fanatiků.“* (Hnutí úsvit 2013 in Kalábová: 49–50).

Poslední úspěšnou stranou ve volbách byla Křesťanská a demokratická unie – Československá strana lidová. Ta se ve svém volebním programu ostře vyhradila proti nelegální migraci, kterou chtěla důsledně potírat. Zpřísnit se měla i unijní imigrační politika, zároveň však měl být zachován vstřícný přístup pro ty, jež mají právo na azyl, ale sami se zasadí o pozitivní přístup a o integraci do české společnosti. V souvislosti s bezpečnostním tématem strana v programu nastínila nutnost dialogu s islámskými duchovními autoritami v Evropě, které však musejí důsledně odsuzovat teroristické útoky s islamistickým podtextem (KDU-ČSL 2013).

V souhrnu je možné tvrdit, že kromě ojedinělých akcentů na přísnější imigrační politiku jak České republiky, tak v případě KDU-ČSL, i tu unijní, žádná z úspěšných stran přílišně nevěnovala pozornost tématu migrace a bezpečnosti. Bezpečnost však bylo téma, které zároveň splňovalo roli pojítka mezi pojmy jako terorismus a Blízký východ.

Tématem, které dominovalo ve společnosti, však byla celková nespokojenost s hospodářskou situací v České republice, tedy jednalo se o doznívající ekonomickou krizi. Dle průzkumu CVVM se společnost věnovala oblastem, jako byla nezaměstnanost, korupce a nedostatečné sociální jistoty. Je možné s jistou určitostí tvrdit, že nově vzniklé strany jako ANO 2011 a Úsvit přímé demokracie vsadily v těchto volbách na boj proti politickému establishmentu a oslovily část obyvatelstva, která se cítila být vyloučená z politického života. Jedná se tedy o část občanů, kterou zmiňuje Bauman jako vyděděnou a obávající se sociálního vyloučení. Mobilizace právě těchto lidí se stane klíčovou pro volby v roce 2017.

---

³⁸ V květnu roku 2015 po vnitřních rozkolech ve straně oznámil Tomio Okamura vznik nového hnutí se jménem Svoboda a přímá demokracie SPD (Mareš et al. 2015: 132).

3.2 Téma migrace ve volebních programech relevantních politických stran do parlamentních voleb v roce 2017 a výsledek voleb

Jak je možné vidět v předešlé podkapitole, témata migrace a bezpečnosti se netěšila velkému zájmu ani společnosti ani politických stran ve volbách v roce 2013. Ke změně dochází ve volbách 2017, kdy se z těchto dvou předtím nevýznamných témat stávají témata až dominantní. Je nutné uvést, že téma je předmětem veřejných debat a objevuje se v médiích již v roce 2015. Výsledky voleb roku 2017 byly následující:

- 1) ANO 2011,
- 2) ODS,
- 3) Pirátská strana,
- 4) SPD,
- 5) KSČM,
- 6) ČSSD,
- 7) KDU-ČSL,
- 8) TOP09,
- 9) STAN.

(Český statistický úřad 2017 *Volby do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky konané ve dnech 20. 10. – 21. 10. 2017*).

Následující text se zakládá na studii pro *European Liberal Forum* autora práce Davida Březiny a Terezy Chmelíkové.

Volební program vítěze voleb 2017 je čistě pragmatický. Hnutí ANO 2011 uvedlo jako hlavní pilíř své zahraniční politiky ochranu lidských práv spolu se svobodným a demokratickým viděním světa a nutnou spolupráci v rámci EU, čímž negovalo narůstající obavy z euroskeptického směru. Zároveň však uvádí zvýšenou potřebu bránit vnější hranice EU. Toho mělo být dosaženo pomocí vzniku nové policejní operační jednotky, speciálně vycvičené k ochraně Schengenského prostoru. K ochraně Evropy před migračními proudy uvedlo ANO 2011 jako další nutné řešení přizvání jednotek NATO, s tím, že politika otevřených hranic je neakceptovatelná. Jediným možným řešením stávající migrační krize je zabránit migraci do Evropy ve státech, odkud migranti pocházejí, a to skrze rozvojové a humanitární programy zaštitěné aliancí NATO, nebo EU (Chmelíková, Březina 2018: 8).

Odpor k celounijní migrační politice vyjádřila i ODS, stejně jako ve dvou předešlých stranách se kritika týkala kvótního systému, podle kterého měla Česká republika přijmout přerozdělené migranty/uprchlíky. ODS se ve svém programu konzervativně držela linky české migrační politiky, kde by měli být přijati pouze migranti pocházející z lepšího prostředí a užiteční pro Českou republiku. Dalším bodem programu týkajícím se migrace bylo vyjednání výjimky z evropské azylové politiky (Chmelíková, Březina 2018: 9). ODS uplatnila v programu aspekty vývoje české migrační politiky formující se v první dekádě 21. století. Tedy akceptovat migranty, u kterých je velká pravděpodobnost přínosu pro Českou republiku, nelze zde však uvádět spojitost mezi multikulturalismem a ODS. Přínosem je zde myšlen přínos na českém trhu.

Program Pirátské strany se v otázce migrace příliš neliší od hnutí ANO 2011 a je zde několik průniků. Stejně tak jako ANO 2011 i Pirátská strana přiznává potřebu obrany Schengenského prostoru a vnějších hranic EU a shodným bodem obou programů se stává i podpora mezinárodních aktivit pro tuto obranu, či vznik a spolupráce speciálních policejních sborů pro ochranu hranic. Obě strany se vymezily proti současné migrační politice EU, specificky proti systému kvót a Dublinu. Oproti ostatním stranám však Pirátská strana uvedla potřebu společné alternativy spolu s ostatními členskými zeměmi EU, kde by členské země uvedly preference týkající se migrantů, a naopak migranti uvedli preference týkající se cílových destinací (Chmelíková, Březina 2018: 8).

Okamurovo Hnutí svobody a přímé demokracie od svého vzniku v roce 2015, zaujalo tvrdou antiimigrační politiku, stejně tak jako politiku euroskeptickou. Téma migrace ve volebním programu SPD by se dalo připodobnit k šíření strachu směrem k české veřejnosti. Migrace je v programu vyobrazena jako enormní hrozba. Program indikuje migraci jako „masivní“ a „miliony lidí proudící do Evropy“. Tito lidé jsou v programu popsáni jako lidé absolutně neslučitelní s lidmi evropskými, a to zejména z důvodu chybějících společných kulturních, sociálních a historických aspektů. Jejich (migrantů) styl života nelze spojit s evropským a rostoucí počty těchto lidí v Evropě jsou významnou hrozbou. Podle SPD je tato masivní migrace spojená s radikálním islámem, respektive jedná se o nástroj radikálního islámu k vyhlazení evropské civilizace (Chmelíková, Březina 2018: 10–11).

KSČM ve svém volebním programu zaujala stanovisko odpovídající jejímu ideologickému zaměření. Ve svém textu *de facto* obvinila bývalé kolonizační mocnosti ze současné migrační krize. Z jejího pohledu zapříčinily tyto bývalé mocnosti situaci, kdy se vlády

bývalých kolonií hroučí a nastává chaos, čemuž měli předejít právě bývalí kolonizátoři, tedy Německo, Francie a Anglie. Stejně jako ostatní strany i KSČM odmítla systém kvót (Chmelíková, Březina 2018: 10).

Česká strana sociálně demokratická je příkladem strany, která kritizuje politiku EU a dublinský systém především, oproti Pirátské straně nepřináší ve svém volebním programu jakoukoli alternativu. Strana popisuje, jak je nutné zachovat nabyté svobody v rámci Schengenského prostoru, rovněž za pomoci policie. Stejně tak jako předešlé strany i ČSSD se vyjádřila pro podporu humanitárních programů, které mají za cíl zastavit nelegální migraci do Evropy (Chmelíková, Březina 2018:9). Strana se tak drží linie států V4, která se vymezila proti unijní migrační politice, avšak nenavrhl alternativu.

KDU-ČSL ve svém programu nepřináší žádné dílčí změny týkající se migrace. Stejně jako v roce 2013 je kladen důraz na potírání nelegální migrace a obranu schengenské hranice. Před volbami v říjnu 2017 byla strana v koalici spolu se STAN, není tedy překvapením, že politika STAN v otázce migrace je velmi obdobná té od KDU-ČSL (Chmelíková, Březina 2018:9).

Posledním volebním programem je program strany TOP09. Strana urgovala potřebu spolupráce mezi členskými státy EU. Jako jediná ze všech výše zmíněných stran označila TOP09 ve svém programu za stěžejní pilíř evropské sousedské politiky investice do třetích zemí. Od tohoto řešení si slibovala jak zastavení migračního proudu, tak navíc zastavení rozmáhajícího se čínského vlivu v afrických zemích. Strana pak uvedla stejně jako ostatní strany návrh pomoci přímo v postižených zemích, odkud pochází migranti, spolu s vytvořením „bezpečné zóny“ v Libyi, tedy v místě, kde jsou migranti nejvíce ohroženi, a zároveň odkud jich proudilo nejvíce, jak je vidět na mapě v první kapitole. V otázce kvót se TOP09 ve svém programu vymezila proti tomuto systému. Tradičně již pak byla část věnovaná obraně Schengenu a dodatečně ještě zmíněný návrh pomoci České republice nejvíce postiženým zemím EU jako Malta, Řecko, Španělsko a Itálie (Chmelíková, Březina 2018: 10).

Analýza výše uvedených programů v závislosti na tématu migrace ukazuje silný důraz na tuto problematiku pro dané volební období. Průsečíkem všech programů je odmítnutí systému kvót. Ve většině programů pak můžeme nalézt snahu pomoci skrze investice, či humanitární aktivitu. Obrana Schengenského prostoru je další prioritou v tomto tématu. Všechny politické programy tedy definují migraci jako jistou bezpečnostní hrozbu, kterou je nutné aktuálně řešit.

Volby do Poslanecké sněmovny roku 2017 se vyznačovaly úspěchem politických uskupení, jež se vymezovala vůči establishmentu a zároveň se aktivně vyjadřovala k migrační krizi. Jednalo se o Hnutí ANO 2011, Pirátskou stranu a SPD. Politolog Jan Rovný popsal tento nový fenomén jako změnu zájmů u voličů. Zájem o klasická témata nahradil zájem o problémy, které vyvstaly v poslední době. Dle jeho názoru, socioekonomické faktory pro tyto volby nehrály oproti volbám předešlým přílišnou roli. Česká ekonomika rapidně rostla a počet nezaměstnaných klesl na historické minimum v celé historii České republiky. Na otázku, co tedy hrálo primární roli v těchto volbách, uvedl Rovný politiku identity. Příklad této politiky identity demonstroval na vztahu Čechů k EU. Ekonomické výhody zdaleka nejsou hlavním tématem tohoto vztahu, společnost se začala věnovat konceptu „my (národní identita) vs. EU“. Dle Švarplyse citovaného v první kapitole této práce a zároveň Baumana a Taberyho, ve chvíli vypuknutí migrační krize, se společnosti, českou společnost nevyjímaje, ocitly před otázkou, kdo jsou, respektive, jaká je jejich identita. Dalším příkladem této politiky je otázka uvnitř společnosti, jakou pozici a práva by měly mít ve většinové společnosti osoby, které se od ní odlišují. Řeč je zde například o homosexuálech, příslušnících různých etnik, včetně těch náboženských, a v neposlední řadě také o nově příchozích migrantech (Horký in Chmelíková, Březina 2018: 12). Bezesporu se jedná o reakci na evropskými společnostmi prostupující globalizaci a odpovědí určitého segmentu společností se zde stává obrana národních zájmů, se kterou tak vehementně pracovaly anti-establishmentové politické strany ve svých volebních kampaních³⁹ (Chmelíková, Březina 2018: 12).

Komparace politických programů vztahených na téma migrace přináší důkaz o nárůstu tohoto tématu ve volbách v roce 2017. Zatímco v roce 2013 se jednalo o marginální téma, které bylo, pokud vůbec, ve volebních programech popsáno na několika řádcích, v roce 2017 se z něj stala v mnoha programech samostatná kapitola. Nejvíce tohoto tématu využily anti-establishmentové strany jako Hnutí ANO 2011 a SPD. Konzervativní strany jako ODS a KDU-ČSL se v tomto ohledu držely již zajeté linky, ve které ODS operovala s přínosem migrantů pro český trh, avšak pouze těch, jež jsou pro to dostatečně vybavení.

---

³⁹ V knize Andreje Babiše *O čem sním, když náhodou spím* uvedl své vize pro českou demokracii a stát. Jedna z nich se týkala i ekonomického nacionalismu, který se až náramně podobal americkým heslům převedeným do české formy „Make Czechia Great Again“ a „Czech First“ (Hanley, Vachudova 2018: 282).

3. 3 Volební kampaň 2017

Doba před volbami v roce 2017 se vyznačovala jistou ztrátou politické stability a napětím, především kvůli rozepřím uvnitř vládnoucí koalice ANO 2011, ČSSD a KDU-ČSL. Podstatnou se zde stala pomalá reakce tradičních stran na rychle se měnící náladu české společnosti, což zvýhodnilo protestní strany. Strany, které se však zaměřily na bezpečnost České republiky a migrační tematiku, vsadily v tomto období na vítěznou kartu (Chmelíková, Březina 2018: 14). Volební kampaň hnutí SPD a Hnutí ANO 2011 v průběhu let před volbami v roce 2017 zavedla strategii ve které mobilizovala „obyčejné lidi“ proti elitám. Tato mobilizace voličů následně přinesla výsledek ve volbách.

Hnutí ANO 2011, stejně jako hnutí SPD umně využilo rostoucí strach české společnosti z migrantů a muslimů jako hrozby pro Českou republiku. Jak již bylo uvedeno výše, volební kampaň stran v rámci migračního tématu bylo možné připodobnit k soutěži, která strana dříve uvede, že Česko nepřijme jediného uprchlíka na základě evropského systému kvót. Tento bizarní závod měl nepochybně hluboký vliv na českou společnost, jelikož, jak popisuje předchozí podkapitola, ani jediná strana tento systém nevívala. Čeští občané, kteří byli pro přijetí uprchlíků a migrantů. tak mnohdy nenalezli politické zastání a došlo i na případy ostrakizace. Na výzkumnou otázku, *jakým způsobem vyvolávají politické strany obavy z migrace*, je složité odpovědět. Na vyvolání strachu tohoto typu se totiž nepodílely pouze politické strany, ale v neposlední řadě i média a zásluhu zde měly i sociální sítě, především Facebook. Co se týče politických stran, je nasnadě zde uvést, že pokud strach vyvolávaly či pokračovaly v linii jeho udržení ve společnosti, nejčastěji to bylo formou prezentace migrantů jako hrozby pro Českou republiku. Co se týká teorie sekuritizace, téma je, jak již avizoval Bauman, převedeno do sféry bezpečnostní problematiky. Migrace je vykreslena ve volebních programech jako hrozba, která v ideálním případě nesmí překročit vnější hranice EU, a je nutno provést několik opatření, aby se migranti nedostali do Schengenu. Hnutí ANO 2011 proto vyzývá k intervenci NATO proti pašerákům a k vycvičení speciálních policejních jednotek. Hnutí SPD zachází v šíření strachu ještě dále, hrozba je dle jeho programu přímo „enormní“ a pokud se migrace nezastaví, dojde k chaosu, zániku evropské civilizace. Důraz je kladen na českou kulturu, která je dle SPD v ohrožení, stejně tak jako český styl života. V ohrožení je tedy česká identita.

Přestože, jak ukazuje dlouholetý vývoj České republiky, v otázce migračního typu se stále jedná o tranzitní zemi, lídr ANO 2011 Babiš, spolu s prezidentem Zemanem uvedli, že migranti a uprchlíci prostřednictvím masivní migrace nevyhnutelně ohrozí bezpečnost a styl života v České republice. Jednalo se o tvrzení lichotící české veřejnosti, která se vyjadřovala negativně k přijímání migrantů, jak ukáže další kapitola. Avšak narozdíl od hnutí SPD Andrej Babiš není typickým euroskeptikem, který by si přál odchod České republiky z EU a označoval „Brusel“ za diktaturu, nicméně kritizuje laxní přístup EU k migraci. V jeho podání by měla vzniknout „Asterixova vesnice“, která je bezpečná podél svých hranic. Taková vesnice pak chrání své obyvatele před nelegálními nájezdníky a v neposlední řadě i islámskými teroristy (Hanley, Vachudova 2018: 282). Problémem takové vesnice složené z 28 zemí ovšem bývá její izolace od okolního světa a v neposlední řadě rostoucí počet vnitřních rozepří.

Ve světle tématu migrace a bezpečnosti tak Hnutí ANO 2011 vsadilo na bezpečnostní a migrační kartu, včetně zlepšení všeobecných podmínek pro život v České republice a jeho lídr se sám postavil do role obránce českých zájmů, a to i v EU. Národní zájmy jsou totiž součástí politiky identity.

(Obrázek č. 2. Volební plakát Hnutí ANO 2011. Zdroj: Jan Řehounek

<http://www.janrehounek.cz/>)

Dalším politickým hnutím, které se rozhodlo vést kampaň v pojetí politiky identity, bylo hnutí SPD. Stejně jako u Hnutí ANO 2011 i hnutí SPD mělo v čele lídra – Tomia Okamuru, který se na veřejnosti a sociálních sítích vyjadřoval ve stylu této politiky nejvíce. Netřeba zde rozebírat jistý paradox, kdy se český politik s japonskými kořeny postaví do čela antiimigrační politické scény v České republice. Rétorika SPD a Tomia Okamury směrem k tématu migrace

byla daleko tvrdší než u ostatních uvedených stran. Vyznačuje se hojným užíváním pojmů jako nezvládnutá migrace, chaos, vražda, mění se Evropa, ochrana hranic, islamizace a muslimové, což mělo navodit antiimigrantskou náladu ve společnosti nebo ji spíše ještě podpořit. Kromě toho jejich spoty a prohlášení vyvolávaly strach a pocit ohrožení⁴⁰, který měli čeští občané mít a který pramenil právě z migrace do České republiky. Kromě migračního tématu zvolila strana další anti postoje, které byly namířeny proti EU stylem, kdy by Česká republika měla odejít „po anglicku“ (Chmelíková, Březina 2018: 15). Viz obrázek č. 3.

(Obrázek č. 3. Volební plakát hnutí SPD.

Zdroj: <https://www.fervolby.cz/media/attachments/2017/10/12/15078137272691264670419.jpg>)

S tímto přístupem se Okamura se svým Hnutím zaměřil přesně na část voličů, jež se cítila vyloučená ze společnosti a nedosáhl k ní benefit z globalizace. Těmito lidmi pak bylo

⁴⁰ Tomio Okamura je jedním z neaktivnějších politiků jak na sociální síti Facebook, tak na platformě Twitter. Zprávy, které sdílel na těchto platformách, byly plné nenávisti a strachu a poplašných zpráv. Jedna z těchto zpráv popisovala až alarmující stav bezpečnosti v České republice, kdy by se její občané měli připravit na brzký nástup teroru ze strany migrantů a islámu. Není náhodou, že je Tomio Okamura podporovatel západních politiků obdobného typu jako je například Marine Le Pen, anebo Geert Wilders, jejichž programem je zákaz islámské ideologie a nulová tolerance pro ilegální migraci (Chmelíková, Březina 2018: 16).

snadné manipulovat pomocí označení migrantů a muslimů za nepřítel. Nepřítelem se však staly i politické elity a nezůstalo pouze u těch domácích. Nejzmiňovanější politickou elitou, jež byla označována za nepřítel, a osobu, která způsobila „migrační katastrofu,“ se stala německá kancléřka Angela Merkel. Vytvořil se zde tak mýtus o „německém pozvání uprchlíků a migrantů“. V kampani hnutí SPD nechyběla národní symbolika, která dokreslovala podobu hnutí v podání politiky identity. Při její extrémní podobě tedy slouží národní symboly jako vlajka, český lev a hesla jako instrument k posílení dojmu rozdělení na „my čeští občané vs. oni“ (Chmelíková, Březina 2018: 16). Definování nepřítel je pro tento typ politiky identity stěžejní. Hnutí SPD se však neprofiluje pouze proti jednomu nepříteli, ale hned třem. První nepřítel nesplňuje politický rámec, je za hranicemi České republiky a představuje jej islám. Politickým nepřítel stojícím jakoby nad hnutím je EU a liberální elity, a nakonec třetím nepřítel je představován „sluníčkáři“. Islám, jak již bylo zmíněno není vnímán jako politický nepřítel, jedná se spíše o něco mezi přírodní katastrofou a čistým zlem (Slačálek, Svobodová 2018: 494). Politika identity těchto hnutí dopadla na dosti úrodnou půdu české společnosti, jak následně prokáže čtvrtá kapitola.

3.4 Tradiční konzervativní strany a téma migrace a bezpečnosti

Pomalá reakce konzervativních stran, jak bylo uvedeno výše, byla důležitou výhodou pro anti-establishmentové strany. Konzervativní strany se k tématu vyjadřovaly již dříve než v roce 2015 a 2017, avšak nedokázaly v tomto ohledu dostatečně zmobilizovat své voliče.

Jedním ze základních kamenů debaty konzervativních stran o bezpečnosti v 21. století byl teroristický útok 11. září 2001 a následné vyhlášení války terorismu. V České republice se k tématu vyjádřil někdejší lídr strany ODS Václav Klaus, který vystoupil kriticky proti kulturní hrozbě, která hrozí Evropě v podobě migrace. Mareš ve své knize *Ne Islámu!* popisuje, že se součástí debaty stal i termín islamismus. Hrozba terorismu byla spojena s islamisty pocházejícími z Blízkého východu. Na migraci je tedy v rámci této rovnice nahlíženo jako na prostředek islamistů šířících svou víru napříč Evropou, kdy západní Evropa je dáována za negativní vzor (Mareš et al. 2015: 149–150). Čímž se *de facto* zodpovídá výzkumná otázka, zda je obava z migrace spojena s islámským náboženstvím, což ovšem bude demonstrovat ještě další kapitola.

Nositelkou tradičních konzervativních hodnot spolu s těmi křesťanskými⁴¹ je v České republice KDU-ČSL. Koncem 90. let přišla KDU-ČSL do konfliktu s návrhem vystavět v Brně mešitu⁴². Nejednalo se o ojedinělý projev odporu vůči tomuto typu stavby. Obdobný problém vyvstal v Teplicích. Míra výroků směrem k islámu a muslimům ze strany KDU-ČSL se zvyšovala do voleb v roce 2013 do roku 2015. Do kontrastu s teroristickými útoky a bezpečnostní hrozbou, kterou islám představuje, je postaven akcent na křesťanskou Evropu. Tomu však hrozí, že bude narušen muslimskými přistěhovalci (Mareš et al 2015: 151-153). KDU-ČSL rozděluje dva přístupy k islámu, a to na duchovní a politický. *„Otázka přístupu k islámu se dnes stává vágním kritériem, které fakticky rozděluje nejen křesťany (z nichž v českém prostředí pochází mnoho z řad aktivních internetových bojovníků proti islámu, ale též z řady jeho veřejných zastánců) ovšem vine se rovněž napříč politickými stranami.“* (Ostřanský et al. 2016: 28).

Další konzervativní stranou v české politice, avšak bez akcentu na křesťanství je ODS. Tento akcent na náboženství je v případě ODS nahrazen obranou sekularismu. Strana se hlásí k tradicím západní Evropy a snaží se vyprofilovat jako obránce českých zájmů v prostoru EU. První konfrontace strany a tématu migrace je možno pozorovat v roce 2009, kdy se strana vymezila v rámci volební kampaně proti migrantům, kteří se nejsou schopni přizpůsobit pravidlům a kultuře v České republice. Multikulturalismus je stranou považován za projekt, který selhal. Islám jako bezpečnostní riziko je dán do spojitosti až v roce 2013. Vedení strany přijalo striktnější politiku vůči muslimům, kteří jsou vnímáni jako ona hrozba pro západní tradice a hodnoty, které sdílí i Česká republika (Mareš et al. 2015: 154-157).

Přístup české politické scény je přesný popis toho, co je uvedeno v první kapitole této práce. Migrační otázka je vytržena ze sféry etiky a je na ni nahlíženo skrze bezpečnostní pohled, který neustále mobilizuje společnost k tomu, aby se měla na pozoru před touto hrozbou.

Doplnění o bezpečnostní téma v souvislosti s migrační krizí přináší konzultace autora práce s Oldřichem Martinů z Europolu. Největší bezpečnostní hrozbou pro Českou republiku, taktéž dle údajů ministerstva vnitra je terorismus, následovaný organizovaným zločinem a extremismem. Na první pohled zde není uvedena migrace, avšak hrozba terorismu pramení právě z nekontrolovatelné migrace a radikalizace migrantů a uprchlíků. V České republice je

---

⁴¹ Na křesťanství je v mnoha ohledech nahlíženo jako na zed' proti narůstajícímu počtu muslimů v Evropě (Mareš et al. 2015: 151).

⁴² Budova byla nakonec postavena, avšak dle dohody bez minaretu (Mareš et al. 2015: 151).

terorismus vnímán tak, jak jej vnímá západní Evropa. Tedy terorismus spojený s radikálními muslimy, u nichž proběhla radikalizace. Na otázku, jaká skupina lidí v členských zemích EU je nejvíce náchylná k radikalizaci bylo uvedeno, že se jedná o mladou muslimskou generaci, která je vystavena nelegálnímu obsahu na internetu, který se šíří pomocí sociálních sítí a vystavuje je tlaku. Zároveň je však k radikalizaci celkově náchylná mladá generace v členských zemích EU, kterou ovlivňuje radikální nacionalismus. Ohrožení se však týká i lidí, kteří přijdou do styku s tzv. fake news, tedy dezinformacemi šířícími se v online podobě, nejčastěji přes sociální sítě. Skrze tyto dezinformace se často šíří nenávistné projevy, propaganda, až výzvy k vykonání násilného činu. Jistý násilný čin ve spojení s dezinformacemi, šířícími nenávist se odehrál v létě v roce 2017 v České republice a je odsouzen jako teroristický. Jaromír Balda, sympatizant SPD, Tomia Okamury a Miloše Zemana, byl odsouzen jako terorista podněcující nenávist vůči muslimům. Ze svého činu, kdy pokácel stromy na železniční trať chtěl obvinít muslimy a vyvolat „probuzení“ českých občanů z jejich naivity a poukázat na hrozbu spojenou s migrací (Svobodová 2019: 16). O tom, jak byly využity dezinformace k dosažení politických cílů popisuje následující subkapitola.

3.5 Téma migrace v prezidentské volbě v roce 2018

V čase konání prezidentské kampaně, byla Česká republika vystavena masivní vlně dezinformací. Nejednalo se pouze o šíření lživých zpráv na sociálních sítích jako Facebook, dezinformace si našly cestu ke starším generacím, a to zejména prostřednictvím řetězových emailů. Tyto emaily se staly až fenoménem voleb a našly velké uplatnění. Starší generace a senioři v České republice důvěřují této formě komunikace, zejména, pokud email obdrží od rodinného příslušníka či známého. V důsledku toho nedocházelo ani k ověřování takových emailů. Terčem kampaně se stali oba kandidáti postupující do druhého kola, tedy Miloš Zeman a Jiří Drahoš. U Miloše Zemana byl v kampani nejvíce napadán a znevažován jeho zdravotní stav, kde komunikace probíhala na Facebooku. Jiří Drahoš, který byl považován za největšího politického oponenta Miloše Zemana, se stal daleko větší obětí dezinformační kampaně, byl vykreslen jako homosexuál s pedofilními sklony, podporovatel cenzury, avšak pro tuto práci je stěžejní, že byl zároveň vykreslen jako „vítač uprchlíků“ a masivní ilegální imigrace a islamizace (Chmelíková, Březina 2018: 18–19). Jeden z článků následně varoval před zvolením Jiřího Drahoše slovy: „*Vyberte si. Pokud chcete mít český školský systém plný pedofilů, homosexuálů a parazitů z neziskových organizací, kteří systematicky islamizují hlavy našich dětí již ve školce,*

zvolte Drahoše.“ (Chmelíková, Březina 2018: 19). Je zde tedy patrný akcent na politiku identity, jež hrála významnou roli při volbách do Poslanecké sněmovny v roce 2017. Jiří Drahoš je zde vyobrazen jako osoba, jež umožní zkrátka v podobě migrantů a islámu volný vstup do České republiky. Viz obrázek:

(Obrázek č. 4. Jiří Drahoš jako vítáč uprchlíků. Zdroj: Chmelíková, Březina 2018: 19).

Na Jiřího Drahoše bylo jako na osobu, která se vyjadřuje pro přijímání uprchlíků, nahlíženo kvůli jeho podpisu iniciativy českých vědců⁴³, která vybízela k potlačení xenofobie, náboženské intolerance a extremismu. Jelikož sám Drahoš pocházel z vědeckého prostředí, bylo mu vytýkáno jeho multinárodní elitářské pozadí, kdy jeho kampaň měla být financována lidmi jako je George Soros, Zdeněk Bakala anebo přímo muslimskou komunitou v České republice. Další dezinformační zprávou, která se šířila řetězovými emaily, byl domnělý důkaz členství Jiřího Drahoše v Muslimském bratrstvu (Chmelíková, Březina 2018 20). Intenzivně přeposílán byl i komentář Heleny Kočové, editorky komunistických Haló novin. „*Já osobně si*

⁴³ Iniciativa českých vědců byla výzvou ze srpna roku 2015 k vymezení se proti nastalé situaci v České republice, spojené s rostoucí etnickou a náboženskou nesnášenlivostí a zároveň apelem na politiky, média a veřejnost (Vyzvavedcu)

uvědomuji nebezpečí, které nám hrozí, a budu volit kandidáta, který půjde proti přijímání migrantů, proti islamizaci Evropy, pokud proti islamizaci půjde důsledně, tlustý a nereprezentativní Zeman? Tak holt budu volit za prezidenta na další období tlustého a nereprezentativního Zemana.“ (Chmelíková, Březina 2018: 20–21). Zeman se tak stal protektorem českého národa před migrací a islámem a před svým „vítačským“ oponentem. Na základě předchozích kapitol je patrné, že nelegální migrace vykazovala klesající tendence, téma ovšem v kontextu veřejných debat bylo pevně ukotveno.

Postoje Miloše Zemana k této problematice byly známé již po delší dobu. Do mysli českých občanů se zapsal i veřejným vystoupením na Albertově 17. listopadu 2015, kdy po jeho boku stanuli lidé z iniciativy Blok proti islámu, včetně jeho zakladatele Martina Konvičky (Echo24 online). Prezident Zeman rovněž podpořil návrhy na navýšení bezpečnosti země, když uvedl, že občané České republiky by se měli ozbrojit proti možnému „super holokaustu“, který má být spáchán radikálními muslimskými uprchlíky (Sayiid 2018).

Jak je patrné, téma migrace nejenže vážně ovlivnilo parlamentní volby do Poslanecké sněmovny v roce 2017, ale zároveň i prezidentské volby v roce 2018. Téma rezonovalo společností již od roku 2015, včetně. Nutno uvést, že Česká republika nečelila migračnímu tlaku (kromě roku 2015). Komparace politických programů v souvislosti s daným tématem prokázala nárůst jeho důležitosti až ve volbách roku 2017, kdy byly tématu věnované samostatné kapitoly ve volebních programech. Migrace se stala instrumentem politiky identity, podle té přestaly hrát nejvýznamnější roli socioekonomické faktory a do popředí vstoupil faktor identity. V tomto momentě, pokud na to dokázaly politické strany reagovat, vložily do svých programů věty o bezpečnostní hrozbě v podobě nekontrolovatelné migrace. Některé strany, jako například SPD, zašly až tak daleko, že nejenomže migraci vykreslily jako hrozbu, ale pokračovaly v šíření strachu v podobě prezentace ohrožení kulturního přežití, tedy pokud chce český národ přežít a zachovat si svou podobu a styl života, nesmí migraci, natož v podobě muslimských migrantů a uprchlíků, dovolit. Problémem zde však zůstává složení migrantů jako takových. Jak dokazují statistiky Českého statistického úřadu, vyjma roku 2015, převládají stále stejné národnosti, jmenovitě Ukrajinci a Vietnamci. Migrační téma tedy bylo zneužito pro politické motivy, aby tato aktivita dosáhla kýžených výsledků, musela mít česká společnost obdobný názor na migraci jako politické elity.

4. Reakce české společnosti

Ve čtvrté kapitole je shrnut český postoj nejenom k uprchlíkům a migrantům, ale i k muslimům, neboť jsou, jak bylo prokázáno, spjati s tématem migrační vlny a často je na uprchlíky nahlíženo pouze skrze pohled jejich vyznání.

„My – „normální lidé“ – jsme zvyklí používat své vlastní (skutečné či domnělé) rysy jako měřítko, kterým poměříme a hodnotíme druhé, a „zcela samozřejmě věříme že osoba se stigmatem není tak docela člověkem.“ (Bauman 2017: 36). Bauman takto popisuje společnosti, mající předsudky k ostatním, kteří stojí mimo tyto společnosti. V české společnosti tomu není jinak.

4.1 Přítomný orientalismus

Migrantům se často dostává sociálního odmítnutí ze strany domácího obyvatelstva. Bauman to přičítá jinakosti nově příchozích, ti si sebou nesou stigma, díky kterému se nestanou členy většinové skupiny. Stigma nedostatečnosti, méněcennosti. Jejich cesta tak končí u bran společnosti, která je nehodlá vpustit dál (Bauman 2017: 37). Vše, s čím je současná migrační krize spojená, se zdá být nové. Migranti mají podobu nové hrozby pro Evropu, přinášející terorismus, nemoci, shlukující se v nově vybudovaných uprchlických táborech, avšak jedna věc se zdá být, alespoň z akademického hlediska neměnná, a to pohled Evropanů na ne-Evropany. Zde se změnilo pouze málo, pokud vůbec k nějaké změně došlo.

Dílo palestinského akademika Edwarda Saída *Orientalismus*, které vyšlo v roce 1978, popisuje, jakým způsobem se v éře kolonialismu a po ní dívala Evropa na kolonie, zejména pak na arabský svět. Dojdeme rychle k závěru, že se tento pohled dá vyjádřit i v současné době tím, co přináší ve své knize Said. Tedy Orientem, Evropou vymyšlený koncept, který Evropané použili jako rámec pro Blízký východ a země severní Afriky.

Pojem orientalismus můžeme chápat různými způsoby. Said vysvětluje pojem jako fiktivní pohled Evropanů na Orient. Orient pro Evropany v koloniální době představoval vše, co mohl čtenář nalézt v příběhu *Tisíce a jedné noci*⁴⁴. Od širokých mečů, pestrých ručně vyráběných koberců až po břišní tanečnice. Problémem současné doby je, že se Evropané od těchto pohádkových vyobrazení nikterak neodloučili. Přibyly zde ovšem jisté vlastnosti regionu, jako je terorismus a nestabilita, ale základ zůstal nepozměněn. Povědomí o tomto

---

⁴⁴ Původně se jednalo o arabské sbírky vznikající mezi 7. a 16. stoletím n.l.

regionu není velké a pokud se jedná o koloniální éru na Blízkém východě, dala by se popsat jako znovuobjevení těchto ztracených zemí. Znovuobjevení po Gilgamešovi, Alexandru Makedonském, římském impériu a po křižáckých výpravách. Aktuální diskurz o Orientu naznačuje, že zatímco si Evropa prošla obdobím renesance a náboženské reformace, Orient jako by se stále nacházel v latentní fázi a jeho obyvatelé s ním. Nejedna laická⁴⁵ diskuze o islámu zmiňuje, že se jedná o náboženství založené 7 století po křesťanství, tudíž vyznavači islámu jsou nyní v době, kdy se křesťanství nacházelo uprostřed krvavých křižáckých výprav do Svaté země. Z důvodu tohoto základního nepochopení a z této fatální iluze vědění se Evropa stále zmítá ve své pasti orientalismu.

Tento fakt ovlivňuje pohled obyvatel Evropy na nově příchozí, převážně na muslimy. Odtud pramení i ona domnělá nadřazenost evropské civilizace nad podřadnou kulturou migrující do Evropy. Tento problém by měl být vysvětlen pomocí elit, které by v ideálním případě objektivně popsaly danou situaci, pokud se však ony samy neocitly v pasti. Uznávání autoři jako je Samuel Huntington a Bernard Lewis, se přiklonili na stranu orientalistů, popisujících Orient, který se však reálně na daném místě nenachází. To, co tito autoři popisují, je fikce, která je jen těžko spojitelná s regionem Blízkého východu. Jméno Samuel Huntington je známé i v laických debatách a jeho kniha *Střet civilizací* je využita pro tuto situaci, kdy Huntington sám uvedl, že islám má krvavé hranice.

Pokud elity, ať již akademické, kterým se dostává sluchu, či politické zaujaly obdobný postoj k migraci a uprchlíkům, vedl tento postoj k šíření muslimofobie ve společnosti. Vedle tradičních předsudků o Orientu a jeho obyvatelstvu zde přibyly další předsudky typu: „každý muslim není terorista, ale každý terorista je muslim“. Tyto stereotypy pak mají za následek nárůst nenávisti a v neposlední řadě nárůst strachu. *„Místo podléhání zpátečnické, zavádějící rétorice, k níž se uchylují pravicové organizace přirovnávající všechny migranty k teroristům, naši vůdci musí odmítnout postoje v duchu ‚my proti nim‘ a vlnu islamofobie. To jen hraje do karet Daesh, který tento typ narativu využívá jako náborový nástroj.“* (Baussand in: Bauman 2017: 39).

---

⁴⁵ Centrum pro studium politického islámu v čele s ředitelem Billem Warnerem, jehož přednášky dostaly záštitu KDU-ČSL hájí ve svých videích stejnou tezi. Tedy že islám, je nevyvinuté náboženství, které čeká na svou reformaci a v současné době se nachází tam, kde se křesťanství nacházelo v dobách křižáckých výprav.

Pojem islamofobie je dnes⁴⁶ velmi užívaný akademickou obcí, i širokou veřejností. V zásadě je možno popsat tento pojem jako fobii z islámu, tedy nelogický strach z islámu, spojený s nepřátelstvím poměrem k němu. Termín islamofobie je ovšem velmi obsáhlý a neexistuje zatím konsenzus ohledně jeho přesné definice. Nejedná se pouze o strach z islámu, tento pojem zároveň zahrnuje i cílené vyobrazení islámu jako negativního náboženství, plného násilí a nebezpečí. Tyto kritické postoje jsou popsány v díle od Mareše jako protiislámská politika.

Konzultace s profesorem Račusem, který se dlouhodobě věnuje tématu islamofobie bylo zaměřeno právě na toto téma. Profesor Račius je jedním z akademiků, který navrhuje alternativní pojem – muslimofobie, vystihující tento jev. Hlavním rozdílem mezi islamofobií a muslimofobií je, že islamofobie je zaměřena na víru, náboženství, sestávající z dogmat, rituálů a etiky. Islamofobie se ovšem nevztahuje na věřící, nýbrž k islámu jako takovému. Muslimofobie není přímo otázkou náboženství, jako spíše strachu ze skupiny lidí, kteří jsou vnímání jako muslimové. Pojem obsahuje jak muslimy, tak lidi, kteří jimi nejsou, avšak z různých důvodů je na ně jako na muslimy nahlíženo. Muslimofobie je tedy otázkou kultury a skutečného chování lidí, které může a nemusí být založeno na islámu. Pozoruhodná byla odpověď na otázku, zdali Račius vidí podobnosti mezi antisemitismem a muslimofobií v evropských státech. Račius odpověděl, že muslimofobie je dnešním antisemitismem v Evropě.

4.2 Česká společnost, islám a muslimové

Pokud určité politické strany v parlamentních volbách 2017 označovaly islám jako hrozbu pro českou společnost, je důležité zde uvést, jakou zkušenost má česká společnost s islámem a muslimskou komunitou a jaké předsudky se s nimi pojí.

Podle průzkumu Aleše Kudrnáče a Lucie Hrubé z roku 2015 přinesl data o tom, jak Češi vnímají cizí etnika a kultury. Postoj české společnosti k Syřanům znamená až na malé odchylky stejný postoj k muslimům (dle průzkumu jsou muslimové násilnější nežli Syřané). Tento výsledek pouze dokazuje spojitost ve vztahu vnímání uprchlíků a muslimů. Průzkum dále prokázal, že více než polovina respondentů odpověděla kladně na otázku, zdali si myslí, že

---

⁴⁶ Poprvé byl pojem užitý ve Francii v roce 1925 (Mareš a kol.2015: 7).

některé rasy a etnika jsou méně inteligentní. Zároveň 70 % dotázaných věří, že některé kultury jsou lepší, než ostatní (Kudrnáč, Hrubá 2015: 3).

Česká muslimofobie je často spojována s ostatními zeměmi v postkomunistickém/sovětském bloku. V takových zemích je muslimofobie spojena s nacionalismem a konzervativními hodnotami. Čím se však Česká republika liší od ostatních zemí tohoto regionu střední Evropy, je velmi nízká míra věřících. Český negativní postoj vůči islámu tak nemusí být založen na islámu, jako protikladu křesťanství, spíše jako na postoji k náboženství jako takovému. Co se ovšem týče podobností s ostatními zeměmi, je možné sem zařadit absenci velkého počtu muslimů (v České republice se jedná o počet mezi 5000–20000⁴⁷), etnickou homogenitu a zanedbatelnou zkušenost s islámem a muslimy. Stejně jako u ostatních států, je i v České republice populisticky využit pojem nepřítel v podobě islámu a muslimů (Slačálek, Svobodová 2018: 480–482).

Veřejného označení nepřítel využily určité politické strany, které tak i za velké pomoci médií vytvořily negativní obraz islámu a muslimů a dokázaly tento obraz spojit se současnou migrací, byť zejména do České republiky mířily osoby mající jiné vyznání. Politické elity se v případě České republiky neodkazovaly na činy muslimů v České republice či v oblasti střední Evropy. Odkazovaly se na západní Evropu, a na teroristické útoky, které zde byly spáchány v uplynulých letech. Toto prisma je velmi podstatné pro pochopení kořenů české muslimofobie a antiimigračních nálad. Uprchlíci a migranti, potažmo muslimové jsou viděni skrze to, co se děje v západní Evropě, ne na základě domácích aktivit, neboť ty jsou minimální. Při této generalizaci jsou muslimové, uprchlíci a migranti v západní Evropě nositeli hodnot a vlastností všech muslimů, migrantů a uprchlíků. Pokud tedy v západní Evropě spáchají teroristický útok a prokáže se, že jsou muslimského původu, jsou muslimové ve střední Evropě dle této logiky podezřelí (Sosnowska 2011: 49).

Kořeny českého strachu z muslimů a islámu pramení z raných let 21. století, kdy se do povědomí české společnosti zapsaly teroristické útoky ze dne 11. září 2001. Média pokryla islamisticky inspirované teroristické útoky v západní Evropě, nicméně téma nebylo signifikantní do počátku migrační krize. V letech 2015 a 2016 proběhlo v České republice

---

⁴⁷ V posledním sčítání obyvatel z roku 2011 uvedlo islám jako svou víru 1924 osob a 1442 jich bylo registrováno jako členové Muslimské obce (Dizdarevič 2015).

několik protestů⁴⁸ proti islámu a muslimům. Aktivní byly i stránky na sociálních sítích, zejména pak na Facebooku, kde skupina *Islám v České republice nechceme*⁴⁹ svolala demonstraci 6. února roku 2016, která čítala přes 10 000 osob (Slačálek, Svobodová 2018: 483–484).

Selma Muhič Dizdarevič každoročně vydává zprávu o stavu islamofobie v České republice, pro tuto práci budou stěžejní zprávy z let 2015–2017. V roce 2015 došlo k prudkému nárůstu islamofobie/muslimofobie, především kvůli spojitosti mezi migrační krizí a muslimy. Argumenty proti migraci byly rovné argumentům proti muslimům a islámu. Byly zaznamenány útoky na mešity, nejčastěji spojené s vandalismem a vepřovým masem, které mělo muslimy urazit. Z důvodu malé skupiny muslimů a jejich přítomnosti na veřejnosti v České republice, se většina incidentů stala online. Taktéž se začaly formovat politické strany jako Blok proti islámu, které zaměřily svůj program čistě na obranu České republiky před uprchlíky a islámem (Dizdarevič 2015).

Oproti roku 2015 došlo v roce 2016 k posílení antiuprchlických a antimuslimských nálad včetně užití tvrdší rétoriky. Společnost začala být docela viditelně polarizovaná na dva tábory. Tábor, který se klonil k názoru prokázat soucit s nově příchozími, ať jsou jakéhokoli vyznání, a tábor, který se cítil být nově příchozími ohrožen a hodlal bránit Českou republiku a její kulturu (Dizdarevič 2016). Tábor, jež zaujal postoj solidarity s uprchlíky a migranty začal být cílem kritiky islamofobů a muslimofobů, pocházejících nejvíce z druhého tábora rozdělené společnosti. Zastáncům solidarity začali jejich kritici spílat do „sluníčkářů“ a „havloidů“, což znamenalo označení pro osoby, které veřejně podporovaly lidská práva, byly aktivisty v neziskových organizacích, nebo liberálními politiky. Zajímavou roli zde sehrálo i genderové rozdělení těchto „sluníčkářů“. Zatímco na mužské „sluníčkáře“ bylo nahlíženo jako na osoby, ztrácející svou maskulinitu, na ženy pak bylo nahlíženo jako na naivní dívky, které nepoznaly reálný svět. Takovým dívkám, dle druhého tábora pak patří osud znásilnění hrubými mladými muslimy. Tito lidé obhajující solidaritu, lidská práva a veřejně vystupující proti rasismu a xenofobii se v očích svých kritiků ocitli v pozici někoho, kdo chce zničit přirozený řád světa. Tito lidé jsou často považováni za parazity společnosti, kteří svým „nepotřebným“ studiem humanitních oborů ničím nepřispívají a nic hmotného nevytváří, naopak, podporují migrační

---

⁴⁸ Mezi první protesty patřil protest proti útoku na francouzskou redakci Charlie Hebdo (Slačálek, Svobodová 2018: 483).

⁴⁹ Facebooková skupina *Islám v České republice nechceme* založená v roce 2013 čítala 60 000 členů. Poté, co byla deaktivována, objevila se opět v roce 2015 s počtem 140 000 členů (Hesova 2016: 136).

vlnu, aby mohli čerpat finanční granty z EU, určených pro migranty (Slačálek, Svobodová 2018: 489–490).

Došlo i na paradoxní situace, kdy se kupříkladu slovenský občan romského původu vracel ze sezónní práce z České republiky zpět na Slovensko a byla na něj přivolána policie kvůli podezření, že se jedná o nelegálního migranta. Rok 2016 byl také rokem plným dezinformací a řetězových emailů týkajících se migrace. Množily se příběhy, jak do České republiky proudí migranti z Německa na střeše vlaků či jak vláda tajně na základě kvót přijala přerozdělené migranty. Islamofobové a muslimofobové využili i teroristických útoků v Berlíně, aby dokázali, jak násilní migranti a uprchlíci (muslimové) dokážou být a že tedy jejich tábor o nich říká pravdu od samého počátku (Dizdarevič 2016). Na třetí výzkumnou otázku, zda je muslimofobie v České republice spojená s bezpečnostní tematikou, je nutné odpovědět kladně. Tábor muslimofobů používá bezpečnostní tematiku jako fundamentální pro svou rétoriku. Je to právě onen tábor, který brání Českou republiku, před imaginárními nájezdy muslimů v podobě migrantů a uprchlíků.

Vývoj islamofobie a muslimofobie v roce 2017 je především znatelný v politické rovině. Strany, které svůj program založily na výše uvedených dvou termínech, si našly svou cestu do Poslanecké sněmovny tak jako SPD. Vítězství SPD ve volbách demonstruje schopnost strany oslovit potenciální voliče, pro které byl její program dostatečně lákavý. Avšak jak uvedla třetí kapitola, tématu migrace se ve svých volebních programech věnovaly všechny relevantní strany. Sekuritizace tématu a propojení teroristických činů v západní Evropě s migranty a uprchlíky, na které bylo nahlíženo jako na muslimy, se vyplatilo. Jedná se i o dobu, kdy veřejné diskuze plnily debaty o české identitě, včetně role náboženství a křesťanství v České republice (Dizdarevič 2017).

Česká společnost byla od počátku 21. století vystavena několika předsudkům a nepravdivým výrokům o migrantech a uprchlících. V první dekádě 21. století se jednalo o předsudky, znázorňující migranty jako osoby, jež zneužívají azylový systém k ospravedlnění svého pobytu na území České republiky. Slova migrant a uprchlík splynula v českém povědomí v jeden termín. V dobách ekonomické recese se jednalo o předsudky týkající se pracovního trhu, tedy situace, kdy migranti „ukradnou“ práci českým občanům. V posledních letech ovšem jsou tyto předsudky o pracovní migraci nahrazeny předsudky kulturními, jak prokazují debaty ve společnosti v souvislosti s rostoucí islamofobií a muslimofobií. Počátkem migrační krize v Evropě se tyto předsudky přenesly na migranty a uprchlíky, u kterých převládla premisa,

že se jedná o muslimy. Takovými předsudky byly například negativní konotace spojující nově příchozí s výrazy jako barbaři, nájezdníci, násilníci, zločinci, lidé bez vzdělání, teroristé, nesdílející demokratické hodnoty atd. (Sayyid 2018: 432).

Studie Abdeslama Marfouka *I'm neither racist nor xenophobic, but: dissecting European attitudes towards a ban on Muslims'immigration* se věnuje průzkumu z roku 2015, který proběhl napříč EU mezi členskými státy s otázkou, zda by respondenti ve svých domácích státech omezili muslimskou imigraci. Z dvaceti uvedených států se pro omezení muslimské imigrace vymezili nejvíce respondenti z České republiky (83 %), zároveň 54 % z nich uvedlo, že by zakázali veškerou muslimskou imigraci do České republiky (Marfouk 2018: 4).

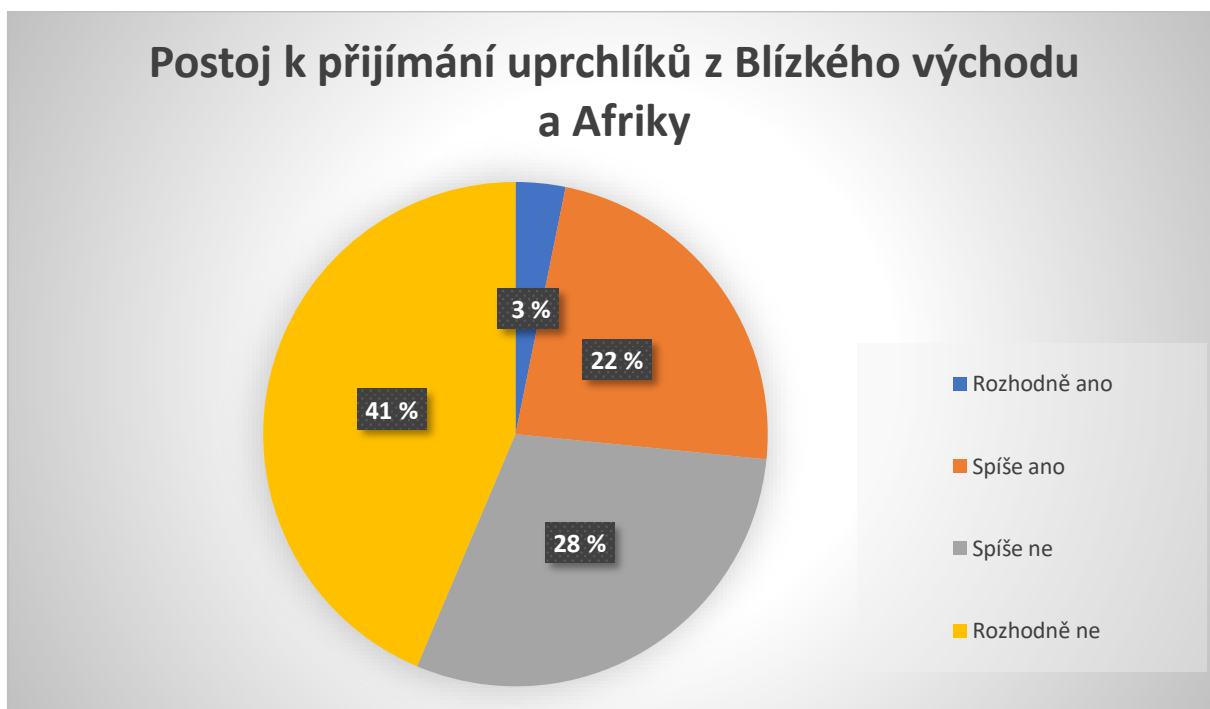
Obecný postoj české společnosti k uprchlíkům a migrantům je doložitelný pomocí průzkumů veřejného mínění CVMM (Centrum pro výzkum veřejného mínění). Přestože dosavadní text zaznamenává negativní postoje české společnosti k migrantům v uplynulých čtyřech letech, tedy od vypuknutí tzv. migrační krize, CVMM přináší dlouhodobější český pohled na migraci od roku 2003 do roku 2018. Na otázku, zda nově příchozí cizinci (nehledě na jejich zázemí, národnost a vyznání) představují pro Českou republiku problém, odpovědělo 73 % dotazovaných v roce 2003 kladně. Rok 2003 představuje rok s nejvyšším počtem respondentů, kteří se vyslovili proti nově příchozím. Oproti tomu krizový rok 2015, který znamenal počátek migrační krize a kdy českou veřejnost ovládly debaty s migrací spojené, vykazuje hodnotu 69 %, tedy o čtyři procenta méně než v roce 2003 (Jungwirth 2018: 128).

4.3 Průzkumy veřejného mínění české společnosti k přijímání uprchlíků z roku 2015

Průzkum společnosti CVMM o postoji české veřejnosti k přijímání uprchlíků ze září roku 2015, tedy z období, kdy do veřejné debaty naplno vstoupilo téma migrace (šetření proběhlo mezi 7. – 14. zářím), vykazuje, že se 50 % české společnosti vyjadřuje proti přijímání uprchlíků. Bylo zde jasně uvedeno, že se jedná o uprchlíky prchající z válečných zón. Dále se pak 40 % populace České republiky vyslovilo pro přijetí uprchlíků, ale pouze do doby, než se budou moci bezpečně vrátit do svých domovin. Názor, že by Česká republika měla uprchlíky přijmout a integrovat do české společnosti, zastávají pouze 4 % obyvatel. Na otázku: „*Velký počet uprchlíků z Blízkého východu a severní Afriky přišel většinou do jihoevropských zemí, které nejsou schopny zvládnout takové množství uprchlíků. Podle Vašeho názoru, měla by Česká republika přijmout některé z těchto uprchlíků přicházejících do EU?*“ odpověděla čtvrtina

respondentů kladně, zatímco 69 % má názor opačný čili Česká republika by neměla přijmout obyvatele z regionu Blízkého východu a Afriky (CVVM 2015: 3).

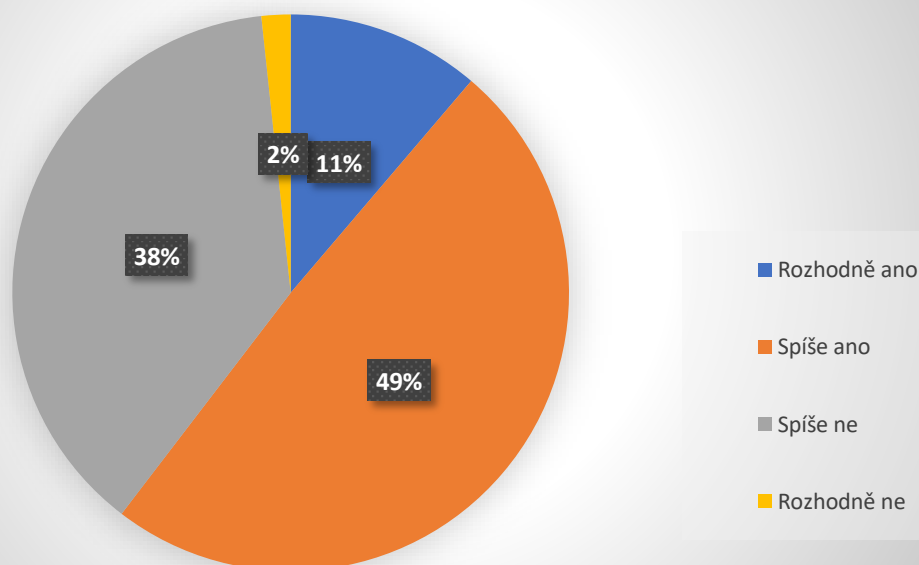

(Graf č. 6. Postoj k přijímání uprchlíků z Blízkého východu. Zdroj: CVVM 2015: 3).

Do kontrastu zde vstupuje otázka, zda by Češi přijali uprchlíky z východu Ukrajiny. Pro jejich přijetí do České republiky se vyslovilo 43 % a proti 49 % populace⁵⁰. Pro přijetí uprchlíků v obou případech se vyslovilo více lidí s vysokoškolským vzděláním, zatímco věk neměl žádný statistický význam (CVVM 2015: 4). Je zde tedy patrný projev nelibosti vůči muslimům, případně obyvatelům regionu Blízkého východu a severní Afriky, viz graf číslo 6.

⁵⁰ Respondenti starší 15 let.

Postoj k přijímání uprchlíků z východu Ukrajiny

(Graf č. 7. Postoj k přijímání uprchlíků z východu Ukrajiny. Zdroj: CVVM 2015: 4)

Vysvětlení tohoto rozdílu v přijímání uprchlíků je možné nalézt v prosincovém průzkumu CVVM z téhož roku, který uvádí, že česká společnost očekává přizpůsobení cizinců české kultuře (CVVM 2016: 2). Je nasnadě zde uvést, že se toto přizpůsobení více očekává od ukrajinských uprchlíků než od těch, kteří proudí do Evropy ze zemí Blízkého východu a Afriky. Vystává zde i otázka týkající se bezpečnosti. Uprchlíky (nehledě na zemi původu) označilo za bezpečnostní hrozbu pro Českou republiku 82 % respondentů (CVVM 2016: 2–4).

Poslední šetření CVVM z roku 2015 se uskutečnilo v dnech 30. 11. – 7. 12.⁵¹ Na položenou otázku, zda by Česká republika měla přijmout uprchlíky ze zemí postižených válečnými konflikty, odpovědělo 60 % dotazovaných záporně a 33 % odpovědělo kladně, s podmínkou přijetí do doby, než se budou moci bezpečně vrátit. Co se týče srovnání průzkumů veřejného mínění ze září roku 2015 a z prosince, vidíme zde nárůst počtu odpůrců přijímání uprchlíků o 10 %. Zájem o téma migrace je dle průzkumů u Čechů velký. Celkem 74 % dotazovaných uvedlo, že se zajímají o migrační krizi a o vývoj okolo uprchlíků (CVVM 2016: 2–4).

Jak je patrné z těchto průzkumů, téma budilo v české společnosti silný zájem. Zároveň jsou zde demonstrovány jisté aspekty muslimofobie, patrné zejména na přijetí uprchlíků

⁵¹ Průzkum veřejného mínění probíhal po teroristických útocích v Paříži (CVVM 2016).

z různých regionů. Z kulturního hlediska mohou být ukrajinští uprchlíci považováni za kulturně bližší než uprchlíci ze zemí Blízkého východu a severní Afriky. O tom, že je migrace spojená zároveň s bezpečnostní otázkou, nemůže být pochyb, neboť jak bylo uvedeno, přes 80 % respondentů označilo migraci za hrozbu pro Českou republiku.

4.4 Průzkum veřejného mínění české společnosti k přijímání uprchlíků z roku 2017

Průzkum veřejného mínění z října roku 2017 je zde primárně uveden pro dokreslení obrazu postoje, jež měla česká společnost v době volební kampaně a voleb do Poslanecké sněmovny. CVVM ve svém průzkumu také přináší srovnání veřejného mínění o přijímání uprchlíků z roku 2015 a 2017. Od roku 2015 stoupal počet respondentů, kteří se vyjádřili proti přijímání uprchlíků. Z původních 50 % jež tato skupina čítala v roce 2015, dosáhla v září 2017 svého maxima – 69 %. Co se týče politických preferencí, více pro přijímání uprchlíků jsou voliči TOP09, KDU-ČSL a paradoxně ODS, která se vůči migraci vymezila ve svém volebním programu. Vyjádření respondentů se dle CVVM příliš nelišilo v závislosti na pohlaví, věku, či vyznání. Migraci jako hrozbu pro Českou republiku vnímalo na 76 % respondentů, zájem o vývoj situace okolo uprchlíků a migrace však klesl ze 70 % na 56 % (CVVM 2017: 2–6).

Průzkumy veřejného mínění z let 2015–2017 demonstrují, jakým způsobem vnímala česká společnost migraci a bezpečnostní hrozbu s ní spojenou. Je logické uvést do volebních programů negativní postoj k migraci v takovém prostředí, kdy se většina českých obyvatel vysloví proti přijímání uprchlíků a vnímá migraci jako hrozbu pro Českou republiku. Jak popisuje Tabery ve své knize *Opuštěná společnost*, reakce českých politiků na téma migrace nebyla zpočátku žádná. Kromě anti-establishmentových stran, které se jasně vymezily proti migraci, islámu, uprchlíkům atd., tradiční strany zdánlivě zmizely z veřejného života a nechaly společnost opuštěnou. V takovém prostředí je na základě poznatků z průzkumů veřejného mínění snadné uzurpovat si místo, tak jako tomu bylo v případě hnutí Tomia Okamury SPD. Právě hnutí SPD atakovalo migrační krizi slogany o kulturní hrozbě, radikalismu apod.

Přijímání uprchlíků z rozdílných regionů, v tomto případě srovnání přijímání uprchlíků z východní Ukrajiny a Blízkého východu spolu se severní Afrikou rovněž vykazuje rostoucí tendenci. Zatímco v roce 2015 se jednalo o 69 % respondentů s negativním postojem, v říjnu roku 2017 se jednalo již o 84 % respondentů, kteří se vyslovili proti přijímání uprchlíků

z Blízkého východu a států severní Afriky. Proti přijetí uprchlíků z Ukrajiny bylo 49 % respondentů v roce 2015 a 57 % v roce 2017 (CVVM 2017: 6–8). Propast mezi přijetím uprchlíků z Ukrajiny a ze zemí Blízkého východu a severní Afriky tak zůstala stejná, navíc došlo k nárůstu negativního postoje k těmto uprchlíkům. Přestože se, jak už bylo zmíněno výše, migrace do České republiky snižovala, odmítavý postoj k uprchlíkům přetrval. Svůj podíl na tom nesou jak média, tak politické kampaně, především ty silně antiimigračně založené.

Průzkum dále přinesl hodnocení určitých aktérů v souvislosti s migrační krizí. Nejhuře dopadla instituce EU, jejíž aktivitu v této oblasti hodnotí kladně pouze 14 % respondentů. Mnohem pozitivněji pak respondenti hodnotí působení vlády a ministerstva vnitra. Zde se jedná v obou případech o 50 % kladné hodnocení. Se splněním imigračních kvót na základě, kterých měla Česká republika přijmout přerozdělené uprchlíky, souhlasilo pouze 11 % dotázaných (CVVM 2017: 9).

Všechny tyto aspekty hovoří ve prospěch anti-establishmentových stran typu hnutí ANO 2011, či SPD. Antiimigrační projevy, kritika EU za její činy na poli migrační politiky, odmítnutí kvót na přerozdělení uprchlíků, akcent na téma bezpečnosti České republiky, toto vše obsahují programy výše uvedených stran.

Není proto náhodou, že největší důvěru ze strany občanů dle průzkumu CVVM ze září 2017 před volbami do Poslanecké sněmovny získal Martin Stropnický (43 %) z hnutí ANO 2011 a na druhém místě Tomio Okamura (39 %) z hnutí SPD (CVVM 2017: 1). Úroveň strachu z migrace závisí na důvěře jednotlivce směrem k ostatním členům společnosti, důležitým státním institucím. Rostoucí hodnota u obou zmíněných typů, zároveň indikuje klesající úroveň strachu (Messing, Ságvári 2018: 22). V úvodu této diplomové práce bylo zmíněno, že debata se přesunula do určité části společnosti, která nejeví velký zájem o názory odborníků a dává přednost „selskému rozumu“. V jednom z dalších průzkumů CVVM o rozhodování na základě názoru odborníků nebo obyčejných lidí se v době před volbami do Poslanecké sněmovny vyjádřilo pro názory odborníků 30 % respondentů. Dalších 36 % uvedlo, že si nedokážou vybrat mezi výroky a 26 % souhlasilo s výrokem, kdy spolehnout se na názor obyčejných lidí je lepší, než akceptovat názor odborníků (CVVM 2017: 2).

Tato kapitola se věnovala postoji české společnosti k uprchlíkům, migrantům a muslimům. Všechny tři termíny pro českou společnost, jako by splynuly v jeden. Na migranty a uprchlíky bylo nahlíženo prismatem, že se musí nutně jednat o muslimy. Některé politické strany jako například SPD uvedly, že se nejedná o migraci z válkou postižených míst, ale

o úmyslnou migraci s cílem zničit český styl života, českou kulturu a nahradit je kulturou islámu. Politické strany, které do svých volebních programů a své kampaně začlenily toto téma a dokázaly se proti migraci dostatečně vymezit za užití bezpečnostní tematiky, vsadily na správnou kartu. Česká společnost nebyla migraci v tehdejší době nikterak nakloněna, a co více, muslimofobie a islamofobie zde byly pevně zakořeněny. Česká republika se proti migraci a zejména té muslimské vymezila v průzkumech veřejného mínění, nikoliv pouze v průzkumech CVVM, ale i v celoevropských. Stalo se tak paradoxně v zemi, která nemá zkušenosti s islámem, muslimy, kde členové české muslimské obce nepřekračují počet 20 000.

Závěr

Diplomová práce na téma Migrační krize jako nástroj politického zneužití měla za cíl analýzu problému, který se v České republice projevuje od roku 2015 a dosáhl prozatím svého klimaxu v roce 2017. Česká republika vskutku nečelila silnému migračnímu tlaku, a to především kvůli dvěma faktorům. Prvním je trasa migračního koridoru, který nevedl přes Českou republiku, a druhým je typ země. Česká republika již od svého vzniku nebyla vnímaná jako cílová destinace pro migranty a uprchlíky. Již v 90. letech sloužila Česká republika jako tranzitní země pro migranty a uprchlíky směřující na západ, zejména pak do Německa.

První kapitola s názvem Doba migrace popsala základní aspekty současné tzv. migrační krize. Evropská unie a následně určité státy jako Německo, Velká Británie a Francie, je zde popsána jako cílová destinace pro migranty a uprchlíky, především kvůli jejímu úspěchu a blahobytu s tím spojenému. Jak uvedl Harari, Evropa se stala lákadlem, a navíc oproti Saudské Arábii, která se rovněž těší velkému blahobytu, si Evropa v podobě EU dokázala vybudovat multikulturní systém. Ovšem v několika zemích EU, Českou republiku nevyjímaje, se v návaznosti na tento systém projevuje odmítavý postoj k migrantům a uprchlíkům ze strany domácího obyvatelstva. Přestože, jak prokazují údaje Eurostatu z roku 2015, nejvíce žádostí o azyl v EU pocházelo z válkou zmítané Sýrie, Afghánistánu a Iráku, neměnilo to nic na faktu negativního postoje EU a jejich obyvatel vůči uprchlíkům, neboť pojmy jako migrant a uprchlík splýnuly v jeden.

Evropa nečelí migrační vlně poprvé. Po válce na Balkáně v 90. letech se rovněž zvýšil počet migrantů a uprchlíků do západní a střední Evropy. Co se však změnilo byla charakteristika migrujících. Oproti 90. letům, současní migranti a uprchlíci nejčastěji nepocházejí z evropského kontinentu, a proto je snadné vynést soud o cizí kultuře, která se snaží zakořenit v Evropě. Nešlo tedy o počet, protože v 90. letech byl počet osob žádajících o azyl v západní Evropě větší. Jeden velmi důležitý aspekt počtu migrujících se tehdy nestal natolik významným, jakým se stal v roce 2015. Spolu s charakteristikou, která vyobrazovala migranty a uprchlíky jako lidi odlišné od Evropanů, se do popředí dostal pojem muslimofobie. Tento aspekt nebyl brán v 90. letech v potaz natolik, jako je akcentován nyní. Ač je pojem uprchlík právně vymezen a osoby žádají o mezinárodní ochranu na základě podmínek určených zákonem, nehrál tento pojem výraznou roli při tvorbě negativních názorů u domácího obyvatelstva. V české společnosti rezonovala více otázka identity nežli otázka, kdo

je migrant, kdo uprchlík a jaká mají tyto osoby práva. Dle Baumana znamenalo vložení otázky identity do debaty o migraci nastolení dichotomie my vs. oni. Tento postoj nezaujala pouze česká společnost, diskutován byl i v akademickém prostředí a v neposledním případě v prostředí politickém. Odkazy na křesťanské a židovské tradice a tradice demokracie, jako by byly kontradikcí k nově příchozími a všemu, co si tyto osoby s sebou přinášejí. Muslimofobie souvisí s touto migrační problematikou do té míry, do které je na nově příchozí nahlíženo jako na muslimy, bez hlubších znalostí, zda to osoby opravdu muslimy jsou, či nikoli.

Otázka identity byla pro tuto práci stěžejní. Jak bylo uvedeno ve třetí kapitole, politické strany a hnutí, jako například SPD, využily této otázky, aby pokračovaly ve stávajícím diskurzu. Tedy označení nepřítele majícího odlišnou identitu než u evropskou, a především českou. Rétorika politiků, hrajících si se slovem identita jako lídr hnutí SPD Tomio Okamura, byla silně citově zabarvená. Bylo vynaloženo značné úsilí, aby migranti a uprchlíci byli vyobrazeni jako neslučitelní s Čechy. Hnutí SPD se podařilo vyvolat kýžený strach v české společnosti, když byl dán akcent na obranu národních hodnot, které jsou dle SPD v ohrožení ze strany migrantů. Migrantů, na něž je nahlíženo jako na muslimy, a především jako na radikální muslimy.

Na základě druhé kapitoly je možné tvrdit, že Česká republika má již od svého vzniku status tranzitní země, přes kterou v 90. letech migrovali lidé ze zemí bývalého východního bloku dál na západ a následně zde zakořenily menšiny z důvodu pracovní migrace. Mezi nejpočetnější zástupce těchto menšin patří Ukrajinci, Vietnamci, Slováci, Poláci a Rusové. Česká republika tak nemá velké zkušenosti s migrací muslimů na své území. Je sice faktem, že na prvním místě v žebříčku osob, které požádaly o azyl v roce 2015 se umístili Syřané, jednalo se však o ojedinělý jev, který se již v následujících letech neopakoval, a první místo opět, tak jako předtím, zaujali Ukrajinci. Jak dále demonstruje druhá kapitola, migrace do České republiky nebyla spojená s bezpečnostní hrozbou alespoň nikoli do roku 2015. Tato spojitost je vyvolána až debatou o migraci nejprve jako o kulturní hrozbě, dále jako o hrozbě bezpečnostní, kdy je poukázáno na teroristické útoky v západní Evropě. Stejně však jako je nahlíženo na muslimy skrze jejich životy a činy v západní Evropě za užití silné generalizace, je nahlíženo i na bezpečnostní hrozby, které jsou s nimi spjaté. Tato logika se netýká již pouze hnutí SPD, které vyobrazuje muslimy a migraci jako hrozbu pro bezpečnost České republiky. Na základě bližší analýzy volebních programů z roku 2017, bylo prokázáno, že tuto rétoriku používá i Hnutí ANO 2011 a ODS. Strany poukazují na to, že multikulturalismus v západním

pojetí selhal. Otevřené hranice jsou neakceptovatelné a musí zde být důraz na bezpečnost vnějších hranic Schengenského prostoru.

Volby do Poslanecké sněmovny v roce 2017 byly oproti volbám v roce 2013 silně ovlivněny tématem migrace, které místy až dominovalo veřejným debatám. Hypotéza diplomové práce, zda byla migrační krize využita pro politické cíle (zejména ve volebních obdobích) ve společnosti, která nečelí problémům týkajícím se migrace, se prokázala jako pravdivá na základě analýzy volebních programů politických stran do voleb v roce 2017. Politické strany věnovaly migraci dostatečný prostor ve svých programech a bylo tomu tak i v kampani. Nejvíce z tématu však vytěžily anti-establishmentové strany typu Hnutí Ano 2011 a hnutí SPD. Strany, které se vymezily ve svých programech negativně směrem k migraci, vsadily na správnou kartu. Debata o tom, zda by Česká republika měla participovat na přijímání relokovaných uprchlíků na základě systému kvót, a celkový postoj České republiky k migrantům a uprchlíkům, jako by na moment přerušil zájem voličů o socioekonomické faktory. Dušan Drbohlav, zabývající se migrací v České republice, prokázal vztah mezi ekonomickou recesí a restriktivními zákony o migraci. Pochopitelně se tak jedná o vztah, kdy pomocí restriktivních zákonů má být ochráněn český trh a česká pracovní síla proti levné pracovní síle ze zahraničí. Zde však nastal zvrát. Po dobu migrační krize nezaznamenala Česká republika hospodářský pokles, ba naopak, jedná se o období spojené s nejmenší hodnotou nezaměstnanosti v celé EU. Přesto však se česká politická scéna i česká společnost postavily tvrdě proti přijímání uprchlíků a migrantů. Výměna ministra pro lidská práva na základě jeho kladnému přístupu k migrantům a uprchlíkům za ministra, který formuje svou politiku na základě průzkumů veřejného mínění vystihuje Taberyho *Opuštěnou společnost*. Tedy stav, kdy politici neplní svou úlohu a spíše čekají v ústraní.

Migrace se tak stala instrumentem politiky identity a došlo k jejímu využití. Politika identity je bezesporu reakce na stále rostoucí globalizaci, která prostupuje evropské společnosti. Tato reakce se týká určitého segmentu společnosti, který není spokojen s daným vývojem a jeho odpovědí je obrana národních zájmů, hranic a bezpečnosti, které nabídly anti-establishmentové strany. Příkladem politiky identity je tedy akcent na obranu české kultury, identity, český styl života a vše co by mohli migranti a uprchlíci, kdyby přišli do České republiky, ohrožit.

Spolu s agresivní kampaní proti migraci, byla česká veřejnost v období před volbami do Poslanecké sněmovny a prezidentskými volbami vystavena masivní vlně dezinformací. Nejvíce

se jich šířilo pomocí sociálních sítí, zejména Facebooku, nicméně ovlivněny byly i starší generace prostřednictvím řetězových emailů. Takové emaily pak šířily lživé zprávy o migraci, o tom, jaké nebezpečí hrozí České republice, ale i o tom, jak se z určitých politiků stali zrádci, kteří dostatečně nebojují pro omezení této hrozby.

Označení zrádci nebylo užito pouze pro politiky. Část společnosti vymezující se proti přijímání migrantů a uprchlíků tak nazývala své protivníky, kteří byli jinak vyobrazováni jako tzv. „sluníčkáři“. Jednalo se tedy o osoby z pohledu odpůrců migrace, které viděly svět až příliš růžově, naivně a neuvědomovaly si nebezpečí plynoucí z jejich aktivit na pomoc uprchlíkům.

Závěrečná kapitola diplomové práce se zabývá postojem české společnosti k uprchlíkům, migrantům a muslimům, neboť všechny tyto termíny v českém prostředí splynuly v jedno. Čtvrtá kapitola tak přinesla náhled do české muslimofobie, která je, přes nízký počet muslimů na území České republiky, zakořeněna ve společnosti. Velkou roli zde hrály jak politické strany, které upozorňovaly na vztah teroristických útoků a přítomnosti migrantů, potažmo muslimů v Evropě, tak média a předsudky veřejnosti směrem k muslimům.

Situaci dokreslují průzkumy veřejného mínění od agentury CVVM. Českým respondentům byly pokládány otázky, zda by Česká republika měla přijmout uprchlíky a migranty, přičemž se většina respondentů vyslovila záporně. Stejně pak byl prokázán vztah mezi bezpečností a migrací, kdy v roce 2017 vnímalo migraci jako hrozbu pro Českou republiku 76 % dotázaných. Zajímavostí, kterou přinesla analýza průzkumů, byl rozdílný vztah české veřejnosti k přijímání uprchlíků z Ukrajiny a z regionu Blízkého východu a států severní Afriky. K přijetí uprchlíků z Ukrajiny se stavěli respondenti přívětivěji než k přijetí uprchlíků z regionu Blízkého východu a států severní Afriky. Jedná se o pravděpodobně o otázku kulturní blízkosti, kdy uprchlíci z Ukrajiny jsou chápáni jako kulturně bližší než uprchlíci z Blízkého východu a severní Afriky.

Tato diplomová práce prokázala vztah mezi obavami české společnosti z migrace a islámským náboženstvím, kdy nehledě na fakt, zda je migrant/uprchlík muslimem, představuje pro většinu společnosti bezpečnostní riziko. Zároveň je tak muslimofobie v České republice spojena s bezpečnostní tematikou, kterou akcentuje ve svých prohlášeních a volebním programu nejen hnutí SPD. Jak popsal Bauman ve své knize *Cizinci před branami*, téma migrace je vytrženo z etické sféry a naplno vhozeno do sféry bezpečnostní.

Nepochybně je zde třeba dalšího výzkumu o české muslimofobii a o tom, jakým způsobem ovlivňuje toto téma českou společnost a politické události, jakými jsou volby.

Literatura

- Agentura Evropské unie pro základní práva. 2015. *Příručka o evropských právních předpisech v oblasti azylu, hranic a přistěhovalectví*. Lucemburk: Úřad pro publikace Evropské unie
- ANO 2011. 2013. *Resortní program*. Online. Dostupné z: <https://www.anobudelip.cz/cs/onas/program/volby-2013/resortni-program/>. (19.3.2019)
- Bauman, Zygmunt. 2017. *Cizinci před branami*. Cambridge: Broken books
- Buriánová, Sylvie, Hana Votradovcová. 2018. *Czech Republic: Socio-economic aspects of migration*. (online). Dostupné z: [https://cz.boell.org/sites/default/files/phantom menace the politics and policies of migration in central europe.pdf](https://cz.boell.org/sites/default/files/phantom%20menace%20the%20politics%20and%20policies%20of%20migration%20in%20central%20europe.pdf) (15.2.2019)
- Castles, Stephen, Mark J. Miller. 2014. *The Age of Migration. International Population Movements in the Modern World*. Fifth edition. London: Palgrave Macmillan
- CVVM. 2015. *Postoj české veřejnosti k přijímání uprchlíků říjen a listopad 2015*. Dostupné z: https://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c2/a1978/f9/pm151130.pdf?fbclid=IwAR1iyFEEn3rYsBzLY9gU-FKzsAydlv97BeXRcjOkCkDYF7frMOL9HdOleMF8. (20.4.2019)
- CVVM. 2015. *Postoj české veřejnosti k přijímání uprchlíků září 2015*. Dostupné z: https://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c2/a1934/f9/pm151007.pdf (28. 1. 2019)
- CVVM. 2016. *Postoj české veřejnosti k přijímání uprchlíků prosinec 2015*. Dostupné z: https://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c2/a1996/f9/pm160121.pdf. (20.4.2019)
- CVVM. 2017. *Důvěra názorům vybraných skupin vyjadřujících se k veřejným otázkám v ČR – říjen 2017*. Online. Dostupné z: <https://cvvm.soc.cas.cz/cz/tiskove-zpravy/politicke/politicke-ostatni/4476-duvera-nazorum-vybranych-skupin-vyjadrujicich-se-k-verejnym-otazkam-v-cr-rijen-2017>. (20.4.2019)
- CVVM. 2017. *Důvěra stranickým představitelům – září 2017*. Online. Dostupné z: <https://cvvm.soc.cas.cz/cz/tiskove-zpravy/politicke/institute-a-politici/4428-duvera-stranicnym-predstavitelum-zari-2017>. (20.4.2019)
- CVVM. 2017. *Postoj české veřejnosti k přijímání uprchlíků a kvótám na jejich přerozdělování – říjen 2017*. Online. Dostupné z:

https://cvvm.soc.cas.cz/media/com_form2content/documents/c2/a4468/f9/pm171214.pdf.

(20.4.2019)

Český statistický úřad 2017 *Volby do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky konané ve dnech 20. 10. a -21. 10. 2017*. Online. Dostupné z:

<https://www.volby.cz/pls/ps2017/ps2?xjazyk=CZ>. (13.3.2019)

Český statistický úřad. 2015. *Demografické aspekty života cizinců v ČR*. (online). Dostupné z:

https://www.czso.cz/documents/10180/20556729/29002715_k1CJ.pdf/972df652-0d3c-4413-ab80-1bf75673f551?version=1.0. (3.2.2019)

Český statistický úřad. 2017. *Migrace do Česka je převážně pracovní*. (Online). Dostupné z:

<https://www.czso.cz/csu/czso/migrace-do-ceska-je-prevazne-pracovni>. (20.3.2019)

Český statistický úřad. 2018. *Odsouzené osoby a uložené tresty vyhoštění v letech 1993-2017*. (Online). Dostupné z:

https://www.czso.cz/documents/11292/39434086/c05R52_2017.pdf/4145d18d-3a6e-4c2b-880d-cdb75ea1bace?version=1.0 (11. 2. 2019).

Český statistický úřad. *Kriminalita cizinců*. 2016. (online). Dostupné z:

https://www.czso.cz/csu/cizinci/4-ciz_kriminalita. (20.3.2019)

Český statistický úřad. *Volby do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky konané ve dnech 25. 10. – 26. 10. 2013*. (Online). Dostupné z: <https://www.volby.cz/pls/ps2013/ps> (16.4.2019).

Český statistický úřad. *Volby do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky konané ve dnech 25. 10. – 26. 10. 2013* Online. Dostupné z:

<https://www.volby.cz/pls/ps2013/ps2?xjazyk=CZ>. (15.2.2019)

Český statistický úřad. *Vývoj nelegální migrace cizinců v ČR v letech 2008-2017*. (online)

Dostupné z:

https://www.czso.cz/documents/11292/104112453/c07R71a_2017.pdf/f3509693-591a-498d-af29-d873000bd435?version=1.0 (15. 3. 2019)

Český statistický úřad. *Vývoj nelegální migrace přes státní hranice ČR v letech 1993,1997-2007*). Online. Dostupné z:

https://www.czso.cz/documents/11292/38617156/c07R72_2007.pdf/34daa632-4402-4ec4-b336-f9cdf1f01b0a?version=1.0. (15.2.2019)

- Český statistický úřad. *Kriminalita cizinců*. Online. Dostupné z: <https://www.czso.cz/documents/10180/61196236/29002718k5cj.pdf/6cc581f8-8e8c-4c5b-9dbd-1d1a989969db?version=1.2>. (15.2.2019)
- ČSSD. 2013. Volební program ČSSD pro volby do Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky 2013. Online. Dostupné z: <https://www.cssd.cz/ke-stazeni/volebni-programy/volebni-program-cssd-pro-volby-do-poslanecke-snemovny-parlamentu-ceske-republiky-2013/>. (19.3.2019)
- Dizdarevič, Muhič Selma. 2015. *European Islamophobia report*. (online) Dostupné z: https://www.islamophobiaeurope.com/reports/2015/en/EIR_2015.pdf (15. 1. 2019)
- Dizdarevič, Muhič Selma. 2016. *European Islamophobia report*. (online) Dostupné z: <http://www.islamophobiaeurope.com/wp-content/uploads/2017/03/CZECH.pdf> (15. 1. 2019)
- Dizdarevič, Muhič Selma. 2016. *European Islamophobia report*. (online) Dostupné z: https://www.islamophobiaeurope.com/wp-content/uploads/2018/04/EIR_2017.pdf (15. 1. 2019)
- Drbohlav, Dušan et al. 2010. *Migrace a (i)migranti v Česku. Kdo jsme, odkud přicházíme, kam jdeme?* Praha: Slon
- Drbohlav, Dušan, Eva Jánková. 2010. *Illegal Economic and Transit Migration in the Czech Republic: A Study of Individual Migrants' Behaviour*. (Online). Dostupné z: <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/09668130802533025> (1. 2. 2019)
- Evropská Komise. 2017. *Public opinion in the European Union*. (Online). Dostupné z: <http://ec.europa.eu/commfrontoffice/publicopinion/index.cfm/WhatsNew/index> (15.3.2018)
- Górak-Sosnowska Katarzyna. 2011. *Muslims in Poland and Eastern Europe: Widening the European Discourse on Islam*. Warsaw: Faculty of Oriental Studies
- Górak-Sosnowska Katarzyna. 2014. *Deconstructing Islamophobia in Poland*. Varšava: Department of Arabic and Islamic Studies
- Hanley Sean, Milada Anna Vachudova. 2018. *Understanding the illiberal turn: democratic backsliding in the Czech Republic*. (Online). Dostupné z: <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/21599165.2018.1493457?journalCode=fjcs21>. (17.1.2019)
- Harari, Yuval, Noah. 2018. *21 Lessons for the 21th Century*. Penguin: London.

- Hesova, Zora. 2016. *The Mainstreaming of Islamophobia in the Czech Republic*. Online. Dostupné z: http://4liberty.eu/wp-content/uploads/2016/04/4liberty.eu-Review_4_FULL-VERSION_Single-Page.pdf. (5. 11. 2018)
- <http://www.msnbc.com/specials/migrant-crisis/libya>. (15.2.2019)
- Huntington, P. Samuel. 2001. *Střet civilizací*. Rybka Publishers
- Chmelíková Tereza, David Březina. 2018. *Political Relevance of the Migration Issue at Czech Elections 2017 and 2018*. (Online). Dostupné z: <https://www.liberalforum.eu/publications/annual-report-2017/> (3.2.2019)
- Jungwirth, Tomáš. 2017. *Czech migration discourse and policy: Fuelling the fire*. (Online). Dostupné z: https://www.globsec.org/wp-content/uploads/2017/08/migration_politics_and_policies_in_central_europe_web.pdf (15.3.2019)
- Jungwirth, Tomáš. 2018. *Domestic political aspects of migration in the Czech Republic*. (Online). Dostupné z: https://cz.boell.org/sites/default/files/phantom_menace_the_politics_and_policies_of_migration_in_central_europe.pdf (15. 3. 2019)
- Kalábová, Adriana. 2014. *Cesta k úspěchu. Analýza volební kampaně Hnutí Úsvit a Hnutí Ano ve volbách do PSP ČR v roce 2013*. Online. Dostupné z: <https://is.muni.cz/th/dzga9/>.
- KDU-ČSL. 2013. *Volební program KDU-ČSL 2013-2017*. Online. Dostupné z: <https://www.kdu.cz/getattachment/6089d21c-eba3-4e8e-b390-1b922500af73/Volebni-program-pro-volby-do-poslanecke-snemovny-2.aspx>. (19.3.2019)
- KSČM. 2013. *Volební program 2013-2017*. Online. Dostupné z: <http://old.kscm.cz/uvodni-stranka/nas-program/volebni-program>. (19.3.2019)
- Kudrnáč, Aleš. Lucie Hrubá. 2015. *Co si Češi myslí o muslimech, Syřanech a Romech?* (Online) Dostupné z: <https://www.soc.cas.cz/aktualita/co-si-cesi-mysli-o-muslimech-syranech-romech> (15. 4. 2019)
- Landau, B. Loren et al. 2018. *Europe is making its migration problem worse*. (Online). Dostupné z: <https://www.foreignaffairs.com/articles/africa/2018-09-05/europe-making-its-migration-problem-worse> (11.10.2018)
- Lucassen, Leo. 2017. *Peeling an onion: the „refugee crisis“ from a historical perspective*. (Online). Dostupné z:

<https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/01419870.2017.1355975?journalCode=rers>
20 (5.12.2018)

Mareš, Miroslav et al. 2015. *Ne islámu! Protiislámská politika v České republice*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury.

Marfouk, Abdeslam. 2018. *I'm neither racist nor xenophobic, but: dissecting European attitudes towards a ban on Muslim's immigration*. (online). Dostupné z: <https://www.econstor.eu/handle/10419/173225> (18. 1. 2019)

Messing, Vera, Bence Ságvári. 2018. *Looking behind the culture of fear*. (online). Dostupné z: <https://cps.ceu.edu/article/2018-03-06/looking-behind-culture-fear-cross-national-analysis-attitudes-towards-migration> (11.1.2019)

Migrace online. 2003. *Získávání kvalifikovaných pracovníků v zahraničí*. (online). Dostupné z: <https://migraceonline.cz/cz/e-knihovna/ziskavani-kvalifikovanych-pracovniku-v-zahranici> (15.3. 2019)

Ministerstvo vnitra České republiky. *Nelegální migrace v České republice*. (online). Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/migrace/clanek/nelegalni-migrace-v-ceske-republice.aspx> (17. 3. 2019)

Ministerstvo vnitra České republiky. *Strategie migrační politiky České republiky*. (online) Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/migrace/clanek/strategie-migracni-politiky-ceske-republiky.aspx> (15. 3. 2019)

ODS. 2013. *Volební program*. (Online.) Dostupné z: <https://www.ods.cz/docs/programy/volebni-program-2013.pdf>. (19.3.2019)

Ostřanský, Bronislav et al. 2016. *Stíny minaretů. Islám a muslimové jako předmět českých veřejných polemik*. Praha: Academia

Pachocka, Marta. 2016. *Understanding the Visegrad Group State's Response to the Migrant and Refugee Crises 2014+ in the European Union*. (online). Dostupné z: https://www.academia.edu/34029636/Understanding_the_Visegrad_Group_States_Response_to_the_Migrant_and_Refugee_Crises_2014_in_the_European_Union. (15.2.2019).

Poslanecká sněmovna parlamentu České republiky. 1999. *Zákon o pobytu cizinců na území České republiky*. (Online). Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/sbirka.sqw?cz=326&r=1999> (15. 2. 2019)

Račius, Egdunas. 2007. *The 'Cultural Awareness' Factor in the Activities of the Lithuanian PRT in Afghanistan*. (Online). Dostupné z:

- https://www.bdc0l.ee/files/docs/bdrev13/3. Egdunas_Racius-Cultural_Awareness_and_Lithuanian_PRT_in_Afghanistan.pdf (5. 7. 2018)
- Sakuma, Amanda. 2017. *Damned for Trying*. (Online). Dostupné z:
- Sayyid, Salman. 2018. *Islamophobia and the Europeanness of the other Europe*. (Online). Dostupné: <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/0031322X.2018.1512481> (15.2. 2019)
- Slačálek Ondřej, Eva Svobodová. 2018. *The Czech Islamophobic movement: beyond 'populism'?* (Online). Dostupné z: <https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/0031322X.2018.1495377?af=R> (12.1.2019)
- Svobodová, Ivana. 2019. *Jak se zrodil terorista*. (online). Dostupné z: <https://www.respekt.cz/tydenik/2019/4/jak-se-zrodil-senior-terorista> (5.4.2019)
- Szczepanikova, Alice. 2011. *From the Right of Asylum to Migration Management: The Legal-Political Construction of 'a Refugee' in the Post-Communist Czech Republic*. (Online). Dostupné z: <https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/09668136.2011.576022> (8. 12. 2018).
- Švarplys Andrius, Bartolomiej, Zdaniuk. 2014. *Becoming Europeans in Central Eastern Europe*. Warsaw
- Tetourová Eva, Martin Kuta. 2015. *Přehled aktualit v oblasti migrace za období od 25.6. do 20. 7. 2015*. (online). Dostupné z: <https://www.psp.cz/sqw/ppi.sqw?d=13> (25. 3. 2019)
- Tetourová, Eva, Martin, Kuta. 2015. *Přehled aktualit v oblasti migrace za období od 25. 6. do 20. 7. 2015*. Dostupné z: <http://www.psp.cz/sqw/ppi.sqw?d=13>. (14.11.2018)
- TOP09. 2013. *Víme, kam jdeme*. Online. Dostupné z: https://www.top09.cz/files/soubory/volebni-program-2013-do-poslanecke-snemovny_894.pdf. (19.3.2019)
- Vyzvavedcu. 2015. (Online). Dostupné z: <http://www.vyzvavedcu.cz/>. (3. 12. 2018)

Seznam používaných grafů/obrázků

Graf č. 1: Žadatelé o azyl v roce 2015

Graf č.2: Vývoj nelegální migrace přes státní hranice ČR v letech 1993, 1997–2007

Graf č.3: Vývoj nelegální migrace cizinců v ČR v letech 2000–2007

Graf č.4: Vývoj nelegální migrace cizinců v ČR v letech 2008–2017

Graf č.5: Cizinci v České republice 2018

Graf č.6: Postoj k přijímání uprchlíků z Blízkého východu

Graf č.7: Postoj k přijímání uprchlíků z východu Ukrajiny

Obrázek č.1: Migrační trasy do Evropy

Obrázek č.2: Volební plakát Hnutí ANO 2011

Obrázek č.3: Volební plakát hnutí SPD

Obrázek č.4: Jiří Drahoš jako vítač uprchlíků

Abstrakt

Diplomová práce na téma Migrační krize jako nástroj politického zneužití se zabývá, jakým způsobem využily politické strany téma migrace ve volbách. V práci je popsán vývoj české migrační politiky, který slouží k upřesnění, jakou má Česká republika zkušenost s migrací. Na základě analýzy volebních programů politických stran ve volbách roku 2017 je možné demonstrovat, že téma migrace hrálo v těchto volbách velkou roli. V období, ve kterém migrační krize eskalovala v Evropě, byl i v České republice silný akcent na bezpečnost a obranu národní kultury a hodnot. Migrace byla zneužita pro politické prostředky, když došlo k její sekuritizaci, spojené s rostoucí muslimofobií.

Abstract

The diploma thesis on topic of Migration Crisis as a Tool of Political Abuse describes how political parties misused the issue of migration in elections. The thesis analyse the development of the Czech's migration policy, which serves to specify the Czech Republic's experience of migration. Based on the analysis of political parties' electoral programs in the 2017 elections, it can be demonstrated that the topic of migration played a major role in these elections. In the period when the migration crisis escalated in Europe, there was a strong accent in the Czech Republic on security and defense of national culture and values. Migration has been misused for political means when it has been securitized, coupled with growing muslimophobia.